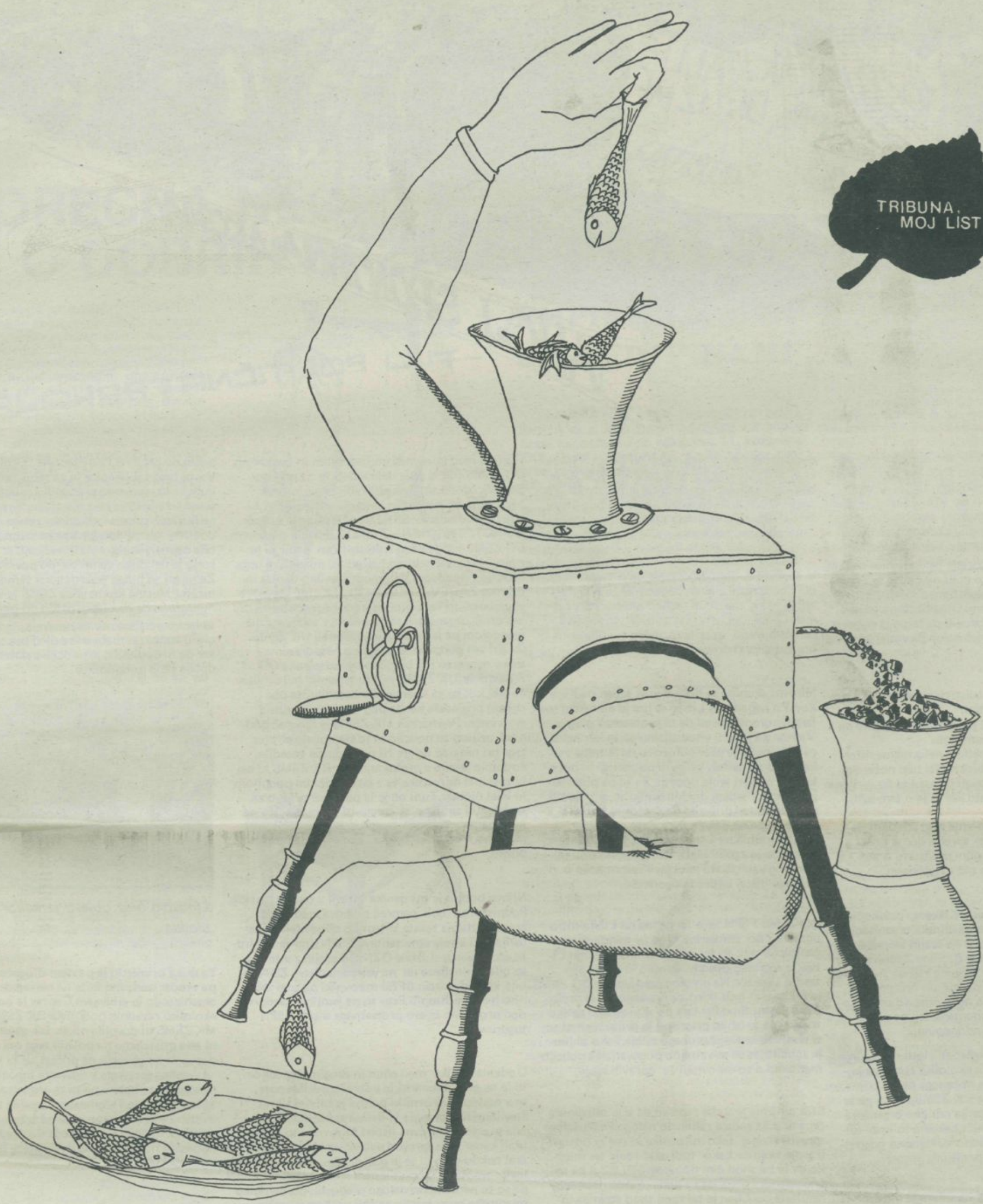

TRIBUNA, MOJ LIST

TRIBUNA

študentski časopis št. 15 letnik moto cena 100

Deveti maj lanskega leta smo si lahko zapomnili.Pod Prešernovo glavo so se natepli sprehajalci,ki so kakor po naključju držali v rokah balone in se sprehodili po istih ulicah Ljubljane. Takrat je neki jugoslovanski časopis zapisal: dok se čitava zemlja divi uspeloj paradi neki pojedinci u Ljubljani mašu balončičima.

Organizatorja kontraparade balonov niso odkrili. Temu so se čudili tako miličniki,ki so se zvedavo vrteli v civilnih oblekah med sprehajalci,kakor tudi sprehajalci sami.Organizatorja očitno ni bilo.Na vpra6anje,zakaj si prišel,se je odgovarjalo-slišal sem,zakaj imaš balon pa-vselej ga nosim s seboj.

LETO KASNEJE

Sprehod ljubljanskih balonov je presenetil z najmanj tremi značilnostmi:

-ni bil organiziran,pač pa spontan in ni bilo ne parol ne govorov ne pamfletov

-pokazala se je učinkovitost neformalne informacijske zveze med študenti.Ni bilo nobenega uradnega poziva,letaka ali oglasa.Ljudje so šli na sprehod z balonom zato,ker se je o tem šušljalo;

-pokazalo se je,da študentje niso apatični,da so samoiniciativni.Vsak sprehajalec je prišel z lastnim motivom,balonom,predstavo o tem,kaj bo.Vnaprej jim ni bilo nič obljubljeno.

Vseeno je,da je kongres v Krškemp preskočil tisto,kar so od njega in mladinske organizacije zahtevala gibanja,ki so se na svojih stojnicah sončila pred vrati kongresne dvorane.Zadnji mesec je pokazal,da lahko te skupine zlahka živijo brez kongresnih sklepov in političnih firmov.Verjetno ravno zato,ker so neodvisne od organizacije,ker obstajajo mimoorganizacij ne zoper njih;ker so enostavno avtonomne.

Zanimivo je pobliže pogledati zlasti dva zadnja dogodka:mirovniško in ekološko zborovanje. Mirno lahko trdimo,da nobenega ne bo bilo brez formalne podpore RK ZSMS,hkrati pa se je pokazalo,da organizacija odlično organizira prireditve,pri zborovanjih,kakršna so imeli mirovniki in ekologi pa odpove.Namesto odgovora,zakaj je tako,si raje poglejmo primer.

Tisti četrtek po napadu na Libijo,je mirovna skupina korakala po Ljubljani.Skupina je pripravila besedilo,ki so ga aktivisti brali stoječ na cvetličnih loncih.Bilo je tudi nekaj transparentov in vzklikanja parol.Pet dni za tem je na Trgu osvoboditve nastopila OO ZSMS FSPN z mirovnimi demonstracijami v svoji režiji.Ni ga bilo človeka, ki bi se ne vprašal,kaj se dogaja.Mislili so,da je bila Libija znova napadena,saj je od prvega bombardiranja minilo že teden dni.Pa ni bilo čisto tako.Druga mirovna demonstracija se je zgodila z manjšim zaostankom.

V čem sta se dogajanji razlikovali? Čeprav sta bili obe izzvani z istim dogodkom,je bilo med njima nekaj značilnih razlik.Potekali sta v razmaku petih dni,izjavi sta povedali in zahtevali različno,tretja izrazita razlika pa je bila sama organizacija zborovanj.

Mirovns skupina se dobiva vsak teden na Kersnikovi.Po napadu na Libijo se jim je na takem sestanku porodila misel,da bi protestirali glasno. Vendar pa je tudi v socializmu za to kar nekaj ovir.Najhujša je prav gotovo te,da je treba vsako javno prireditev prijaviti na policiji in počakati,da odobri tvoje početje.Za to pa potrebuješ najmanj sedem dni.Mirovniki so se odločili da svoj pohod prijavijo,da zaprosijo za dovoljenje,da pa ne čakajo nanj.Zato so se že v četrtek dobili na Cankarjevi in obhodili center. Pohod se je zgodil kljub temu,da niso pošiljali naokrog vabil,le RŠ je objavil informacijo o pohodu nekaj ur pred dogodkom.

OO ZSMS FSPN se je na napad na Libijo hitro odzvala.Zbor študentov,ki ga je mladinska organizacija sklicala tri dni po bombardiranju Libije,je soglasno obsodil agresijo in poprl protestno besedilo.Na predlog predsedstva OO ZSMS je bil sprejet tudi sklep,da predsedstvo organizira protestni shod.Pri tem pa se je začelo zatikati.Zato,da bi lahko pripravili in prijavili shod,so si vzeli minimalni čas enega tedna.Tako se jim je zgodilo,da so se vztrajno pogovarjali s policijo, medtem,ko so mirovniki že opravili svoje.

Brez cinizma je treba zapisati,da si je mladinska organizacija zadala zahtevno nalogo.Poskušali so spraviti skupaj tako mirovnike,ki naj bi postavili svoje stojnice,kakor tudi ozvočenje ter muziko,da bi bil shod čim učinkovitejši.ŽŽal pa so enotedenska pogajanja s policijo dala naslednje rezultate;dovoljen je bil zgolj shod,stojnica in ostali dodatki pa so odpadli.Tako so se mladinci zbrali na Trgu revolucije,ter preko megafona pozivali mimoidoče,da se pridružijo protestnemu shodu.Ko se jih je zbralo okrog trideset,je predsednik OO ZSMS prebral besedolo.

Ljudstvo brez oblasti je kakor riba brez bicikla

Razliko med mirovniškim besedilom in besedilom OO ZSMS FSPN se je dalo videti že na prvi pogled.Mirovniki so namreč prebirali ciklostiran papir,ki je bil namenjen veleposlaništvu ZDA,Libije in predsedstvu SFRJ,končal pa se je s parolo;PROTI TRGOVINI Z OROŽJEM ter datumom. OO ZSMS FSPN pa je izdelala ličen papir,ki je v glavi vseboval celotno hierarhijo mladinske organizacije,z naslovom,datumom,številko dopisa in rubriko ZADEVA:Pritestni shod.Konec besedila je vseboval tri lastnoročne podpise predstavnikov ustreznih organizacij ter rubriko: v vednost.Pod besedolom pa je tičal veliki štempelj UK ZSMS. Že pri teh podpisih je prišlo do nesporazuma. Edini nesporen jeb bil podpis predsednika OO. Predsednik UK ZSMS in 'Predstavnik' mirovnikov na RK,kot so ga imenovali v besedilu,sta oba debelo pogledala,ko sta pod besedilom videla svoji imeni.Predsednik UK ZSMS je namreč podpisal prijavo za policijo in jo štempljal,ker brez tega pri nas pač ne gre.Ni pa podpisal besedila. Podobno je bilo z možakarjem iz RK ZSMS,ki naj bi zastopal mirovnike-ta z lastnoročnim podpisom ni imel ničesar.Tudi on je le podpisal prijavo za stojnico,ki so jo hoteli postaviti mirovniki.Ko pa je to padlo v vodo,mirovniki s OO ZSMS FSPN niso imeli nič skupnega,še najmanj pa protestno pismo.

Njihov podpis je mirovnike spravil v čudno situacijo Podpisani so boli namreč pod dva,med seboj precej različna teksta.V tem,ko njihov tekst postavlja štiri konkretne zahteve,FSPN poziva k miru in spoštovanju Listine OZN.Od svojih zahtev,ki so bile naslovljene na na veleposlaništva ZDA,Libije in predsedstvo SFRJ mirovniki po peti dneh niso hoteli odstopiti.Prav to pa je njihov podpis pod protestno izjavo protestnega shoda FSPN sugeriral.

Dodatna razlika med enim in drugim dogodkom, ki je ne gre zanemariti,je v številu udeležencev in v nastopu.Mirovniški pohod je bil nekajkrat številčnejši,nastop pa je definiral način,kako je bila prebrana mirovna listina.Mirovniki so jo prebrali kadar se je sprevod ustavil,vsakič jo je pre-žbral nekdo drug,ki se je pač drl po svojih močeh in lovil ravnotežje na cvetličnem loncu.Mladinci FSPN pa so to pomembno nalogo prepustili predsedniku mladinske organizacije na šoli,pri čemer sta mu pomegala dva člana predsedstva tako,da je en držal mikrofon,drugi pa je podpiral zvočnik(trubo).

Čeprav gre v načelu za enak dogodek,lahko ta dobi različne oblike,če se ga loti gibanje ali pa organizacija.Čeprav je bilo gibanje-mirovniki nekajkrat učinkovitejše,pa vendar ne gre zajebavati mladincev iz FSPNja,saj je za mladinsko organizacijo dosti že to,da je vsaj reagirala.

NOČEMO MILITARIZACIJE, NOČEMO RADIACIJE

Nekaj povsem drugega se je zgodilo v soboto na šuštarskem mostu.Tamkaj je Mestna konferenca pripravila mladinsko veselico za mlade ljubljančane.Šuštarski most so zavzeli tudi ekologi s svojimi radikalnimi zahtevanipo moratoriju za jedrske elektrarne v Jugoslaviji in protestom zoper dozo žarčenja,ki smo ga šepred uvozom nukleark iz SZ dobili iz Černobila.Zbralo se je okrog 2000 mladih in nekaj srednje mladih.Muzika je preseneti ila vse,ki so prišli protestirati in zabavala vse tiste, ki so prišli praznovati svojo mladost.Prvi so imeli s seboj velike ali male dežnike,pelerine,maske ipd. Pol ure je minilo v zmedi,saj so protestniki posegali po mikrofonu,muzikantje pa so bili plačani, da odterajo svoje,naredijo žur in gredo domov. Predstavniki Mestne konference so si grizli nohte in njen predsednik je s kislim obrazom gledal na uro.Ekologi so namreč dobili dovoljenje za svoj shod le za pol ure.Policija skopo prodaja čas.Po usodnih pol ure se je do mikrofona prikopal mladinec,ki se mu je protestiralo in teko je prišlo do cepitvw.Pa ne jedrske..Ekologi so si vzeli svoj breg Ljubljanice in za seboj potegnili 12oo ljudi,ki so v povorki prehodili Ljubljano.Pred skupščino SRS je bilo slišati komentar,da je bilo na jutranji proslavi ob dnevu zmage na Trgu osvoboditvw okrog 4oo ljudi,pred skupščino pa je bila najmanj štirikratna množica.Žur na Tromostovju je nekoliko zamrl vse do povratka.Razgreti Zemljani so hoteli povedati,kaj si mislijo,toda organizator Mestna konferenca ZSMS je velela izklopiti mikrofone,da ne bi bilo prišlo do izgredov in,da bi se lahko mladina mirno zabavala.Tudi miličniki v civilu so tokrat malo trše prijeli nekaj ekologov, kar pa ni čudno,saj je peticija v slabih štirih urah dobila 12oo podpisnikov.

Ljudstvo brez oblasti je kakor riba brez bicikla

Ta drugi primer,ki je povsem drugačen od prvega pa vendar ponovno kaže na nenavaden odnos med organizacijo in gibanjem.Čeprav je poziv k zboru ekološko zavednih podpisala RK ZSMS,vendarle MK ZSMS ni dovolila nikakršne spontanitete.Kar ni bilo prijavljeno na policiji,tega oni pač ne bodo dopustili,ne govoriti ne početi,saj bi se jim ugleda veselica sprevrgla v odvratni množični protest mladincev,za katere pa se ta organizacija očitno čuti odgovorna.Ta odnos postane še posebej kontrasten,če primerjamo sedanje težave gibanja s sprehodom balonov lanskega 9.maja,ko ni bilo nobenega pisma,nobene peticije,kaj šele podpisa kakšne organizacije.

POD ČRTO

K je torej je,to dogajanje v Ljubljani? Očitno gre za večplastno dogajanje,ki se odvija sočasno.Na eni strani imamo organizacijo-mladinsko organizaci jo,,ki ves čas na tihen koketira z gibanji in na drugi strani so gibanja,ki odpirajo teme,o katerih prej nismo mogli govoriti javno.Neumno bi bilo govoriti,da sta si gibanje in organizacija v nasprotju. Narobe,obstajata sočasni,vendar vsakega od njiju opredeljuje lastna zgodovina.Na eni strani je izkustvo spontanosti,samoorganiziranja in samostojnosti,na drugi strani pa mladinska organizacija, ki je dovolj odprta,da z gibanji komunicira,vendar pa šr zmerom vlači za sabo rep,ki ji je zrasel v štiridesetih letih njenega forumskega delovanja. Vsi ti nesporazumi verjetno izhajajo iz različno strukturiranega izkustva enih in drugih.Kljub temu, da so simptomatični,pa ne pomenijo osnove za napovedovanje ali ovrednotenje dogajanja.Služijo le za razumevanje tega.Kajti,kaj zibanja pomenijo danes proti organizaciji,ne moremo sklepati zgolj na podlagi javnih manifestacij,pohodov in drugih javnih potez.Pomembnejše je,kaj se dogaja med eno in drugo manifestacijo.Morda ne tako pomembno za druge,kot je pomembno za udeležece same. Morda je ravno to tisto,kar od organizacije niso mogli nikoli dobiti.

OPOREČNA NEOPOREČNOST ALI O DOBRIH DRŽAVLJANIH

Če je razprava na programsko-volilni konferenci Univerzitetne konference ZSMS pokazala na celo vrsto spornih in nerazrešenih vprašanj, potem je to dosledno storila. Dosledno pa je pokazala tudi na **kamenodobno** zavest nekaterih razpravljalcev in na nenavadno pomanjkanje zgodovinskega občutka. Eno izmed spornih vprašanj na tej konferenci je bilo brez dvoma vprašanje moralno-politične neoporečnosti oziroma uporabe navedenega kriterija kot pogoja za opravljanje različnih funkcij predvsem v družboslovnem, pa tudi na drugih področjih. Tovariš s Strojne fakultete se je v razpravi zavzemal za ohranitev tega kriterija, saj sama strokovnost, po njegovem mnenju, ne more biti zadosten pogoj. Tudi takšni, kot so bili nacistični zločinec Mengele in drugi, so lahko bili odlični strokovnjaki, pa to še vedno ne pomeni, da izpolnjujejo vse kriterije, je dejal navedeni tovariš. Le spoštovanje moralno-politične neoporečnosti lahko zagotovi, da se kaj takega ne bi ponovilo. Toliko o mnenju tovariša Strojnika, sedaj pa preidimo k dejstvom.

Prvič. Tovariš Jeranko je storil težko logično napako, ko je glede nacističnih zločincev predpostavljal, da za njih ne veljajo kriteriji neoporečnosti. Vsi nacistični zločinci so seveda bili moralno-politično neoporečni, seveda z vrednostnih pozicij nacistične družbe. Drugič. **Če so že vsi** zločinci bili neoporečni, potem Jerankova pripomba opozarja predvsem na dejstvo, da so principi funkcioniranja oblasti enaki taki v fašistični kakor v družbah, ki se zavzemajo za ohranitev načela ideološke **konformnosti**. V obeh družbah je prisotno načelo tako imenovane neoporečnosti, ki je samo drug izraz za pojem idejne kontrole. Boriti se proti **diskriminacijsko** razumljeni demokraciji, ki formalno zagotavlja vsem pripadnikom enake pravice, v resnici pa nad njimi izvaja **diferenciacijo** na podlagi svetovno nazorskih prepričanj, bi dosledno torej pomenilo: boriti se proti uporabi moralno-političnega kriterija, proti reakcionarnemu znotraj socialistične družbe, boriti se za pravno državo!

Stališče tov. Jeranka je temu popolnoma nasprotno. S tem ko se zavzema za ohranitev takšnega kriterija, vztraja na popolni sužnosti razuma in se hkrati približuje položaju, ki ga načelno ne odobrava – primitivnemu in fašistoidnemu principu oblastništva...

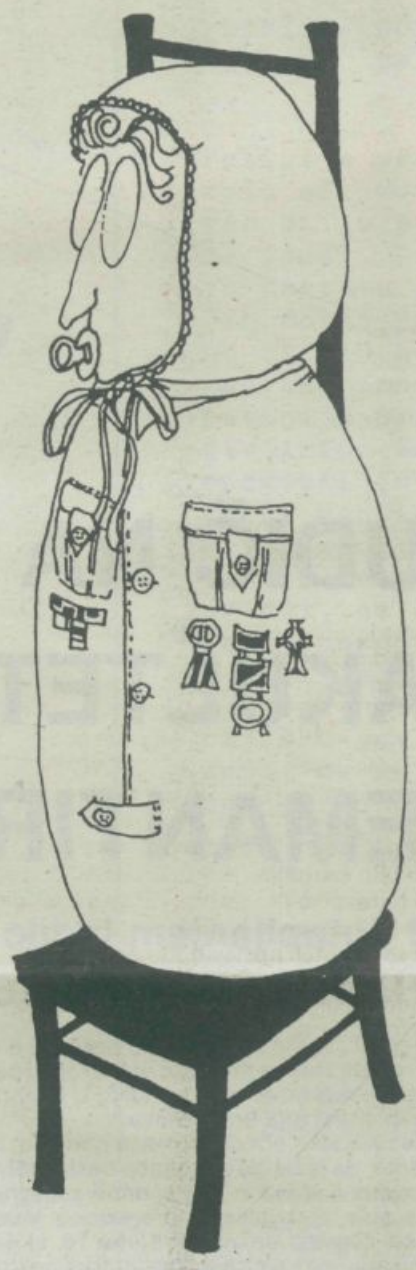

KRASNI NOVI SVET...

Pojem moralno-politične neoporečnosti se zdi v temelju nasproten vsakršni težnji po demokratizaciji družbe in celo uradno deklariranim pravicam nasploh. V določeni družbi obstaja torej predvsem kot mehanizem, ki določeni skupini ali razredu omogoča kontrolo vzvodov oblasti in pravilno razmestitev **»pravih ljudi na prava mesta«**. Še prav posebej pomembni so seveda vzgojni in šolski aparat in celotna sfera družboslovja. Tukaj kriterij strokovnosti postaja ničen, še posebej očitno pa ga nadomešča politična lojalnost izbrancev. Zato nikakor ni pretirano mnenje, ki prav navedeni kriterij krivi za katastrofalen položaj družboslovne inteligence. Izjemen padec kvalitete predavanj in predavateljev, suhoparnost in izpraznjenost vsebin, nemogoča izbira programov, vse to so v skrajni posledici rezultati zgrešene univerzitetne politike, ali bolje, politike družbe do Univerze. Še posebej družboslovne fakultete funkcionirajo kot nekakšen hibridni sistem, ki pod eno streho poskuša integrirati strokovno znanje in partijsko neoporečnost. Že tako mizernemu znanju **prihajajočih** je dan še en odlog, če se **učeča se** mladina seveda izkaže s prebiranjem klasikov. Če je prevodov in literature za takšen študij več kot dovolj, potem za prebiranje česarkoli drugega ponavadi ne ostane dovolj časa, da o pomanjkanju teoretičnih del sploh ne govorimo. Takšna politika lahko vodi samo k popolni in postopni zatemnitvi družboslovne inteligence in otopitvi njene kritične osti. Lahko bi dejali, da bomo kmalu imeli samo še eno gimnazijo – bivšo Univerzo.

Čeprav postaja že jasno, da so posledice moralno-političnih kriterijev za vladajoče sicer ugodne, za družbo pa uničujoče, si bomo vso stvar ogledali še s pravne strani. O navedeni problematiki so namreč že večkrat razpravljali na ustavnem sodišču Jugoslavije in tudi osnovna orientacija ni sporna. Vendar se prav tukaj pojavlja problem. **Uradne** ukinitve tega kriterija preprosto ni mogoče doseči, ker ta **uradno** tudi ni bil nikoli uveden. Množično uvajanje tega pojma v sedemdesetih letih je očitno zunajzakonski akt, ki pa je imel popolno politično podporo. Tako tudi sklepi ustavnih sodišč, ki reagirajo samo na direktne pritožbe, ostajajo v senci vsakodnevne prakse. Oglejmo si torej izvleček obrazložitve ustavnega sodišča Jugoslavije, objavljenega v Uradnem Listu leta 1985, številka 25. Takole pravi:

»Po oceni Ustavnega sodišča Jugoslavije moralno-politične primernosti ni mogoče predpisati kot poseben pogoj, ki bi imel za posledico prepoved in omejitve pri uresničevanju z ustavo SFRJ zajamčene pravice do dela in dostopnosti vsakega delovnega mesta in funkcije v družbi vsakemu občanu pod enakimi pogoji, razen primerov neprimernosti, ki jih na podlagi ustave SFRJ in v skladu z njo določa zakon.« (17. 5. 85)

Z zakonom določeni »primeri neprimernosti« pa so seveda popolnoma **eksaktni** in onemogočajo kakršnokoli sprenevedanje. Takšna sta recimo 511. in 539. člen Zakona o združenem delu, ki onemogočata opravljanje vodilnih funkcij **poslovodnega** organa osebam, ki so bile kazensko odgovorne in kaznovane. O moralno-političnih kvalitetah ali o »sposobnostih za razvijanje samoupravnih odnosov« ni tukaj niti besede. Ta skovanka je pravzaprav popolnoma naključna, nepravna in nelegalna ter hkrati tudi protiustavna, če se uporablja v praksi. Takšna uporaba pa ima ob vsem **voluntarizmu** in **nedefiniranosti** zelo očitne posledice. Kot moralno-politično neoporečni se po skrivnostnem ključu smatrajo seveda predvsem člani partije. Načelna enakost vseh se tako sprevrže v politično diskriminacijo. Biti v partiji pomeni imeti prednost, privilegije, a le če si dovolj spreten, da jih tudi izkoristiš. Tukaj se najslabše odreže prav delavska baza in zato je tudi razumljiv osip partijskih organizacij.

Kriterij neoporečnosti je tako seveda oporečen v več pogledih. Posledice njegove uporabe v vsakodnevnem življenju so v nasprotju tudi z najsplošnejšimi akti in v temelju kršijo osnovno človeško pravico – pravico do mišljenja in svetovnega nazora...

NEODVISNA ODVISNOST

Posebno težavo predstavlja tudi stališče sodišč, da ne posegajo samo v prakso. Ustavna sodišča obravnavajo samo posamezne primere, in to zgolj v primeru pritožbe. Tako poteka velika večina kandidacijskih postopkov in razpisov za nova delovna mesta popolnoma protiustavno, pa ni nikogar, ki bi takšno prakso bil dolžan in sposoben ustaviti. Krivec za takšno stanje ne more biti množica neosveščenih delavcev, pač pa prav gotovo počasni, nezanesljivi in nesposobni upravni in pravosodni organi, ki kljub navedenim argumentacijam z molkom raje podpirajo partijske forume, kakor pa da bi z nevarnim dokazovanjem neodvisnosti pravosodja stopili na vrat takšni vsakodnevni in diskriminacijski politiki. V Jugoslovanski pravosodni praksi obstaja pravzaprav samo ena nekoliko svetlejša izjema – to je ustavno sodišče Vojvodine. Po mnenju tega ustavnega sodišča se moralno-politična neoporečnost predpostavlja, oporečnost pa dokazuje. Čeprav to ne odpravlja kriterija samega, pa v veliki večini odpravlja razne **uzurpacije** načela enakosti. S tem je seveda vsaj zmanjšana možnost širokega in množičnega nabiranja politične neoporečnosti, torej pretiranega vstopanja v partijo, čeprav ključne pozicije še zmerom ostajajo pod kontrolo. Kljub nekaterim svetlejšim primerom pa ostaja jasno, da je politika pravosodnih organov tukaj popolnoma zatajila in da prihaja celo do absurdne **inertnosti**. Tako recimo zadnjih deset let v Sloveniji uradno ni bilo niti enega samega primera, ki bi zlorabil kriterij moralno-politične neoporečnosti, čeprav se takšne zlorabe dogajajo vsakodnevno. Tako bi se lahko nekoliko ironično vprašali: kaj naj si torej mislimo o državi, ki se ne drži lastnih zakonov in lastne ustave?

Temu pravzaprav ni več ničesar dodati. Le nekaj ostaja še vedno odprto: preseganje takšnega stanja. Ob tem pa bi morali vedeti, da se proces uvajanja oporečniških kriterijev (začet v sedemdesetih letih, medtem ko je bila njegova posledica velikanski porast članstva), pravzaprav še ni končal. In drugič, na ta način ustvarjena politična birokracija, ki je sicer profesionalno kretenoidna, zna pa zmerom postreči z idejno linijo in prijaznim konformizmom, se ne bo tako lahko odrekla **vzvodom** svoje oblasti in obstoja. Te oblasti pa ne more zamajati zgolj ukinitev oporečniškega kriterija, ampak je potrebno v celoti premestiti družbene centre moči. Samo to pa je tudi pogoj za napredek družbe, za elastično in funkcionalno ureditev. S tem nikakor ne pričakujemo popolnoma demokratične in brezkonfliktne prihodnosti. Če se zavzemamo za kaj, potem se vsekakor za višje oblike konfliktov, ki naj se jasno razkrivajo znotraj družbene organizacije, zavzemamo se za javnost dela in obstoj organov, ki bodo v interesu svojih članov zastopali njihove pozicije, nastopamo pa tudi proti diskriminacijskemu pojmu oporečnosti in ZA kriterija strokovnosti in poklicne etike. To ni pozicija brez morale ali ne-moralnosti, temveč pozicija človeške enakosti in emancipacije.

Smrt fašizmu – svoboda narodu!

Igor Mekina

EMPIRIZEM JE MED/V NAMI

/TITOVA/

SLAVNOSTNA SEJA UNIVERZITETNEGA SVETA IN Z NJO DAN UNIVERZE sta bila v času, neposredno po zaključku 11. kongresa ZKS. Morala bi biti že 18. aprila, vendar kongresi zahtevajo svoje. Univerza je počakala do 22. aprila, ko je svečano nadoknadila svoj praznik. S slavnostne seje vam prinašamo referat M. Kučana, na kongresu izvoljenega novega top sekretarja partije. Ker ste referat v celoti prebrali že v dnevnem tisku, vam ga tukaj prinašamo le v iztrgani obliki, tako da boste lahko razbrali poudarke, ki v dosedanjih diskurzih o Univerzi razkrivajo nujne pogoje za uresničevanje zastavljenega. Kaj je tisto, kar je zastavljeno, smo izpustili, vključili pa smo tisto, kar temu uresničevanju zastavljenega stoji na poti tako, da je z njim, nezdružljivo.

M. Kučan:

Tisto, nad čemer pa bi se bilo potrebno v tem kritičnem preverjanju in iskanju novih odgovorov, ob polni veljavi, vplivu in odgovornosti strokovne in znanstvene misli resno zamisliti, je dejstvo, da se v njem izražajo tudi pojmovanja in koncepti, ki se razhajajo, v dobrši meri pa tudi zoperstavljajo, našemu razumevanju socializma, naši splošni strategiji socialističnega razvoja. V teh razhajanjih je jasno razpoznaven vpliv teoretičnih in ideoloških konceptov, ki pripadajo vladajočim ideologijam razvitih kapitalističnih družb ali birokratskemu funkcionalizmu. In prav ti vračajo socializem v Jugoslaviji in družbeni razvoj – gledano zgodovinsko – nazaj. Za univerzitetno delo je pri tem pomembno, da v družbi nasploh narašča val prakticizma in pragmatizma in da je to morda največja ovira prizadevanjem, da bi socializem kot proces zgodovinskega osvobajanja človeka bil znanstveno utemeljen, da bi mogli pogumneje zastaviti vprašanje, kaj sploh socializem danes je. Paradoks je, da sta si pragmatizem in prakticizem znala najti pot tudi do posameznih znanstvenih delavcev. V znanstvenih, idejnoteoretičnih in političnih razpravah, ki tečejo poslednja leta o najbolj vitalnih problemih družbe, npr. o dolgoročnem programu ekonomske stabilizacije in kritični analizi političnega sistema, se poskuša zagotoviti legitimnost tisti raziskovalni praksi, ki z golo, teoretično nereflektirano empirijo razvrednotuje in izrinja teoretična spoznanja, logično-zgodovinsko, analitično-teoretično, marksistično metodo in njene rezultate.

Omenjeno krhanje enotnosti v družbi kaže izrazito odsotnost marksističnih, teoretičnih analiz aktualne situacije, npr. inflacije, tehnološke odvisnosti, ekološke zanemarjenosti in nesposobnosti najti optimalno razmerje med industrializacijo in naravo, nacionalizma in drugih pojavov, ki karakterizirajo naše stanje, tudi med znanstvenimi delavci. Marksizem se poskuša vse bolj reducirati na skupek dogem, na ideologijo, s katero se vse manj uspešno legitimira tekoča politika. Marksizem kot raziskovalna praksa in kot empirično-teoretična osnova strategije in taktike družbenega razvoja je zapostavljen. Na trenutke izgleda – tudi zaradi glasnega nastopanja pragmatičnih tendenc – da hitro prehajamo v družbene razmere, v katerih bodo marksisti manjšina v znanstveni in idejnoteoretični, kulturno-duhovni, pa morda tudi v politični sferi naše družbe.

V takšnih razmerah niti ne preseneča, da ne tako malo število ljudi, tudi intelektualcev in posameznikov na vodilnih mestih v gospodarstvu, politiki in v družbi nasploh, ne pozna dovolj vsebine in posameznih bistvenih razsežnosti naše strategije samoupravnega socialističnega razvoja. In zato tudi ni idejno sposoben spregledati pojmovanj, ki se razhajajo s to strategijo. Zato tako zelo naraščata pragmatizem in voluntarizem, ki imata v znanosti zaslombo prav v konservativnem empirizmu, v ideologiji pa v birokratizmu in tehnokratizmu.

»Seveda tiste točke, po kateri bi lahko odločali o politični in moralni neoporečnosti, enostavno ni mogoče najti, zato so vsi takšni poskusi popolnoma neizvedljivi. Ob vsem tem pa ne gre toliko za samo vprašanje pravne dodelanosti takšnih poskusov, ampak preprosto za pomanjkanje, rekel bi, meščanske poštenosti.«

MIŠO JEZERNIK:

»Vprašanje politične relevabilnosti je prisotno v vseh političnih sistemih in kolikor totalitarnejši so, toliko pomembnejši so takšni kriteriji. Pri nas se je izraz moralno-politična neoporečnost začel uporabljati predvsem v boju proti t.i. anarholiberalizmu. To je seveda pomenilo to, da so bili za določena mesta primerni pač določeni ljudje, kar je pripeljalo tudi do negativne selekcije znotraj same partije, saj je članstvo v partiji pomenilo dokaz takšne neoporečnosti. Imeli smo številne primere, ko so poklicna mesta zasedali politično primernejši pred strokovno boljšimi. Drugače povedano – gre za mehanizem neke vrste ideološke kontrole.«

K4 NIMAMO, ŠTUDENTA SMO IZGUBILI

Ob tretji obletnici zmage nad Discom Študent

Datum 7. 1. 1983
Štev. 18/83–MP

Na osnovi sklepov, sprejetih na sestanku družbenopolitičnih organizacij Študentskega centra dne 9. 12. 1982 in na 3. sestanku delegatske konference Študentskega centra dne 23. 12. 1982, vam odpovedujemo vse prostore, ki jih zasedate v Študentskem centru. Prostore morate izprazniti najkasneje do 15. marca 1983 in jih izročiti v stanju, v kakršnem ste jih bili prejeli v uporabo.

Direktor PREMRU

Dopis: 1/83
Datum: 13. 1. 1983

Po sklepu IO ŠKD FORUM z dne 12. 1. 1983 smatramo vaš dopis št. 18/83 za brezpredmeten, ker nismo seznanjeni z razlogi, ki so vas pripeljali do takšnega sklepa. Smatramo, da objektivni razlogi za izselitev ne obstajajo.

Predsednik IO ŠKD FORUM Šepetavec

Datum: 8. 4. 1983

Obveščamo vas, da je Svet Centra na svoji ceji dne 7. 4. 1983 odločil, da preneha DISCO–FORUM s svojo dejavnostjo v prostorih 4. bloka v Študentskem naselju, in sicer 7 dni po vročitvi tega dopisa.

S tovariškimi pozdravi!

Direktor PREMRU

Iz teh dopisov se ne da razbrati, zakaj je prišlo do ukinitve FV. V ozadju zgodbe se prav gotovo skriva Uprava ŠC, vendar jo je k ukinitvi spodbudil glas ljudstva, kar namigujejo tudi dopisi.

V ospredju zgodbe torej stojijo študentje. In to tisti študentje, ki so v tistem času stanovali v četrtem bloku nad FV. Odveč je povedati, da jih je motil hrup, še zlasti pa ljudje, ki so neprestano hodili lulat v prvo nadstropje in zasmrajat stranišče z marihuano. To nezadovoljstvo je doseglo tisto kritično mejo, da stanovalci niso videli druge možnosti, kot da izženejo svoj problem iz kleti.

Ta zahteva, ko jo je na sestanku DPO uveljavil predsednik 4. bloka je pri Upravi Centra naletela na popolno razumevanje. Uprava se je končno lahko izkazala s tem, da je prisluhnila potrebam študentov. To je pohvalno še posebej zato, ker je ta ista Uprava ostala popolnoma brez posluha za študentske zahteve ob bojkotu vseh stanovalcev študentskih domov.

Ta velikodušna gesta Uprave je presenetila tudi novinarja takratne *Tribune* Gračanina, ki se je »po blitz krieg metodi« lotil anketiranja v četrtem bloku. Na koncu ankete je osupel ugotovil, da v dveh sosednjih sobah tik nad sredico FV ene hrup blazno moti, druge pa nič, in ko se je iz spodnjega najbolj prizadetega nadstropja preselil v nadstropje više, so ga študentje v glavnem presenečeni gledali, ko jim je oznanil, da zahtevajo izselitev FV. Verjetno je pravilno ocenil, da je bolje, da ne hodi v drugo nadstropje, ker bi ga utegnili narobe razumeti.

Rezultat ankete je vsekakor namignil na to, da je ukinitev diska verjetno zadnja, najprimitivnejša metoda reševanja problemov in da bi bilo moč optimalnejše rezultate doseči z navadnim preseljevanjem nezadovoljnih stanovalcev. Zato je toliko bolj presenetljivo, da je Uprava ŠC, ki bi morala obvladati vsaj elementarna znanja sodobnega managementa, pristala na tako od sile neinventivno potezo.

Komentarjev tega početja je bilo v tistem času toliko, da nam tega danes ni treba početi. Po eni strani, če povzamemo, naj bi šlo za ožji interes ožje družbene skupnosti (KS Rožna dolina), po drugi strani pa naj bi se to tudi skladalo s širšimi družbenohigienskimi standardi. Vendar nas to ne bo tukaj zanimalo. Vprašanje, ki smo si ga zastavili, je bilo: **KAJ in KOLIKO so študentje izgubili z Discom Študent?**

Anketa

Ob tretji obletnici smo sklenili odgovoriti na zgoraj zastavljeno vprašanje z anketo, ki smo jo izvedli v četrtek in petek pred prazniki na elektro, arhitekturi, ekonomski, filofaksu, fiziki in v četrtem bloku študentskega naselja v Rožni dolini. V metodološko nevzdržen vzorec smo ujeli 180 odgovorov.

Na vprašanje, ali je prostorov za združevanje študentov dovolj, nam je 73 % vprašancev odgovorili z »ne« ali pa »jih ni«. Tri četrtine študentov torej občuti pomanjkanje prostorov za združevanje študentov. V preostali četrtini jih je 19 % neodločenih, 7 % pa jih je zadovoljno z obstoječim stanjem.

Po tem splošnem vprašanju smo udarili žebljico na glavico. Kar 81 % študentov je zahtevalo Disko Študent nazaj, 11 % jih je bilo proti, 5 % pa jih je odgovorili s quatebriga.

Najzanimivejše vprašanje pa se je pozanimalo o tem, kaj je kdo pripravljen storiti, da bi odprli FV drugič v zgodovini slovenstva. Odgovori so vse prej kot razveseljivi in vse prej kot zaželeni. Res, da je 40 % anketirancev pripravljeno pasivno sodelovati – bodisi moralno podpreti bodisi podpisati peticijo – toda huje je to, da je drugih 42 % študentov izjavilo, da bi šli za FV na pohod, da bi k pohodu hujskali, še največ pa bi se jih bilo pripravljeno na pohodu spreti se z miličniki, če bi bilo treba, je nekdo pripisal na anketo.

S temi tremi vprašanji smo skušali ugotoviti, KAJ disko študent pomeni študentom in KOLIKO jim ta KAJ pomeni. Prvo vprašanje je merilo na intenziteto »potrebe« po prostoru združevanja. Kadar tri četrtine vprašanih študentov občutijo pomanjkanje, kar se tiče prostorov združevanja, potem to preneha biti marginalno vprašanje! Če to velja za celotno študentsko populacijo, potem pomanjkanje občuti kar 15.990 redno vpisanih ljubljanskih študentov. Ta podatek bi lahko mirno interpretirali tudi takole (pod istim pogojem): 15.990 študentov doživlja ovire pri svojem združevanju.

Zato tudi ni presenetljivo, da 80 % študentov hoče FV nazaj in da so za to pripravljeni tudi kaj storiti. Vendar pa bi moralo biti vsakomur takoj jasno, da večina od teh 80 % anketiranih Diska Študent nikoli ni videla. Ne le za to, ker je bil ukinjen tako dolgo nazaj, pač pa zato, ker večine vprašancev obisk v FV enostavno ne bi privlačil. To nekoliko štorasto trditev postavljamo na podlagi projekcije iz prejšnjih let. Dejstvo je namreč, da FV pogosto ni imel množičnega obiska.

Kaj torej početi s temi vsaj na prvi pogled kontradiktornimi podatki? Na eni strani je dejstvo, da 80 % študentov disko zahteva nazaj, na drugi strani pa projekcija, da ga verjetno večina sploh ne bi obiskovala.

Očitno nas prav to navidezno protislovje prepričuje, da v primeru Diska Študent ne moremo govoriti zgolj o mestu, ki bi zadovoljevalo eno samo potrebo študentov. Prej bi lahko rekli, da Disko Študent predstavlja vprašancem simbol, s katerim se identificirajo. FV jim predstavlja vrednoto. Študentje hočejo FV, čeprav ga ne uporabljajo. Čeprav se v FV ne združujejo, pa prav FV kot simbol predstavlja integracijsko točko študentske skupnosti: s svojim obstojem prepričuje študente, da obstoji študentska skupnost, in jih s tem združuje. (Dokler imam Študenta sem študent.) FV predstavlja neki prostor, ki je samo študentski. Pri tem ni pomembno dejstvo, da v njem čepijo zgolj srednješolci, kajti FV je v rokah študentov. Je specifičen študentski prostor, ki se od vseh drugih loči ravno po tem, da je študentski. Kot tak predstavlja možnost za avtonomno združevanje in zato nekaj pomeni.

To potrjujejo tudi odgovori iz ankete pred tremi leti. Anketiranci so odgovarjali, da še nikoli niso bili v disku, da so bili morda enkrat in da tistim tam doli ne zavidajo, vendar pa so bili vsi skupaj proti izselitvi.

Verjetno lahko s tretjim vprašanjem ocenimo, kako močno je prisotna omenjena vrednota. Dejstvo, da se je za eno vrsto podpore odločilo 80 % vprašancev, nas prepričuje, da zgornje razmišljanje o simbolnem naboju FV ni prenapeta interpretacija. Če je večina vprašanih pripravljena za pridobitev tudi kaj storiti, potem to priča o dejanski prisotnosti in identifikaciji s tem simbolom. Stopnjo identifikacije s tem simbolom nam morda kažejo odgovori na tretje vprašanje. Polovica študentov bi šla tako daleč, da bi podpisala peticijo. Če bi to še lahko šteli za pasivno udeležbo, pa tega nikakor ne moremo reči za pripravljenost študentov, da sodelujejo na pohodu in tam celo počnejo določene reči.

Če naj smiselno sklenemo ugotovitve iz ankete, potem lahko rečemo, da možnost za združevanje študentov predstavlja zelo resen problem. Prevladujoča orientacija študentov je težnja po razpolaganju z lastnim avtonomnim prostorom v družbi. Nasilna krčenja tega prostora, zapiranje študentskih klubov (FV, K 4, K 14, Narcis), omejevanje združevanja v lokalih, zaplembe in druge intervencije v študentskih medijih, postajajo vse bolj tvegana družbena investicija. Dejstvo, da je 40 % študentov pripravljeno sodelovati v eni od družbeno najmanj zaželenih oblik kolektivne akcije, nas prepričuje o tem. Niso več apatični, veste.

Andrej Rus, sodelavci
Stojan Gašparič
Miran Lasič, Vesna Kolar,
Hajdeja Iglič, in Gorazd Planinšič

HUDIČ NA FILOZOFSKI FAKULTETI DEMANTIRAN

Med potapljanjem ladjic na FF potopljen Klub 16

V prejšnji številki *Tribune* smo poročali o dogajanju okrog zaprtja Kluba 16. V tem času pa se je nateklo nekaj nove vode na mlin, ki je obrnila kolesje in s tem tudi perspektivo.

Če le na kratko obnovimo naše poročilo, lahko rečemo, da je bil glavna oseba naše informacije sanitarni inšpektor. Ta naj bi po zatrjevanju vodstva šole, tj. tajnice in prorektorja Muska, razkrinkal ilegalno dejavnost Kluba 16, ki ga je šola velikodušno tolerirala. Sanitarni inšpektor je odkril, da se pijača, še zlasti alkoholna, toči nezakonito, ker ni obdavčena. Ta higienska okoliščina je vplivala na odločitev ožjega vodstva šole, da pač take dejavnosti ne more več dopuščati.

Očitno je treba poudariti, da je v razgovoru z nami prorektor Musek v glavnem pripovedoval o tem, da razume študente, in na tihem namigoval, da bi se morda še kaj dalo narediti, tajnica šole pa je odločno citirala sanitarnega inšpektorja: če je dejavnost v okviru naše šole nezakonita, je ne moremo podpirati. In Musek je na to prikimal, kakor smo prikimali novinarji *Tribune*. Če sanitarni inšpektor nekaj reče, potem to drži. (Kot se spomnite, je sanitarni inšpektor ukrepal tudi takrat, ko so zapirali FV–disko Študent.)

Seja fakultetnega sveta FF 24. 4. je prinesla presenetljive informacije in predvidljive rezultate. Klub 16 je bil spet zadnja točka dnevnega reda. Študentje so problem postavili takole: klub, ki gostu ne more ponuditi drugega kot stol, ni klub. Zato so vztrajali: če šola ne bo dovolila, da bi klub 16 deloval tako kakor doslej, je treba klub zapreti.

Ta radikalna možnost samoukinitve je v tej družbi še popolnoma nova stvar, za kar priča tudi dejstvo, da se je fakultetni svet zdrznil ob tej možnosti. Profesorji so začeli tuhtati, kako bi vendarle prelisičili sami sebe. Govor je bil o tem, da bi klub vendarle lahko deloval, da od profesorjev nihče nima nič proti, pa naj se točijo kakršnekoli pijače, samo alkoholne ne.

In ko je fakultetni svet že skoraj sklenil, da naj klub kar naprej funkcionira, je prišlo do dramatičnega zapleta. Tajnica šole je pokazala zobe oziroma svojo pravniško znanje. Nezakonitih sklepov pač ne gre sprejemati na fakultetnem svetu in to naj si kar vsi zapomnijo. Na predlog, da ne bi sprejeli ničesar, le da bi tolerirali to stanje, se je njen komentar glasil – nezakonitost.

Nadaljevanje pa je še zlasti vznemirilo vse nas, ki smo verjeli tistemu, kar je *Tribuna* pisala v prejšnji številki. Izkazalo se je namreč, da sanitarnega inšpektorja ni bilo in da še ni odkril Kluba 16. To informacijo je dala taista tajnica šole, ki je pred enim tednom navedla ugotovitve sanitarnega inšpektorja novinarjem *Tribune*. Temu veselemu šoku je sledil še drug, in sicer ta, da je tajnica šole dobila neuradno pohvalo, ker je inšpektorja, ki se je že nagibal k temu, da bi zelezel v klet FF in ukinil študentski klub, speljala na led. Inšpektorja po njeni zaslugi ni bilo. S tem je seveda demantirana informacija, da je inšpektor **tisti, zaradi katerega je Klub 16 šel v ilegalo.**

Profesorji v FS so bili v škripcih. Na eni strani plemenite zahteve študentov, na drugi strani pa žlahtna zakonitost. Verjetno se je med dvema slabima možnostima laže odločiti kot med dvema dobrima. In kot se za deželo kompromisov – pardon usklajevanja – spodobi, se je svet dokopal do rešilne vitice. Heureka: klub naj bi bil legaliziran z vso svojo dejavnostjo!!!

Ob tej rešitvi bi bilo potrebno pod ena spremeniti statut in ga dopolniti, da je pač klub ena izmed dejavnosti šole, pod dva pa si pridobiti papirje. Za drugo so si študentje bili pripravljeni opeči prste. Toda tisto pod ena je bilo odjebano. Tajnica šole je rekla, da tega ona ne bo počela, in to je bil finalni akt. Tako je bilo konec z dobro voljo profesorjev in študentov, ki so tokrat – začuda? – potegnili skupaj. Zakonitost je bila očitno nekoliko drugače zainteresirana.

Povsem nezanimivo je, da je možnost za to, da bi se študentje združevali, odvisna od (ne)pripravljenosti tajnice FF. Njeno odločnost je treba pohvaliti, saj gre za resnično moško dejanje: nastopila je sama proti 2000 študentom in ni dvoma, da bi se izkazala tudi na iranski fronti. Bolj pa je zanimivo dejstvo, da je zakonitost udarila ravno na tisti fakulteti, kjer je pred petnajstimi leti strašila študentska svojat s tem, da jo je zasedla.

Klub 16 je bil enkraten primer. Enkraten za ljubljansko univerzo, kajti okrog trideset študentskih klubov k sreči nima podobnih težav. Delovanje teh klubov ne sodi med dejavnosti fakultet. Ali je v tem edini razlog, da se njihova neregistrirana dejavnost tolerira. Ali morda pri tem vendarle ne funkcionira pragmatična logika: pusti jih pri miru, sicer bodo hoteli prostore, ki bodo boljši kakor luknje, v katerih se dobivajo sedaj?

Nikomur ni jasno, kaj sploh lahko naredi, tudi ravnatelju Kluba 16 Aberšku ne. Na hitrem posvetu s komitejem za pizdarije (neuradno ime), ki deluje pri predsedstvu UK ZSMS, so potegnili z Abeškom in s študenti FF. Zakonske norme ne morejo nikoli predstavljati ovire za aktivnost študentov na univerzi. Še zlasti pa ne v tem primeru, ko je vprašljiva zgolj dobra volja administrativnega aparata filofaksa. Komite za pizdarije je ugotovil, da gre v primeru Kluba 16 za dejavnost posebnega družbenega pomena v smislu, da je to tisto, kar študentje očitno hočejo. Zato si bodo skušali izmisliti formulo, po kateri bi legalizirali ne le Klub 16, pač pa pripravil teren tudi za morebitni podoben klub na katerikoli ljubljanski fakulteti.

V znamenitem sporu med profesorji in študenti, ali pivo je alkoholna pijača ali ne, kocka še ni padla. Po mnenju smo vprašali edinega kompetentnega človeka, kakor se nam zdi, za to področje v Ljubljani, direktorja pivovarne Union Mitjo Lavdiča. Če pogledate, je rekel, kako je pivo obdavčeno, potem brez dvoma lahko ugotovite, da gre za težko alkoholno pijačo. Če pa pogledate v srednjo Evropo, potem se lahko prepričate, da ima tam pivo status osvežilne pijače – to pa je tudi moje osebno mnenje.

BLITZKRIEG

študentski časopis stran 5

GREGANOVIČ NI DVORIL OBLASTI

Tako je dejal Branko Greganovič, predsednik mariborske UK ZSMS, ki je, kot kaže, najbolj zaslužen za nedavno odstavitev Sama Resnika z mesta glavnega in odgovornega urednika mariborskega študentskega časopisa *Katedra*. Kot je znano, je ta ponovno v rokah Greganoviča – pred Resnikom je kar lep čas sam *Katedro* na noge postavljal – ki trdi, da se na *Katedri* znova zbirajo ljudje, tako da bo prva številka lahko izšla nekje sredi maja. Res je, da je Resnikovo mesto še zmeraj prazno, saj Mariborčani v svojem krogu še niso odkrili v.d.-ja glavnega in odgovornega urednika, zaradi česar ponovno zbrani katedraši delajo po njegovih navodilih. Takšno situacijo označuje Greganovič s »specifičnimi mariborskimi razmerami«, ki jih moramo poznati v vsej njihovi globini in širini, da o prej navedenem dejstvu lahko sploh kaj rečemo, tako da ne udarimo mimo ali pa kar po njem. V dolgem razgovoru, ki je veliko bolj poučeval, kot pa pojasnjeval in odgovarjal, nam Greganovič predstavlja vso »mariborsko specifiko« in pri tem ne zamolči svojega deleža pri nastajanju »specifičnih razmer«.

Likvidacija glavnega in odgovornega urednika je bila nezakonita, a nujna in upravičena

Situacija na *Katedri* je tako zelo specifična, da človek, ki vseh teh razmer ne pozna, lahko pride do sklepa, da je bil postopek za razrešitev glavnega in odgovornega urednika *Katedre* Sama Resnika nezakonit. Še v času, ko sem sam delal na *Katedri*, nisem našel dovolj časa in energije, da bi se posvetil konstituiranju izdajateljskega sveta, ki ga tam ob mojem prihodu nekje leta 1983 ni bilo. Večkrat smo ga sicer poskušali sklicati, vendar so bili ljudje nezainteresirani, zato se takrat nisem izpostavljal. Debate so se odvijale veliko bolj okrog ljudi, ki so delali pri časopisu, okrog tega, če bo časopis sploh izhajal, ne pa okrog samega časopisa. Ta situacija je ostala nespremenjena vse do današnjega dne, nekaj stvari s SZDL sem sicer uredil, toda **izdajateljskega sveta dejansko ni** in iz tega preprostega razloga se tudi ni mogel sestati.

Jasno je, da časopis po zakonu ne sme izhajati, če izdajateljskega sveta ni. Meni se je zdelo bolj pomembno, da časopis izhaja, da je tako prisoten v slovenskem prostoru. Če se bo kdo na to obesil, ga bomo že postavili, tako smo mislili. Seveda je zaradi tega, če izdajateljskega oziroma časopisnega sveta, ni lahko bistveno okrnjena avtonomija časopisa. Zato zamerim Samu, da ni najprej ustvaril trdnega uredništva in da si ni sam bolj prizadeval za konstituiranje izdajateljskega sveta, da si ni, skratka, ustvaril nekega močnega zaledja, ki je nujno, če se hočeš izpostavljati.

Pravila UK ZSMS so ohlapna, zato je potrebno poklicati na pomoč prakso

Pravila mariborske UK ZSMS so prav tako stvar tradicije – zelo so ohlapna in v nekaterih členih celo protislovna, kar lahko v tem trenutku preverimo. Ni jasno določeno, kaj konferenca voli in razrešuje; ni jasno ali glavnega in odgovornega urednika voli in razrešuje kot člana predsedstva ali pa ga voli kot glavnega in odgovornega urednika. Prvič je v naših Pravilih dvoumno to, ali se glavni in odgovorni urednik voli ali imenuje kot takšen. Nekje na koncu Pravil sicer piše, da ga konferenca imenuje, nekje v sredini pa najdeš spet člen, da ima predsedstvo pravico imenovati člane svojih organov in teles. Se pravi, gre za Pravila, pod katera lahko spraviš marsikaj. Formalnopravni vidik je lahko predmet diskusije, predmet čisto pravne diskusije.

Po drugi strani pa je treba pogledati v prakso. Jaz sem najprej klical na republiško konferenco, da bi izvedel, kako imajo oni stvari urejene z *Mladino*. Na RK je tako, da predsedstvo imenuje svoje člane in organe. Drugič pa sem premislil, kako sem sam prišel na *Katedro* in kako je konec koncev prišel tudi Samo. Skratka, praksa v Mariboru je takšna, da predsedstvo v določenih situacijah ima pravico razrešiti glavnega in odgovornega urednika, vendar sme imenovati za določen čas samo v.d.-ja. Takšna je bila praksa v Mariboru.

Mislim, da bi tudi v tem konkretnem primeru morali poklicati prakso na pomoč. Gre za situacijo, v kateri je bil kolikor toliko konstituiran samo izdajatelj. Res je, da je formalno-pravni vidik odstavitve Resnika najbolj šibka točka, to sam dobro vem, in vem, da zaradi tega lahko padem, če se kdo hoče s tem igrati. Raje bi se pogovarjal o razlogih za razrešitev, ker se konec koncev na predsedstvu tudi nisem skliceval na nobene pravne vidike Resnikove odstavitve, marveč na čisto konkretno ravnanje, na konkretno stanje, ki ni dajalo zagotovil, da bi Samo lahko ostal na tem položaju. In šele na to sem šel pogledat, če mi to dopuščajo tudi Pravila. Če bi pravila glede tega bila bolj jasna in bolj določna, si jaz teh kompetenc na bi jemal, brez skrbi.

PRIPIS - ODSTAVLJEN ZAKON
ne RESNIK

Peticija uredništva je bila zelo učinkovita. Pa ne zato, ker bi jo podpisala množica ljudi. Dopisne peticije po statutu ZSMS ne veljajo. Jih moraš javno zbirat, če ne ti jih ne priznajo in moraš vse ponovit. Vendar je peticija prinesla razveseljiv izid. Samo Resnik se je opogumil in se ni pustil vreči ven iz uredništva. Po krajšem razmisleku in posvetu z zloglasnim pravnikom je uvidel, da se kljub nezakonitemu postopku nima kam pritožiti, saj nobeno sodišče ne obravnava problemov znotraj DPO-jev. To pa hkrati pomeni, da ga nobena sila razen fizične ne more spraviti iz Katedre, dokler ga organ, ki ga je izvolil ne odpokliče. To pa je študentska skupščina.
Resnik je torej odstavljen urednik na funkciji. Ta nekoliko anarhična informacija je pogojena z dejstvom, da v DPO-jih ne vladajo drugi zakoni kakor zakoni prerije oz. zakon močnejšega. Očitno velja, da si lahko položaj ohraniš le, če dobro zaklepaš vrata in skrivaš ključe čeprav morda moralno apelirajo nate, da naj jih predaš.

Edino praksa lahko dokaže, da sem ravnal prav

Ni res, da je stara dobra praksa v Mariboru takšna, da predsednik UK ZSMS imenuje in odstavlja glavnega in odgovornega urednika. To se je sedaj zgodilo prvič. Drugič, jaz sam se prekleto zavedam, kakšno je predsedstvo UK ZSMS v Mariboru. Zato sem na tisti razširjeni seji, kjer smo Resnika odstavili z mesta glavnega in odgovornega urednika, imel nekoliko daljši uvod. Res je, da sem predsedstvo postavil pred dejstvo za ali proti Resniku, ker je to bil edini izhod. Res je, da je pobuda za odstavitev prišla z moje strani, ker sem sam prišel do prepričanja, da Samo ne daje nikakršnih zagotovil za to, da se bodo stvari na *Katedri* uredile. Nikoli se nisem mešal v uredniško politiko, toda pet mesecev sem ga prosil – in kot izdajatelj sem ga moral za to prositi –, da uredi odnose z ljudmi, da konsolidira uredništvo. Po petih mesecih je uredništvo razpadlo, številke niso izhajale in zadnje, kar je bilo, je razpečevanje tretje in četrte strani *Katedre* (Mastnakov *Korak naprej k demokratizaciji*) – to je izbilo sodu dno.

Naiven je tisti, ki misli, da se sam nisem zavedal tega, kakšne odmeve lahko to povzroči drugje. Res je, da v.d. glavnega in odgovornega urednika na *Katedri* še zmeraj ni imenovan, toda imeli smo že tri uredniške sestanke in stvari so se že pričele urejati. Edino, kar lahko dokaže, ali sem glede Resnika imel prav ali ne, je to, da vse te številke sedaj izdam, da se na *Katedri* znova zberejo ljudje, da si pridobimo zaupanje tiskarne in tehničnega urednika. Bolj kot na samo formalno-pravno raven moraš pozornost usmeriti na konsolidacijo uredništva. Hvala Bogu, da sem sam tako prepričan o upravičeni odstavitvi Resnika, ker bi sicer moral preprečiti objavo članka v *Tribuni*. Greganovič ni Resnika odstavil za to, ker mu je nekdo rekel, da mora to storiti. Greganovič ni dvorni politik, kar je z svojim delom in pisanjem dokazal.

Pojavljala so se različna kuloarska vprašanja

Mogoče mi v izjavi na seji predsedstva ni uspelo povedati tistega, kar sem v resnici hotel, ko sem govoril o političnih pitiskih. Jaz sem preprosto spregovoril tudi o možnosti političnih pritiskov, katerih latentni primeri so se že pojavili. Ko sem govoril o teh primerih, sem jih postavil v odnos do osnovne situacije. Politični pritiski niso predstavljali temeljnega razloga za razrešitev Resnika, to so bile samo neke dodatne dimenzije, ki jih Resnik ni hotel upoštevati. Samu ni niti padlo na pamet, da bi vse to dogajanje na *Katedri* moglo imeti kakšen vpliv na druge projekte v Mariboru in zavoljo tega se ni niti zavedal, s kakšno močjo mora iti v konflikt. V tem kontekstu sem jaz te konflikte poudarjal, nikoli pa ne kot osnovni razlog za Resnikovo odstranitev, kajti konflikti so vedno bili in vedno bodo in neustrezno bi se bilo zmeraj ozirati nanje. Pa tudi to ni ustrezno, da se ti spuščaš v konflikt, v katerem se po nepotrebnem izpostavljaš, v katerem nimaš niti osnovnih argumentov niti nobene lastne moči, v katerem se bojuješ samo za neko abstraktno Resnico, ker v tem boju dejansko prosiš, da te pretepejo. In v tem smislu sem jaz poudarjal tudi občutek za prostor in čas: gre za to, da če ti nekaj delaš, predvidevaš tudi vse možne vnaprejšnje reakcije, da ne bi dobil klofute kar tako, brez zveze.

Kje so bili centri pritiskov? Jaz bi temu rekel – pogovori na nivoju mesta. V neformalnih odnosih med mladinsko organizacijo in drugimi DPO so se pojavljala kuluarska vprašanja o tem, če ti ljudje vodijo zadeve na *Katedri*, kako pa potem vodijo vse drugo, in v teh kuluarjih so se omenjala različna imena. To je pač en nivo.

Res je, da je predsedstvo Uk bilo v tem primeru slabo, brez prave moči, da bi s tem konfliktom karkoli pridobilo. Prav je, da se zavedamo, da smo slabotni, in tega se ni treba sramovati. Predsedstvo je takšno, kot je, in glede na to se pač moramo odločati za raven, za moč pritiskov, ki jih lahko prenesemo in v katere se lahko spuščamo. Treba se je zavedati, koliko smo močni, ker bomo sicer naredili več škode kot koristi. Tako je in mene ni sram govoriti o tem. Ti, Dragica, se ne smeš zmrdovati, ker ne živiš v Mariboru, ker ne poznaš razmer tukaj.

SAMO RESNIK- fotografija objavljena z dovoljenjem med občinskega sveta za boj proti družbenemu terorizmu.

Mariborski občutki so čisto drugačni od ljubljanskih

Glede poročanja o Resnikovi odstavitvi in glede vtisov, ki so se o tem ustvarili v delu ljubljanske javnosti, bi dejal najprej to, da je bila interpretacija neke specifične mariborske situacije izdelana s povsem ljubljanske perspektive. Pri *Mladini* me je motilo to, da se ni opredelila. V *Tribuni* pa je bila zelo zanimiva analiza, tisti del analize, ki govori o tem, da je bila Resnikova odstavitev narejena v skladu s klasično trifunkcijsko formulo. Jaz ti sedaj hočem dokazati, da je takšna analiza preveč pretenciozna, da nobena od točk v tej formuli ne drži. Poglej:

1. Neizhajanje časopisa. Glej, neizhajanje *Katedre* je bilo neupravičeno. Neupravičeno zaradi tega, ker denar v resnici je in ker je material. Neizhajanje ne moreš upravičiti z nobenim perfekcionizmom, ne moreš na Maribor aplicirati nekih svetovnih kriterijev.

2. Privatizacija. To je tvoja beseda. Resniku ni nikoli nihče očital privatizacije, očitali smo mu samo, da nima uredništva in da o *Katedri* odloča sam, da sam vodi *Katedro*. Privatizacija je termin, ki opredeljuje oblastniški odnos v skladu s trifunkcijsko formulo, je konkretno ravnanje oblasti, ki vskoči v situaciji, ko skuša uničiti neki delni interes. Če ti napišeš privatizacija, se moraš zavedati, v kakšen položaj spraviš tistega, ki naj bi to rekel, se pravi, mene. Če ti napišeš privatizacija, to pomeni, da sem jaz hotel uničiti neki delni interes. Ampak mi Samu nismo očitali privatizacije. Če je na časopisu sam delal, to še ne pomeni, da ga je privatiziral, to je bilo sporno na neki povsem drugi ravni, privatizacijo pa si si izmislila ti. Mene Resnik ni motil s stališča splošnega interesa, zato ker je tiskal stvari, ki bi lahko bile oblastem sumljive, mene je motil zato, ker časopis ni izdajal, ker ni držal skupaj uredništva, ker ni čuti niti potrebe niti interesa za to, da bi uredništvo konstituiral, in to, da ni upošteval odnosov z okoljem, da je gledal na vse samo s svojimi očmi, vse to še ni privatizacija. Privatizacija, kakršno hoče oblast zatreti, je politizacija, na *Katedri* pa še zdaleč ni šlo za to. Tu gre preprosto za to, ali časopis izhaja ali ne. Tu ne gre za nobeno politizacijo.

3. Politična neprimernost: jezi me, ker pristajaš na to terminologijo. Politična oporečnost je oporečnost s stališča oblasti, ne pa s stališča politike. Zelo banalno je, če prevedeš »neimetje občutka za prostor in čas«, kar sem namerno uporabljal, v politično neprimernost. Razen tega sem odnose z oblastjo izpostavil šele na koncu svojega uvoda v tistem kontekstu. Zamalo se mi tudi zdi, glede na vse, kar sem delal in kar še delam v Mariboru, da mi pripisuješ lepo staro miselnost. Ljudje, ki so takrat bili zraven, nimajo takega občutka kot vi v Ljubljani, ki te zadeve presojate preveč z ljubljanske perspektive. Klasična trifunkcijska formula je tvoj problem – ti si akt o razrešitvi analizirala z neko lastno konstrukcijo odnosov do oblasti, dejansko pa nisi imela odnosa do mene, do Maribora in konec koncev do *Katedre* kot specifičnega organizma. Jaz lahko povem, da to ne drži, kajti to je postalo tudi moj problem zato, ker je prišlo v javnost.

In potem tisti radikalizirani sklep. Nimam rad, če ljudje servirajo začimbe za glavno jed. Radio sploh ni glavni mladinski projekt v Mariboru, tu se trenutno dogajajo druge stvari, bolj konkretne. Radio je neka stalnica in kot tak ne more imeti zveze z Resnikovo odstavitvijo. Peticijo *Tribune* sem prebral . . Potem sem slišal, da misli *Tribuna* v vsaki številki objaviti eno peticijo in nisem reagiral. Meni je vseeno. Meni ta funkcija ne pomeni toliko, vseeno mi je, če jo jutri izgubim. Mislim pa, da delam prav.

DRAGICA KORADE

UNIČIMO VSE, KAR SE UNIČITI DA

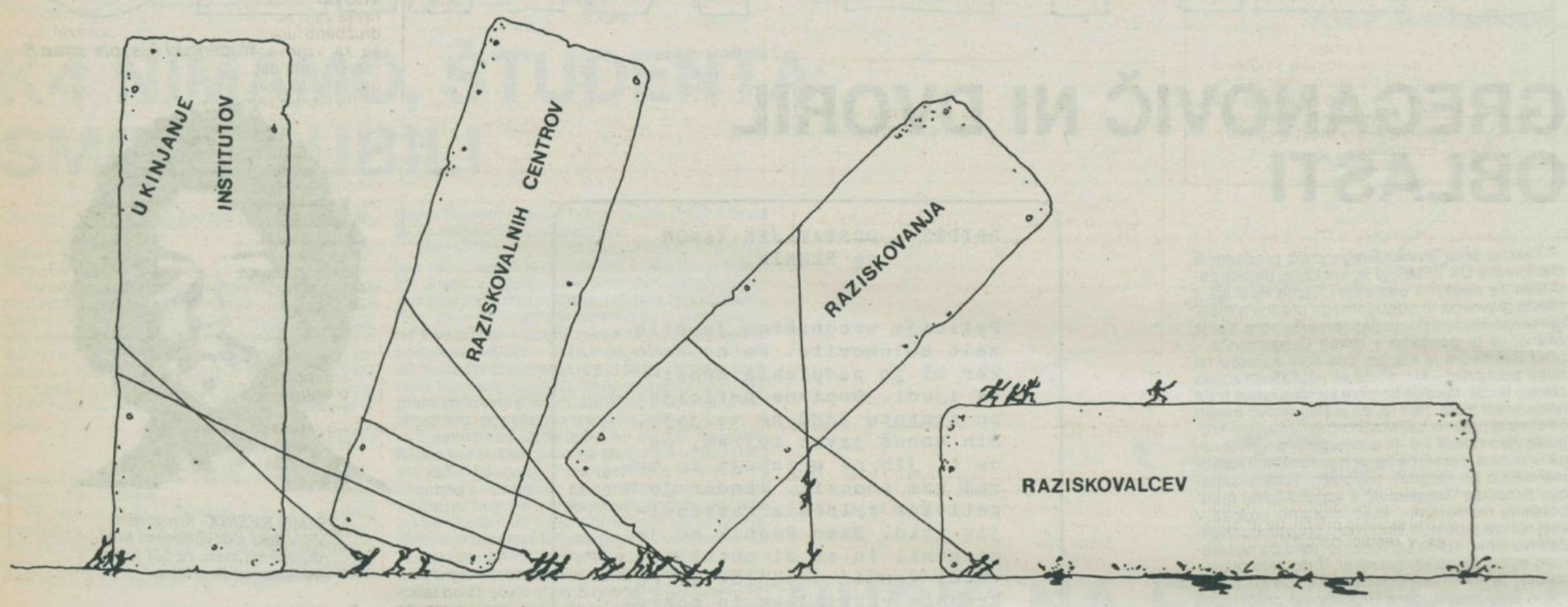

Med zadnjo točko zadnje seje starega predsedstva sindikatov so ukinili Center za razvoj samoupravljanja. Nekaj dni po »junaški akciji tov. Orožna in kompanije je prišlo do preplaha tudi na Pedagoškem inštitutu. Govoriti se je začelo o »spremembi statusa«, takšne latovske sintagme (»sprememba statusa«, »reorganizacija«, »razdelitev«...) pa nam navadno povedo, da bodo raziskovalno enoto sesuli. Agencija *Radio Študent* je prek valov svojega radia nemudoma sklicala javno tribuno. Sodelovali so številni raziskovalci, družbenopolitičnih delavcev pa ni bilo zraven (sodeloval je le tov. Golavšek, vodja ukinjenega centra).

SCENARIJ ZA UKINITEV, PRVIČ

Tine Jež, že bivši raziskovalec Centra za razvoj samoupravljanja: »Najprej se po kuloarjih pojavijo neka mnenja. Sprva so ta mnenja šibka, potem pa so vedno močnejša. Ugotavljajo, da so raziskave neustrezne, da je z raziskovalci nekaj narobe... Potem se kuloarčenje nadaljuje vse do ukinitve in celo po njej.

Vmes nastopi maskiranje tistih, ki ukinjajo; ne ve se, kdo ukinja. Maskiran je tudi sam postopek ukinjanja, nadeti so mu izrazi, kot so: sprememba statusa, reorganizacija, premeščanje, razdelitev na dve skupini, priključitev... Potem nastopi ostrejša faza, ko se na forumih začne razpravljati o ustreznosti posameznih raziskav, o aplikativnosti. Raziskave najprej potrdijo, kasneje pa za iste raziskave ugotovijo, da niso potrebne. Obstaja tudi varianta, ko eno fazo raziskave sprejmejo, pozneje pa, ko pride na vrsto globlja faza, ugotovijo, da raziskava ni zanimiva oz. da gredo raziskovalci preveč »na široko«, da raziskovalec ni dovolj izkušen, da ni najbolj »primeren«...

Še kasneje pride do izločitve javnosti. Nekatere raziskave zadržujejo ali pa jih sploh ni možno objaviti.

Po ukinitvi ni jasno, kakšni so bili argumenti zanjo. Če pa so navedeni, so nedosegljivi ali težko dosegljivi, tako da človek s temi argumenti ne more polemizirati. Konkretno v našem primeru: do zdaj še nismo dobili magnetogramov s sej (tajnih sej, op. AŽ), na katerih so o nas razpravljali. Tovariš Plohl, prav tako s sindikatov, je ugotovil, da je razpravljanje na sestankih, kjer je ena stran prisotna, druge pa ni, opravljanje in ne razpravljanje.«

SCENARIJ ZA UKINITEV, DRUGIČ

»Ne mislite, da družba odprtih rok pričakuje vaše rezultate« (misel profesorja Dolfeta Vogelnika, ki bi lahko postala moto ukinjenih raziskovalcev).

Rajko Šušteršič (že ukinjeni raziskovalec pri Službi za študij programa na RTV): »Ugotovil sem, da raziskovanje v instituciji množičnega medija ni možno. S pojmom »raziskovanje« razumem kritično raziskovanje, ki ima lahko tudi neprijetne posledice za institucijo. Napovedal sem nekaj bolezenskih simptomov institucije (npr. kadrovsko negativno selekcijo). Vse skupaj bi morda ponazoril z zgodbico o zdravniku in cesarju. Zdravnik je ugotovil, da je cesar hudo bolan in da bo umrl. To mu je tudi povedal. Cesar pa je bil užaljen in je zdravniku zabrusil, da je že možno, da bo umrl, vendar pa da zdravnik tega ne bo dočakal. Diagnoze se je rešil tako, da je dal zdravnika obglaviti še pred svojo smrtjo.

Po ukinitvi smo porabili ogromno energije, da bi zadevo vsaj minimalno prezentirali v javnosti (do ukinitve je prišlo leta 1984). *Delo* ni objavilo nobene vesti o dogodkih na RTV, saj je razumljivo, da imata ti dve instituciji lojalne odnose. Težko je bilo dokazati, da gre za ukinitev oddelka, čeprav je bil ta izbrisan iz evidence raziskovalnih institucij. Šlo naj bi za ‚Ustanovitev dveh oddelkov, ki se bosta bolje integrirala v delo TV-programa in bosta dajala bolj tekoče, uporabne in dostopne rezultate'. Najpogostejše ime za ukinitev je ‚reorganizacija'. Ko se pojavi izraz ‚reorganizacija', že lahko napovemo, da gre za likvidacijo neke raziskovalne institucije. Pred tem se vedno pojavi zelo dramatična točka scenarija (ta točka se je odvrtela tudi na Pedagoškem inštitutu): imenuje se »težave pri imenovanju vodje«. Tako smo imeli na raziskovalni enoti pri RTV kakšni dve leti težave z razpisi. Vrhunski strokovnjaki niso bili primerni za strokovnega vodjo enote, primeren pa bi bil kakšen družbenopolitični delavec, čeprav se ne bi razumel na metodologijo.«

SCENARIJ ZA UKINITEV, TRETJIČ

Kaj se je pred davnimi leti dogajalo na oddelku za sociologijo na Filozofski fakulteti? Ukinili so ga.

Rajko Šušteršič: »Ko ustanovitelj dobi vtis, da stvari uhajajo iz rok in z nekim ideološkim instrumentarijem ne more obvladovati samovoljnega in kritičnega mišljenja bodočih sociologov, ukrepa. Od sociologov so takrat pričakovali, da bodo afirmirali naše družbene dosežke in uspehe. To danes imenujemo **afirmativna**, ali bolj direktno, **apologetska** sociologija. Če na neki usmeritvi prevladuje kritično mišljenje, skuša ustanovitelj stvari spremeniti in jih spraviti v stari tir.«

SCENARIJ ZA UKINITEV, ČETRTIČ

Kaj hudiča se dogaja dvajset let po ustanovitvi Pedagoškega inštituta (PI)? Govori se o ukinjanju. Govori Zdenko Kodelja, za zdaj še neukinjeni raziskovalec in sodelavec PI:

»Osnovni problem, ki se zastavlja ob ukinitvi Pedagoškega inštituta, je, da ni mogoče identificirati nosilca oziroma subjekta ideje o ukinitvi PI niti razlogov za to početje. Zato se je takšnemu imaginarnemu nosilcu ideje težko postavljati po robu. Znan je le širši kontekst, znotraj katerega se pojavljajo nekateri namigi. Gre za kontekst spreminjanja zakona o t.i. pedagoški službi. Glede ukinitve PI obstajata, vsaj kolikor je nam znano, dve varianti. Prva je ta, da bi se PI razdelil na dva dela, ki bi se priključila Komiteju za izobraževanje na eni strani in Zavodu za šolstvo na drugi. S tem pa bi seveda iz znanstveno-raziskovalne institucije nastali dve strokovni enoti, ki bi delovali na strokovni in ne več na znanstveni ravni. Paradoksno je, da iščejo rešitev za neustrezno delovanje strokovnih služb v ukinitvi znanstveno-raziskovalne institucije in ne v transformiranju samih strokovnih služb. Po mojem mnenju bi raziskovalci PI lahko gotovo več prispevali k delu strokovnih organov s svojim znanstveno-raziskovalnim delom, kot pa tako, ko so spremenjeni v strokovne delavce. Takšne ideje je moč pojasniti s Freudovim konceptom premestitve, ki ga je razvil ob analizi sanj. Slikovito ga je ponazoril z anekdoto o vasi, v kateri je živel kovač, ki je zagrešil zločin ter zanj zaslužil smrt. Sodišče je odločilo, da mora biti krivda kaznovana, ker pa je bil kovač edini kovač v vasi, so se odločili, da bodo obesili enega od treh vaških krojačev. V našem primeru gre za premestitev v tem smislu, da namesto strokovnih služb, ki verjetno nezadovoljivo opravljajo svoje delo, ukinjajo PI kot znanstveno-raziskovalno institucijo.

Druga varianta pa predvideva ukinitev PI in ponoven razpis vseh delovnih mest, s čimer bi PI nekako še vedno ostal raziskovalna institucija, vendar očiščena nekaterih raziskovalcev, ki so bili v zadnjem času nekajkrat etiketirani kot idejno sporni.«

OČITKI

Raziskovalcem očitajo cel kup grehov: da so njihove raziskave neuporabne, neaplikativne, da so formalnosti, da so prejudicirali ves problem, da je splošni družbeni interes drugačen od njihovega in še marsikaj drugega... Očitkov politiki ne argumentirajo, saj jim konec koncev tega ni potrebno storiti. Ukinjevalci imajo v zakupu legitimacijo delavskega razreda in v njegovem imenu lahko naredijo z raziskovalci, kar hočejo.

OBTOŽUJEM: VI STE NEAPLIKATIVNI! VAŠE RAZISKAVE SO NEUPORABNE!

Jež: »Aplikativnost je po eni strani odvisna od tistih, ki raziskavo delajo, po drugi strani pa tudi od tistih, ki bi rezultate raziskav morali uporabiti. Raziskovalci lahko izdelamo še tako uporabno raziskavo, pa ta ostane neuporabna, ker tisti, ki bi moral raziskavo uporabiti, tega ne zna ali noče.«

Marjan Šetinc (sodelavec PI): »Ves čas pritiskajo na oblikovalce programa. Program moramo pošiljati na raznorazna forumska preverjanja. Očitek, da so raziskave neuporabne, je najbolj izrazit na liniji, na kateri bi morali biti uporabniki odgovorni za prenos rezultatov v prakso. Na področju izobraževanja je takšna institucija Zavod za šolstvo. Ta prenos je slab zaradi tega, ker tisti, ki bi ga morali izvesti, tega nočejo ali ne znajo, zdi pa se mi, da se hkrati izogibajo odgovornosti za sprejemanje sklepov, ki so bili do zdaj stvar političnega odločanja.«

> Kaj bi rekli o »pozabljanju«, neizpolnjevanju pravnih aktov v republiških sindikatih. Bi prizadevanja raziskovalcev, ki opozarjajo na »ne-brezzakonitost« označili kot **formalizem?** Golavšek, vodja ukinjenega centra, sicer sprt z raziskovalci: Ja, zanimivo je nekaj. Če bi pristali na njihovo tezo, **potem v republiškem sindikatu ni organa, ki bi bil pristojen**, pa naj gre za Predsedstvo, Svet centra ali Projektni svet, ki ga je ta imenoval. Toda oni temu jemljejo legitimiteto.

OBTOŽUJEM: VI STE FORMALISTI! ZAKONOV SE DRŽITE KOT PIJANEC PLOTA!

Jež: »Ves čas nam govorijo, da bi tudi raziskovalci morali poznati Zakon o združenem delu in raziskovati, kako se ta zakon realizira v praksi. Ko pa nastopi vprašanje zakona in zakonitosti, je tisti, ki se sklicuje na Zakon o združenem delu, formalist. Mi smo formalisti zato, ker smo ugotovili, da nam niso dali pravic, ki nam po zakonu pripadajo. Proces ukinjanja je že ves čas nezakonit. Center so ukinili na tajni seji – tajnost je značilna za vsa ukinjanja, vmes pa so nastopale neformalne skupine ali klike, kot to imenujemo v sociologiji. Teh klik se nikakor ne da zgrabiti, vedno se izmuznejo.« Iz občinstva je kmalu po tej trditvi priletela ugotovitev, da so tovariši v sindikatih naredili ilegalno organizacijo. Sami dodajmo, da je eno od klik vodil sam predsednik Orožen, imenovala pa se je »Predsednikov kolegij«.) »Po logiki Marjana Orožna nas je predsedstvo ustanovilo in nas lahko tudi ukine (kar pa seveda ni res: te kompetence ima samo Republiški svet, ne pa njegovo predsedstvo). Ko govorijo o zakonitosti, pozabljajo, da zakon vsakomur zagotavlja sodelovanje na sejah. Mi nismo dobili niti magnetograma... Predsedstvo je kršilo 12. točko lastnega statuta, ki določa, da morajo biti seje javne.«

> **Golavšek:**
> Vprašanje je, kaj pod demokracijo pojmujemo. Na eni strani vidimo, da so raziskovalci dobro informirani, bolj kot drugi, hkrati se pritožujejo, češ da so neinformirani. Gre jim torej za formalno obveščenost, ker pismenih aktov še niso dobili, pa saj jih niti sam nisem dobil... Nimam sklepov seje predsedstva, prav tako nimam sklepov seje sveta, vendar sem o zadevi informiran vsaj tako dobro kot oni.

Šetinc: »Tistim, ki ukinjajo, formalna pot ni potrebna, saj tega njihova pozicija ne zahteva. Sočasno pa pride do obrata: zavzamejo se za samoupravno pot, ki bi jo morali uporabiti ukinjeni. Potem to samoupravno pot imenujejo formalizem. Če hočemo izpeljati zakonito akcijo, moramo zbrati goro papirja.«

> **Golavšek:**
> Ja, mislim, če spoštujemo veljavni sistem, da ta trditev ne more biti točna. Organ, ki je ustanovitelj, lahko deluje po metodah, kot so opredeljene, javnosti dela pa ni mogoče pojmovati, tako kakor da bi imel zdaj vsak državljan SFRJ pravico sleherni trenutek oditi na ZIS ali Republiško skupščino in tam diskutirati in sodelovati pri odločanju o stališčih in sklepih. Mislim, da je to osnovni nesporazum, zaradi katerega je prihajalo do nerazumevanja zadev.

OBTOŽUJEM: VI STE PREJUDICIRALI VES PROBLEM!

Jež: Očitajo nam, da smo prejudicirali problem, da se nismo držali samoupravne poti in da naši samoupravni organi še niso razpravljali o celi zadevi. Ko pa se držimo samoupravne poti, smo formalisti.

Običajni triki tistih, ki imajo moč proti tistim brez moči so znani: skličejo aktiv ZK, na katerem razpravljajo o moralnosti, oporečnosti in nemoralnosti. Pri ukinjanju gre za to, da na eni strani legalno ali nelegalno nastopajo tisti s politično močjo, na drugi strani pa tisti, ki posedujejo zelo neaktualno moč: moč znanja. V tem konfliktu je rezultat jasen. Cesar ima vedno prav.«

ŠE ENKRAT VAS OBTOŽUJEM! SPLOŠNI DRUŽBENI INTERES JE ČISTO DRUGAČEN OD VAŠIH RAZISKAV!

> V svojem pismu v sobotnem *Delu* (p.p. 26) govorite o dolgoročnih interesih delavskega razreda, o Zakonu o združenem delu kot programu osvoboditve dela in človeka. To naj bi imelo družbeno priznano vrednost in orientacijo. Kako bi potemtakem utemeljili svoj stavek iz istega pisma, da »dejstvo pa je, da vse kar ima družbeno priznano vrednost, s tem še nima avtomatične uporabne vrednosti za sindikat«?«

➤

Golavšek:
Tu gre za nekaj dimenzij. Najprej je treba vedeti, da družboslovne znanosti zajemajo celoto družbenih odnosov. Če pa gledamo vlogo sindikata, je ta primarno zainteresiran za temeljni produkcijski odnos in vse, kar se nanj veže. Torej je lahko marsikaj družbeno potrebno, vendar upoštevajoč, da je ekonomika sindikata omejena, ne more biti financirano iz njegovih sredstev, ker njegov interes ne more biti pokrit z družbenim interesom. Sindikat daje vendar prednost svoji poziciji, in to je normalno!

Šušteršič: »Ko se pojavlja dilema družbeni interes : znanstveni interes, se zadaj vedno skriva neka poanta. Ne gre za družbeni interes proti znanstvenemu, pač pa za dva konfliktna interesa: to sta politični in strokovni interes. Politika se kot predominantni družbeni sistem predstavlja kot družbeni interes in zato prehaja do napetosti med političnim načinom mišljenja in analitičnim načinom mišljenja. Ta konflikt mora odsevati v razhajanjih, posledice pa so različne interpretacije raziskovalnih rezultatov, kar v skrajni konsekvenci lahko pripelje do 'urejanja' odnosov v raziskovanju, interveniranju v raziskovalno metodologijo in apeliranja na pričakovane, ugodne rezultate (za politiko, seveda).

Kodelja: »T. i. 'splošni družbeni interes' je že rezultat delovanja nekih ideoloških mehanizmov. Ti mehanizmi skušajo prikriti, da je 'splošni družbeni interes' v resnici parcialen interes, ki sebe predstavlja kot obči interes. 'Splošni družbeni interes' se izkazuje kot nekaj, kar je nastalo z abstrahiranjem od parcialnih in posebnih interesov – torej kot tisto, kar je posameznim interesom skupno. Če hočemo po tej poti priti do 'splošnega družbenega interesa', moramo predpostavljati, da obstaja neko nevtralno mesto, ki je zunaj interesov. S te točke naj bi ugotavljali, kaj je skupno v posebnih interesih. V te problematične metapozicije se umeščajo nosilci parcialnih interesov kot utelešenci občega interesa in od tu se izreka zoperstavljanje 'splošnega družbenega interesa' raziskovalnemu interesu. S tem je zamaskirana partikularnost 'splošnega interesa'... Postavlja se vprašanje, kdo je tisti, ki predstavlja svoj parcialni interes kot obči.«

Cenjeni bralec se bo prav gotovo vprašal, kakšni so mehanizmi plasiranja tega famoznega »splošnega« interesa v znanost. Zgledajo približno takole: na kakšni seji sklenejo, da je splošni družbeni interes tak in tak, zato morajo raziskovalci delati tako in tako. Seveda pa je rok trajanja takšnega občega interesa na moč kratek, včasih bi še alpsko mleko zdržalo dalj.

Raziskovalci trdijo, da je bil dialog s prejšnjim vodstvom sindikatov veliko boljši. Vaš komentar?

Golavšek:
Ja. To je stvar ocene. Gre za to, bom rekel na kratko, da nova idejna skica raziskave Delavci v ZD SRS vsebuje, čeprav oni to oporekajo, dolgoročen, trajen in celovit interes sindikata v raziskovalnem delu.

MEDKLICI

Če ste se prebili do te rubrike, bo bolje, da jo izpustite. V njej so poslušalci javne tribune na *Radiu Študent* nekontrolirano izjavljali raznorazne svinjarije.

Poslušalka št. 1: »Ves čas govorite, da so raziskave, narejene na ukinjenih inštitutih, tako radikalne, da je politika inštitute zato ukinila. Mislim, da bi morali vprašanje obrniti in se vprašati, ali ni politika zavila tako v desno, da so raziskave, ki bi v normalno demokratični družbi morale »priti skozi«, postale nezaželene.«

Po intervenciji poslušalke je vodje javne tribune izrekel samokritiko. Takoj nato se je oglasil drug občan.

Občan št. 2: »Golavšek je že dalj časa pripravljal ukinitev centra... Na eni od sej je izjavil: 'Moramo se dogovoriti, kakšne raziskovalne rezultate potrebujemo, in se nato organizirati, da bomo te rezultate dosegli. Golavšku bi čestital, saj je dosegel, kar je hotel. Organiziral se je tako, da bodo dosegli rezultate, kakršne potrebujejo.«

Ali so kakšne možnosti, da se sklepi P RS ZSS razveljavijo. Strokovna društva, institucije, kvalificirani prispevki v medijih, vse to kaže na nepotrebnost »reorganizacije«, torej nesmiselnost ukinitve?

Golavšek:
Ne, dodatni razlog za odločnost, s katero je predsedstvo vztrajalo na že sprejetih stališčih, je enostranskost pisanja v časopisih. Bom rekel... raziskovalci me ne priznajo več za vodjo. Mnoga vprašanja so ostala odprta, vendar to ni zadostno opravičilo za njihovo destruktivno delovanje.

V KATEREM GRMU TIČI ZAJEC?

Odgovor: zajec ne tiči, pač pa so ga lovci že ustrelili
V KATEREM GRMU JE TIČAL ZAJEC?

Kaj je tisto, kar najbolj moti politiko na njeni poti v desno? Očitno to, da so si raziskovalci drznili drezniti v same predpostavke sistema. Na Pedagoškem inštitutu so se nekaj časa ukvarjali s t. i. »vsestransko razvito osebnostjo«. Takšna osebnost naj bi bila temelj socialistične pedagogike, izkazalo pa se je, da takšne osebnosti ni.

Zdenko Kodelja: »Po mojem mnenju je kolokvij o vsestransko razviti osebnosti dvignil precej prahu, ker je očitno dregnil v enega od tabujev naše pedagoške vede. Vsestransko razvita osebnost se pojavlja kot temeljna kategorija socialistične pedagogike in je prisotna oz. materializirana v nekaterih družbenopolitičnih dokumentih, šolski zakonodaji, učnih načrtih itd. Značilnost socialističnih dežel je, da se pedagogika ne ukvarja toliko s samim vzgojnim smotrom, kolikor z njegovo konkretizacijo in aplikacijo, torej z iskanjem najboljše poti za realizacijo v vzgojni praksi. Razlogi za takšno početje so v tem, da se vzgojni smotri določajo in formulirajo zunaj pedagoške vede – to je v partijskih in državnih dokumentih. Taka tradicija je bila očitno s tem kolokvijem prekinjena. Na kolokviju je sodelovala cela vrsta strokovnjakov, ki so sicer izhajali iz različnih teoretskih izhodišč, vendar so se vsi strinjali v oceni, da je koncept vsestransko razvite osebnosti problematičen, če že ne nevzdržen. Razprave so pokazale, kako pojem VRO ravno kot neustrezen, votel, tavtološki, opravlja zelo pomembno ideološko-legitimacijsko družbeno funkcijo, prav tako pa je pokazal, kako se za vznesenim govorjenjem o vsestransko razviti osebnosti skriva dejanskost razcepljenega, zmanipuliranega, zlomljenega subjekta.«

Pa Center za razvoj samoupravljanja? Kaj so naredili oni? Ena zadnjih raziskav naj bi se ukvarjala z razrednostjo TOZD-a – ugotovili naj bi torej, ali sama struktura TOZD-a omogoča artikulacijo interesov tistega, na katerega se TOZD sklicuje, torej delavskega interesa. Toda bog ne daj, da bi kdo podvomil o napačni orientaciji samih izhodišč. Na tej točki se vse neha.

Zoprno se mi zdi, da je politika zainteresirana za površne in slabe raziskave, ki puščajo normativna izhodišča za delovanje sistema nedotaknjena, kot hudič križa pa se bojijo tistih, ki dvomijo in raziskujejo temelje.

Golavšek:
Lep primer, ki ga tudi omenjajo v svojem pismu, je navedba, da tisti, ki je dober poznavalec našega političnega sistema, zlasti pravosodnega sistema pa tudi ZZD (zakona o združenem delu) in drugih aktov, tisti, ki je dolgo delal kot strokovno-politični delavec in ki ne pozna fines raziskovalnega dela, za njih apriori nima pogojev, da bi kdajkoli postal raziskovalec. Takšno pojmovanje je tudi po svoje čudno, ali ne?

Po Golavškovem mnenju torej ni potrebno poznati metodologije – politika naj postane znanost, znanost pa politika. Metodologija je točka, ki znanost loči od ideologije in dnevne politike, Golavšek pa bi odpravil tudi to.

Rekonstrukcija podobe znanosti pokaže, da se znanosti godi obupno slabo. Boriti se mora z maksimalno kontrolo – politika je latentno zainteresirana za slabe raziskave – ko pa so raziskave narejene (dobre ali slabe), nikogar ne zanimajo, češ da so neaplikativne.

Vendar Slovenija z nadzvočno hitrostjo šiba v informacijsko družbop..Zapisala A. Ž. in F. Z.

2000 NOVIH RAZISKOVALCEV DO LETA 1990

Srednjeročni program raziskovalne dejavnosti v Sloveniji je za enega najpomembnejših ciljev postavil vzgojo inovacijskih kadrov (hkrati z intenziviranjem raziskovalne dejavnosti, obnovo raziskovalne opreme in vzpostavitvijo znanstveno tehnološkega informacijskega sistema). V naslednjih petih letih naj bi inovacijski sistem obnovili z 2000 novimi raziskovalci. V okviru akcije »2000 novih raziskovalcev do leta 1990« že poteka usposabljanje prvih 112 mladih raziskovalcev. Akcija je republiška in poteka od oktobra 1985. Spodbudil jo je republiški Komite za raziskovalno dejavnost in tehnologijo, izvajalka in hkrati financer pa je Raziskovalna skupnost Slovenije.

Akcija pomeni veliko družbeno intervencijo v sistem raziskovalnega izobraževanja in v sistem zaposlovanja pripravnikov na raziskovalnem področju. Institucija mladega raziskovalca naj bi v celoti nadomestila dosedanjo institucijo stažista in predstavlja enoten sistem raziskovalnega usposabljanja.

Akcija ima zaenkrat kar najvišjo družbeno podporo. Podpira jo CK ZKS, predsedstvo republiške konference SZDL in verjetno jo bo (velja za čas izjavljanja) podprla tudi republiška skupščina (iz pogovora s C. Baškovičem v Prosvetnem delavcu, 17. februarja 1986). Zasnovo akcije so podprli tudi številni posveti in dokumenti (npr. Univerza v združenem delu, Zvezna resolucija o napredku in razvoju znanosti, Strategija tehnološkega razvoja Yugoslavije, sklepni dokumenti o inovativni dejavnosti v združenem delu na srečanju samoupravljalcev v Kraguljevcu itn.).

Kaj je tisto, kar je akciji omogočilo, da je dobila tolikšno in takšno podporo, kljub temu, da je načrtovovana številčna rast raziskovalnega kadra bistveno večja, kot je bila doslej in, da so sredstva, namenjena za usposabljanje mladega raziskovalca, mnogo višja, kot pa so bila sredstva, namenjena za usposabljanje stažista?

1. KONCEPT PRETOČNOSTI RAZISKOVALNIH KADROV

Načrtovano rast raziskovalcev moramo presojati po osnovnem namenu pobudnikov nove usmeritve raziskovalno razvojne politike, to je vzgoja in pretok inovacijskih kadrov v gospodarstvo. Eden najpomembnejših elementov novega sistema raziskovalnega usposabljanja je pretok raziskovalnih kadrov iz raziskovalnih organizacij, v katerih se bodo raziskovalno usposabljali 5–6 let, v gospodarstvo. Večji del naj bi se jih zaposlil v različnih oblikah pri razvojnih projektih (zlasti v gospodarstvu), pa tudi v strokovnih službah, kadrovskih službah, v organih pri družbenopolitičnih skupnostih itn.

Mladi raziskovalci so zato, kot sledi iz koncepta pretočnosti, kategorija, ki je izredno pomembna za gospodarski razvoj, ker naj bi predstavljali jedro inovacijskega potenciala gospodarstva in družbenih dejavnosti. Mladi raziskovalci niso namenjeni izključno reprodukciji raziskovalnega kadra v raziskovalnih organizacijah, kot je to v večini primerov veljalo za dosedanje usposabljanje stažistov.

Ob tem pa koncept pretočnosti raziskovalnih kadrov vnaša tudi novo, pri nas doslej zakrito resnico o raziskovalni dejavnosti. Raziskovalna dejavnost ne more vselej predstavljati trajne človekove zaposlitvene dejavnosti. Le malo raziskovalcev je sposobnih trajno, to je 20 ali 30 let raziskovalno delati tako, da se v tej svoji raziskovalni dejavnosti lahko potrjujejo na svetovnem trgu. Kar je v svetu izjema, je pri nas pravilo. Vstopiti v raziskovalno dejavnost v večini primerov pomeni ostati v njej do upokojitve, medtem ko se v svetu večina z raziskovalno dejavnostjo ukvarja relativno omejen čas, nato pa začno prevladovati druge dejavnosti (npr. svetovalna, razvojna, poslovodna). Visoka kvaliteta pri opravljanju le-teh je posledica poprejšnjega garanja raziskovalnega tipa.

Nobeden od 2000 mladih raziskovalcev ni, kot je to zasnoval predlagatelj, namenjen za trajno raziskovalno delo. Razen tistih, ki bodo dokazali zares visoko kvaliteto raziskovalnega dela. Od 2000 mladih raziskovalcev bo več sto strokovnjakov, ki bi jih stari sistem raziskovalnega usposabljanja ne dal, in ki se bodo zaposlovali v gospodarstvu ter družbenih dejavnostih in s tem v družbeni prostor vnašali dinamiko.

Danes je v Sloveniji okoli 4000 profesionalnih raziskovalcev, za katere je značilna neustrezna starostna struktura. Zaustavljen dotok stažistov raziskovalcev je ponekod ogrožal enostavno kadrovsko reprodukcijo in onemogočal zaposlovanje mladih raziskovalcev na novih, še kadrovsko nezastopanih znanstvenih področjih. Akcija »2000 novih raziskovalcev do leta 1990« naj bi nudila kadrovsko osnovo za reprodukcijo raziskovalnega kadra v raziskovalnih organizacijah, vendar pa je dejansko povečanje profesionalnega raziskovalnega kadra odvisno predvsem od raziskovalnim organizacijam zunanjih faktorjev in tudi od vedenja samih raziskovalnih institucij. Poročilo SAZU za leto 1984 o stanju znanosti na Slovenskem ugotavlja, da je v času, ko sploh niso zaposlovali mladih raziskovalcev in so bile investicije v raziskovalno delo v Sloveniji praktično prepovedane, zaposlovanje v različne organe DPO (v obdobju 1976–1982) doseglo letno stopnjo porasta 23 %.

2. 2000

Kako je predlagatelj oblikoval število 2000 novih raziskovalcev v petih letih? Kadrovska struktura v Sloveniji kaže, da je od približno 800.000 vseh zaposlenih, 200.000 zaposlenih v režiji (popis prebivalcev 1981). Od teh 200.000 jih je za inovativno dejavnost sposobnih le od 10.000 do 12.000 (od tega je 4000 do 5000 raziskovalcev, četrtina vodilnega kadra – to je okoli 4000, ožje jedro množičnih inovatorjev ter nekaj procentov zaposlenih v planskih in vzdrževalnih oddelkih). Režija pomeni v tem primeru vse, ki niso zaposleni v razredu, ambulanti in neposredno v materialni proizvodnji. Primerjave z razvitimi deželami so pokazale mnogo manjši delež režije pri nas. Struktura režije pa je pokazala, da je za režijo pri nas značilen mnogo večji delež tistih, ki se ukvarjajo z evidenco, rutinskim vzdrževanjem, kontrol itn. in mnogo manjši delež razvojnega osebja, kot pa je značilen za razvite dežele. Da bi se delež razvojnega staffa pri nas približal deležu v razvitih deželah, bi se moral povečati za približno 6 x (številčno bi to pomenilo 60.000 do 80.000 zaposlenih v raziskovalno-razvojno inovativni dejavnosti).

Možnosti, kako proizvesti toliko ustrezno usposobljenih strokovnjakov, so določene s finančnimi sredstvi, namenjenimi za njihovo usposabljanje, kontingentom ljudi, primernih za usposabljanje (visoko šolstvo, raziskovalna dejavnost, inovativna dejavnost) ter z uvozom posameznikov, ki predstavljajo razvojni potencial. Vprašanje so predlagatelji zožili na: koliko bi jih bilo mogoče pridobiti skozi reorganizirani izobraževalni proces? Tudi ob neomejenih finančnih sredstvih bi proces trčil ob svoje naravne meje. Te so mentorski fond in omejeni kontingent populacije, primerne za usposabljanje;

a) Mentorski fond obstaja predvsem na fakultetah in v raziskovalnih organizacijah. Šteje okoli 3000 mentorjev, od katerih jih je kvalitetnih 500 do 800 in le nekaj ducatov poznanih v svetu.

b) Ni pričakovati, da bi se v proces raziskovalnega usposabljanja vključevala srednja generacija. Slovenska generacija, ki vstopa v osnovno šolanje pa šteje okoli 28.000 učencev. Obe slovenski univerzi na obeh stopnjah konča približno 6000 diplomirancev. Od tega jih zaključi drugo stopnjo približno 3000, na naravoslovju in tehniki okoli 900.

Poprečno 400 do 500 novih raziskovalcev letno oziroma 2000 do leta 1990 naj bi ob upoštevanju vseh navedenih faktorjev, predstavljalo realno število. Od tisočev, ki bi jih potrebovali v 15 letih, jih bomo tako dobili 8000 (razmerje med raziskovalci na področju naravoslovja in tehnike ter družboslovja in humanizma je 2/3 : 1/3). Število mladih raziskovalcev na določeno raziskovalno organizacijo določa Raziskovalna skupnost Slovenije v letnem načrtu.

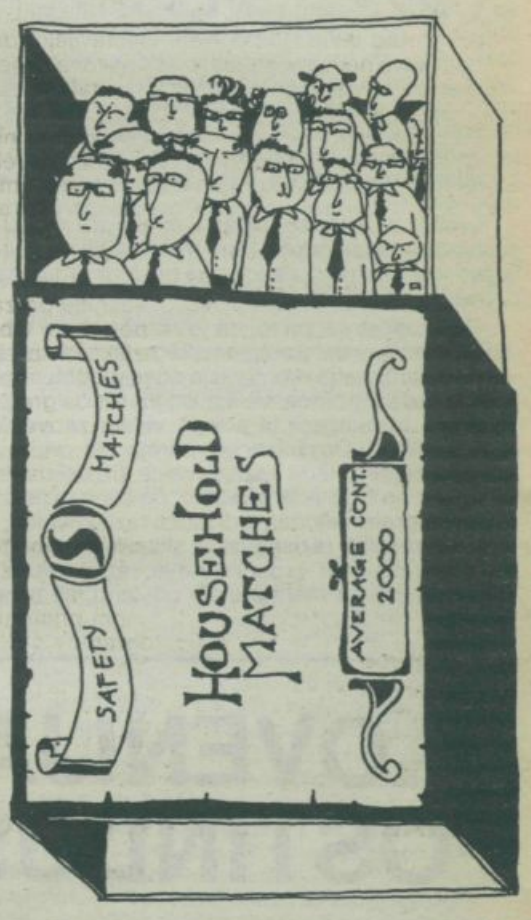

3. JEDRO VZGOJE JE RAZISKOVALNO DELO SAMO

Za nov koncept raziskovalnega izobraževanja je ob pretočnosti raziskovalnih kadrov najpomembnejše, da je jedro vzgoje kar raziskovalno delo samo. Mladi raziskovalec mora biti vključen v raziskovalni program, v okviru katerega naj bi njegova raziskovalna naloga predstavljala relativno zaključeno celoto in zajela vse faze raziskovalnega procesa. Dodatna obveznost je, da naj bi mladi raziskovalci v 5 ali 6 letih dosegli akademski stopnji (magisterij in doktorat). Delo v raziskovalnih skupinah in raziskovalnih programih je pogoj (in ne tudi zagotovilo) za kvalitetno raziskovalno usposobljenost. Poudarjena je razlika med podiplomskim študijem in raziskovalnim suposabljanjem (še posebej je pomembno, da je ta razlika izpostavljena pri nas,

➤

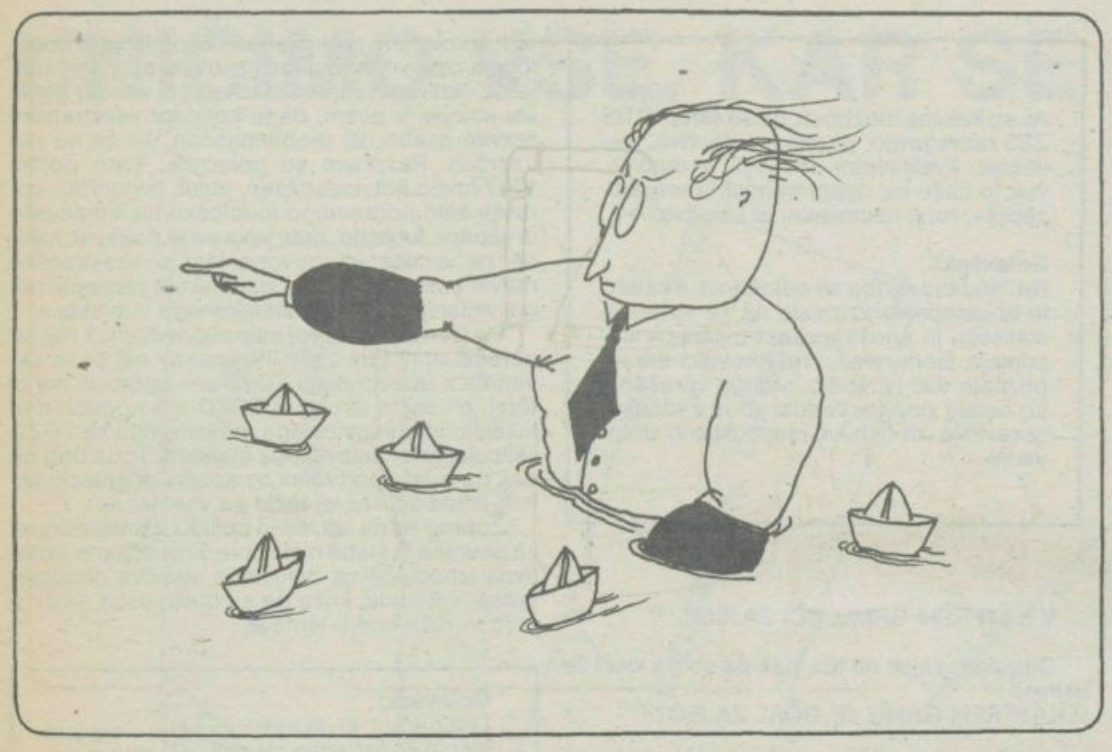

kjer je podiplomski študij organiziran na srednješolski način). C. Baškovič je v razgovoru poudaril, da tudi danes še prevladuje ocena podiplomskega študija kot pravšnjega, da iz diplomiranca naredi raziskovalca, ter da je za tretjo stopnjo dobro vse, kar je doseglo diplomo in se odločilo nadaljevati študij. Akcija želi doseči, da bi podiplomsko usposabljanje potekalo kot raziskovalno delo. To pa sproža konflikt z delom Univerze.

> Raziskovalna dejavnost ne more vselej predstavljati trajne zaposlitvene dejavnosti.

Ta želi za reprodukcijo kadrov na Univerzi ohraniti dosedanji način podiplomskega izobraževanja: podiplomski študij in pedagoške obveznosti. Če pri tem upoštevamo, da novi programi podiplomskega študija izključuje možnost individualne sestave programa, da podiplomski študij ni zasnovan raziskovalno, da se pod morda malce modificiranimi nazivi predmetov pojavljajo isti predavatelji in iste vsebine kot na dodiplomskem študiju, si lahko želimo, da bi raziskovalno delo postalo nujen sestavni del podiplomskega izobraževanja. Univerza bi s tem stopila na pot modernizacije (če je modrnizacija tudi to, da postane za pedagoški kader na Univerzi v prvi vrsti pomembna kvaliteta raziskovalnega dela, ne pa, da to nadomeščajo pedagoške-moralne, govorne, vzgojno ideološke sposobnosti), za podiplomski študij pa bi morala vključitev raziskovalnega dela v podiplomsko usposabljanje pomeniti, da se študentom dopusti, da v skladu z raziskovalno nalogo sami sestavijo študijski program.

Konflikt z Univerzo nekateri mladi raziskovalci občutijo na lastni koži (npr. mentorji jih ne vpeljujejo v kvalitetne raziskovalne programe, jim ne posvetijo dovolj časa).

Po drugi strani pa to, da je raziskovalno delo nujno sestavni del podiplomskega študija, vezano na določenega mentorja in povsem določeno organizacijo, pomeni veliko odgovornost raziskovalnih organizacij in s tega vidika za akcijo tudi tveganje. Organizacije morajo biti pripravljene sprejeti mlade raziskovalce (raziskovalni program bo RSS financirala le, če bo v raziskovalni program vključen tudi mladi raziskovalec; s tem bo prisilila raziskovalne skupine, da bodo med drugim tudi vzgajale nove raziskovalce). Od potencialnih mentorjev je odvisno, ali bodo

> Da bi se delež razvojnega staffa pri nas približal deležu v razvitih deželah, bi se moral povečati za 6 × (številčno bi to pomenilo 60.000 do 80.000 zaposlenih v raziskovalno razvojni dejavnosti.

izbrali oziroma bodo pripravljeni sprejeti zainteresiranega mladega raziskovalca v svojo raziskovalno skupino oziroma raziskovalni program, saj to pomeni, da bi ti vstopili tudi v določen delovni kolektiv. Ta delovni kolektiv pa ima nemalokrat povsem drugačne kriterije za selekcijo vstopajočih, kot pa bi jih imel kot raziskovalna organizacija. Vezanost podiplomskega študija na konkreten raziskovalni program tudi zahteva, da imajo mladi raziskovalci dokaj odprte možnosti pri opredelitvi svojih raziskovalnih nalog, pri izbiri mentorja in z njim raziskovalnega programa, saj le to omogoča, da lahko mladi raziskovalci delajo na novih raziskovalnih področjih.

Če imajo mentorji in institucije v rokah vse (saj so one oziroma oni tisti, ki RSS predlagajo mladega raziskovalca in njegov raziskovalni program ter imajo prav tako možnost oceniti raziskovalno delo, ki ga je opravil mladi raziskovalec, kot negativno), pa ima mladi raziskovalec v svojih rokah zelo malo ali nič, kar se tiče vstopa ali obstoja v raziskovalni organizaciji. Seveda gre za mehanizme, ki bi jih tako eni kot drugi lahko uporabili v konfliktnih situacijah. Kadrovska politika na Univerzi se namreč ni pokazala kot tisti selekcijski mehanizem, ki bi na Univerzo vabil in pripuščal vedno samo kvaliteten kader (da se ne podre dinamika kolektivov, zaradi konkurence, idejne neprimernosti. . . vse to ob fleksibilno nedoločenih kriterijih strokovnosti). Določeno število mladih raziskovalcev, ki jih bo organizacija lahko letno zaposlila, pomeni, da bo ta ob večji ponudbi morala izvajati selekcijski postopek. Na tej točki je torej več ali manj vse odvisno od mentorskega kadra oziroma raziskovalne organizacije.

Z vidika RSS je mentor ta, ki išče mladega raziskovalca. Vključi ga v svoj program oziroma program raziskovalne skupine ali v individualni program. Kdo vse je lahko mentor ni definirano (ali so to vsi visoko izobraženi, ali mora imeti doktorat znanosti ali mora biti priznan v svetu). Mentor mora predložiti RSS predlog mentorja z neke ustanove, ki pove, za kakšen program gre (približno!) in označi, da je okolje kvalitetno in ekipa kakovostna. RSS naj bi pri vsaki ponudbi presojala tudi mentorja in raziskovalno ekipo.

Pri dosedanjih mladih raziskovalcih se je pokazala težava, ker mentorji ponekod niso dovolj pomagali poiskati pravih raziskovalnih programov, ker so raziskovalne organizacije in mentorji obremenjevali mlade raziskovalce z operativnimi, pedagoškimi, administrativnimi in samoupravljalskim funkcijami. V pogodbi RSS ne navaja eksplicitno zadolžitev mladega raziskovalca. Pogodba zato ne predstavlja nikakršnega pravnega instrumenta, ki bi onemogočal tovrstno izrabo statusa mladega raziskovalca. RSS ima v rokah sredstvo, s katerim lahko grozi raziskovalni organizaciji (razveljavi pogodbo in odvzame finančna sredstva, lahko tudi prestavi mladega raziskovalca, tako da se ta priključi drugemu mentorju), vendar pa ne izvaja inšpekcije. V tako določenih razmerjih je nujno, da so mladi raziskovalci organizirani, in da pri naslavljanju na RSS predstavljajo enakovrednega partnerja raziskovalnim organizacijam.

Mentorji so ponekod v zagati, saj so prevzeli odgovornost, hkrati pa zaradi premajhnega vpliva v raziskovalni organizaciji ne morejo zagotoviti pogojev za raziskovalno delo, ki jih je predvidela RSS. Vodstva raziskovalnih organizacij razpolagajo s sredstvi, ki jih je za mladega raziskovalca raziskovalni organizaciji nakazala RSS.

Leta 1985 je bilo namenjeno za mladega raziskovalca, ki se ukvarja s kabinetnimi raziskavami približno 3.2 milijona dinarjev na leto, za raziskovalca, ki se ukvarja s terenskimi raziskavami 4.13 milijona din in za raziskovalca, ki se ukvarja z laboratorijskimi raziskavami 4.27 milijona din (številčni podatki so povzeti iz . . . .). Ta vsota zajema raziskovalčeve osebne dohodke, dajatve iz osebnega dohodka, obratovalne stroške, raziskovalno infrastrukturo (literaturo, komunikacije s svetom, opremo). Dohodki osebnih raziskovalcev so bili med 80.000 din in 45.000 din na mesec (merila RSS o višini osebnega dohodka mladega raziskovalca določajo višino 53.000 do 11.000 din). To zahteva, da naj bi raziskovalne organizacije prilagodile svoje interne akte o delitvi osebnih dohodkov tako, da bodo upoštevana merila RSS. Maskiranje evidenc o porabi sredstev, stroškovno poceni programi, v katere so vključeni mladi raziskovalci, manjši osebni dohodki mladih raziskovalcev, kot bi jih omogočala sredstva, ki jih v ta namen nakazuje RSS sproščajo v raziskovalnih organizacijah sredstva, s katerimi te krijejo primanjkljaj na drugih področjih – za raziskovalno infrastrukturo, osebne dohodke drugih raziskovalnih in pedagoških delavcev. Z upoštevanjem notranjih aktov o delitvi dohodka se raziskovalne organizacije izognejo konfliktom v delovnih kolektivih, do katerih bi prišlo zaradi neskladja med osebnimi dohodki novih raziskovalcev in osebnimi dohodki že zaposlenih. (gre zlasti za nižje kategorije pedagoških in raziskovalnih delavcev). S tem popularizirajo problem nizkega vrednotenja raziskovalnega dela. Ali pa se konfliktom izognejo tako, da v status mladih raziskovalcev prevajajo asistente, ki pa se jim dejanski status s tem ne spremeni (še vedno opravljajo iste naloge kot prej). S temi finančnimi težavami se ubadajo predvsem fakultete.

> Poudarjena je razlika med podiplomskim študijem in raziskovalnim usposabljanjem (to je še posebej pomembno pri nas, kjer je podiplomski študij organiziran izrazito srednješolsko).

4. ZAPOSLOVANJE RAZISKOVALNEGA KADRA

Naslednji pomemben problem, povezan s kategorijo mladega raziskovalca zadeva okolje. Predpostavka akcije je, da bo ob pretočnosti raziskovalnega kadra okolje pripravljeno ta raziskovalni kader sprejeti. Akciji so namenjeni očitki, da usposablja raziskovalni kader, za katerega ni poskrbljen odjem.

> V proizvodnih organizacijah prevladuje moč tistih, ki želijo ohraniti sedanjo kadrovsko strukturo. Določanje bodočih kadrov je v prvi vrsti domena podjetij. K temu, da bi se ta spontano odpirala raziskovalnim kadrom, jih ne silita niti njihova kadrovska struktura niti ekonomski faktorji.

Povzemimo nekatere ugotovitve, ki jih navaja F. Mali. Pričakovati je, da bo okolje blokiralo dotok raziskovalnih kadrov. Analiza nekaterih družbenoekonomskih okoliščin na mikro in makro ravni kaže, da bo najtežje uresničiti ravno pretočnost raziskovalcev. Kljub načelnemu strinjanju o potrebnosti tehničnih in organizacijskih sprememb, to strinjanje nima pomena, v kolikor je bolj posledica splošne informiranosti kot pa lastnih izkušenj delovnega okolja. Dosedanje vključevanje raziskovalnega dela v proizvodnjo ima značilnosti kratkoročnega in kampanjskega sodelovanja. In kar je za akcijo še posebej pomembno, da obstaja večji interes za sodelovanje z raziskovalci takrat, kadar so ti vezani na določena opravila in ne nosijo tveganja končnega ekonomskega izteka projektov. Pripravljenost za sodelovanje z raziskovalci je tem manjša, čim bolj bi ti s svojim delovanjem posegali v okolje delovne organizacije. Hkrati pa veliko delovnih organizacij ugotavlja raziskovalno neusposobljenost lastnega kadrovskega potenciala. V proizvodnih organizacijah prevladuje moč tistih, ki želijo ohraniti sedanjo kadrovsko strukturo. Določanje bodočih kadrovskih potreb je v prvi vrsti domena podjetij. K temu, da bi se ta spontano odpirala za raziskovalne kadre, jih ne silita niti njihova kadrovska struktura niti ekonomski faktorji. Glede na izobrazbeno strukturo vseh razvojno-raziskovalnih delavcev, ki jih namerava gospodarstvo na novo zaposliti predstavlja skupina akademsko izobraženih 6 %, skupina z visokošolsko izobrazbo 47 %, z višjo izobrazbo 16 % in s srednjo izobrazbo 17 %.

Organizacijske oblike, ki so zakonsko dovoljene, za raziskovalni potencial v industriji so razvojne službe, redko razvojne enote in še redkeje raziskovalni tozdi. Čim večja je organizacijska enota, tem manjše je število delovnih organizacij, ki takšno enoto vključujejo. Množičnega in kontinuiranega pretoka raziskovalnega kadra v proizvodne organizacije ni mogoče pričakovati, če v gospodarstvu ne bodo oblikovane takšne organizacijske enote, ki bodo omogočale večjo koncentracijo raziskovalnega kadra.

Problem odjema oziroma zaposlovanja raziskovalno usposobljenega kadra v gospodarstvu s tem ni izčrpan. F. Adam navaja ugotovitve o nefunkcionalnosti raziskovalno-razvojnih podsistemov in o neodzivnosti delovnih organizacij na pobude inovatorjev. Možnost za deblokado inovacijskih potencialov je v drobnem gospodarstvu v različnih tipih na novo ustanovljenih visokotehnoloških podjetij oziroma visokotehnoloških proizvodenj v okviru majhnih proizvodnih enot. Samo majhne delovne organizacije lahko v sedanjo gospodarsko strukturo vnesejo dinamiko, nov način dela in razmišljanja. Makroekonomski ukrepi lahko le malo pripomorejo k uveljavljanju preobrazbe in modernizacije gospodarstva.

Kako pa je z odjemom raziskovalnega kadra na področju družboslovja in humanistike? Možnosti, da bi se lahko organiziral samostojno in v njegovi naravi čimbolj ustrezno strukturiranih enotah, ter da ne bi bil polnozaposlen s tekočimi administrativnimi in rutinskimi opravili, so v tem času nekaj manjše, kot so bile še na začetku tega leta! Ukinjanje Raziskovalnega centra pri Republiškem svetu ZDS in poskusi ukinitve ali preoblikovanja Pedagoškega inštituta v strokovne službe morda ravno govorijo o blokadi, ob katero bodo zadeli usposobljeni raziskovalci.

Hajdeja Iglič

SLOVENIJA – KDAJ POSTINDUSTRIJSKA DRUŽBA

Razgovor s Tomažem Kalinom direktorjem Inštituta Josef Štefan

> **V zadnjem času se govori o znanstveno tehnološkem razvoju kot o tisti odrešilni potezi, ki nas še lahko reši pred neslavnim koncem. Kaj se pravzaprav s tem misli?**

Tehnologija je vse, kar leze in gre. Gre pravzaprav za vedo o preoblikovanju. Poglejte. Za leto 73 se trdi da je naftni šok sprožil znanstveno tehnološko revolucijo. To sploh ni res. Naftni šok je diferenciral dežele na tiste, ki so se znali prilagoditi novonastali situaciji, ki je zahtevala predvsem energetsko nezahtevno proizvodnjo z visoko vsebnostjo znanja in na tiste, ki tega niso bili sposobni. Takrat smo bili optimisti, čeprav je jasno Jugoslavija padla v tisto drugo skupino. Rekli smo, kaj pa je tistih 500 milijonov dolarjev gor ali dol, bolj pomembno je, da se denar enakomerno deli med Arabce in naše. Tehnologija je tisti način izdelovanja produktov, v katerih je visoka vsebnost znanja. Vsebnost živega dela je vse manj pomembna.

Ker govorimo o tehnologiji kot načinu proizvodnje blaga, se seveda pojem tehnologije omejuje na to področje. Gre torej za proizvodnjo, po kateri se ločujemo razviti in seveda mi drugi.

Značilnost nove tehnologije je v tem, da proizvaja blago z nižjimi stroški, višjo kvaliteto, manj dela. In še nekaj je: novi proizvodi so fleksibilni. Še pred leti je bil proizvod, izrisan na risalni deski, trden, kar je pomenilo, da je določen v svoji obliki in funkciji in da ga lahko ob morebitni spremembi samo zavržeš. Današnji proizvodi postajajo mehki, kar pomeni, da mu lahko v teku njegove življenjske dobe spremeniš funkcijo.

> **Ali to pomeni, da se znanstveno tehnološki razvoj povezuje zgolj z proizvodnjo novih predmetov na drugačen način?**

Seveda si znanstveno tehnološkega razvoja ne moremo misliti kjerkoli. Če vzamemo primer računalniških komunikacij, potem lahko za Ameriko ugotovimo, da se število tistih, ki delajo v electronic cottage, že začenja izražati v procentih in ne več v promilih. To pomeni, da je tak razvoj možen le v taki družbi, kjer je večji del prebivalstva že tako ali tako zaposlen v tretjem sektorju ali v informacijskih službah.

> **Znanstveno tehnološki razvoj verjetno terja mobilizacijo določenih resursov . . .?**

Tu je na prvem mestu znanje. Težko si je predstavljati, da bi neko vrhunsko ekipo vodil nekdo, ki so mu priznali visoko izobrazbo na podlagi izkušenj. Saj ne veste, da so pred kratkim naši izobraževalni strokovnjaki predlagali, da bi tak način pridobivanja visoke izobrazbe moral ostati v novi zakonodaji. To je čisto v redu,

➤

le da je za sto ali dvesto let zadaj. Takrat so čehi zelo uspešno omejevali kakršenkoli napredek v znanju. Ceh je živel le tako, da je kontroliral razvoj znanja. Trakrat se je seveda lahko na podlagi dolgoletnega pomočništva priznalo naslov mojsterstva. Danes pa si težko predstavljamo, da bi nekomu, ki ima neprimerno izobrazbo, uspelo vse skupaj peljat v lepšo prihodnost z metodami in znanjem bivše generacije. Žal pa je tako, da je zadnje možno znanje lahko šele tista odskočna deska, od koder se sploh da začeti.

Odgovor, da je znanje temeljni resurs za tehnološki razvoj, se zdi zelo splošen. A bi se dalo ta splošen odgovor kako specificirati v smisu: kakšno obliko znanja bi potrevoali za skok iz zaostalosti v tehnološki razvoj.

Poglejte, kadar se pogovarjamo o kadrih, takrat se pogovarjamo o kadrih na naravoslovnem področju. Strokovnjak ne more postati s knjigo in svinčnikom, pač pa potrebuje vsaj enako vrhunsko opremo, da bi dosegel podobne rezultate kot kolegi v svetu. Zato kadar rečemo znanje, moramo povedati, da to znanje stane toliko in toliko, da to pomeni tudi stalno štipendiranje ljudi po najboljših univerzah po svetu. Tega si naš inštitut ne more privoščiti. Bi si pa to morala privoščiti družba.

Prevladuje teza, da je znanstveno tehnološki razvcja res odvisen od znanja, toda znanje imamo. Trdi pa se, da ob kopičenju znanja postaja temeljni problem diseminacija tehnologije-transfer tehnoligije, razširjanje med čim večje število uporabnikov. Kateri od obeh je torej pomembnejši: produkcija znanja ali diseminacija tehnologije.

Stara teza o inovacijski verigi je: osnovne raziskave-aplikacijske raziskave-razvoj-produkt. V svetu že od šestdesetih let sem nihče več ne verjame v to štorijo. Zadeva je taka, da imate neko zalogo znanja in skupino iniciativnih ljudi, ki so sodelovali pri razvoju tega znanja, imajo pa tudi tržno idejo. Iz tega spravijo nov proizvod, to pa je tudi razvoj tehnologije. Rabite oba elementa-zakladnico znanja in pa iniciatorja. Temu svetovalci ameriškega kongresa pravijo enterpreneour, se pravi podjetnik. Kar pa seveda ni nujno, da je tudi v našem sistemu. Dovolj je, da se najde nekdo, ki je navdušen. Vi rabite poleg znanja tudi to funkcijo. Na takšen način nastanejo nove tehnoligije v novih podjetjih.

Toda tudi stare organizacije ne spijo pač zaradi tega, kar se imenuje inovacijska nuja. 73 % podjetij v tujini trdi, da vlaga v raziskave in razvoj zato, da se obdrži na trgu. Ne zato, da bi napredovali ali se širili, pač pa samo zato, da bi obdržali tisti tržni delež, ki so ga imeli do sedaj. Pri nas pa ni inovacijske nuje.

Tukaj smo torej trčili na problem socialne infrastrukture, ki jo terja nova tehnologija, ker očitno stari mobilizacijski in motivacijski sistemi ne funkcionirajo. Kateri so tisti pogoji, ki omogočajo, da sploh začnemo razmišljati o znanstveno tehnološkem razvoju.

Inovacijska nuja pride do veljave zgolj preko uveljavitve trga. Razvoja si ni mogoče zamisliti v centralnem planiranju, ker po definiciji uradniku ni jasno, kakšen je naslednji korak v tehnološkem razvoju, kajti če ne, ne bi bil uradnik planer, temveč raziskovalec. Ker pa ni raziskovalec, pa ne more planirati tega vnaprej.

Tehnologija je torej način proizvodnje, po kateri se ločujemo razviti in mi drugi.

V nekem javnem nastopu ste polemizirali zoper tezo, da je trg in edino trg tisti, ki more ustvariti pogoje za tehnološki razvoj.

Da, govoril sem o državnem intervencionizmu. V nobeni veliki državi ni možen hiter tehnološki razvoj brez podpore državnih sredstev. Poleg vojaških programov so tudi civilni programi. Imamo celo vrsto primerov, kjer v razvitih državah – Anglija, Japonska – obstajajo posebni državni programi, ki predvidevajo tehnološki razvoj predvsem v obliki podpore. Ampak tam imajo seveda drugačen pristop kot pri nas, če sodimo po dokument, ki si je domišljavo nadel ime Strategije tehnološkega razvoja. Pri nas bi zbrali denar in vprašali KDO BI PA RAD KAJ DELAL? Seveda, kadar je denar na razpolago, vsi znamo vse. Še posebej, če je tukaj seznam takih stvari, za katere vemo že vnaprej, da deset let ne more biti nobenega razultata.

Ali s tem mislite na kaj konkretnega?

Mislim na primer biochipa v Beogradu. To je krasna raziskovalna naloga, kjer tudi v svetu ne pričakujejo dokončnih rezultatov še deset let. To pomeni, da bi vsakdo, ki bi postal koordinator biochipa, lahko deset let mirno živel in porabljal družben denar.

Mi potrebujemo državni intervencionizem, če ne, ne moremo biti konkurenčni. To je primer mikroelektronike, ki se je začela razvijati v sklopu vesoljskih programov in se je po dolgem času sedaj začela obrestovati.

Varianti sta torej dve: imate obstoječe organizacije, ki skrbijo za to, da preživijo. To je inovacijska nuja. Te vlagajo v rr in s tem v nove, cenejše, bolj efektivne postopke ter nove proizvode. Druga smer je pa tista, o kateri sva že govorila: nove skupine, nove ideje, novi proizvodi in nova podjetja.

Kako to izgleda bolj od blizu?

Pri nas smo odprli center za trde prevleke. To je visokotehnološka skupina. Iz čisto praktičnih razlogov je ta center del inštituta. Če bi zakonodaja dopuščala, bi ga mirno pustili živeti samega zase. Želimo tako obliko sodelovanja, da bi nam naše znanje plačali. Mi bi dali znanje, nekdo drug pa kapital. Vendar pa je zakonodaja taka, da tega ne dopušča, zato so v okviru inštitutov. Zdaj zopet ustanavljamo novo DO, ki bi delala naprave za varčevanje z električno energijo. Tudi v tem primeru imamo samo ljudi, ki so prišli z idejo, inštitut pa ukrene vse potrebno, da se to izpelje. Za vsako tako stvarjo mora stati propulzivna skupina, ki da iniciativo.

Prej ste omenili, da rabimo državni intervencionizem, na drugi strani pa dajete idejo o samoiniciativnih propulzivnih skupinah. Kako gre to skupaj? Kakšen je ta organizacijski vzorec, ki uspe združiti oboje?

V staro tezo o inovacijski verigi, se pravi: osnovne raziskave-aplikativne raziskave – razvoj – produkt, v svetu že od šestdesetih let sem nihče ne verjame več. Danes potrebuješ skupino iniciativnih ljudi, ki je sodelovala pri razvoju osnovnega znanja, ki ga obvlada, ima pa tudi tržno idejo. Iz tega spravijo nov proizvod, to pa je tudi razvoj tehnologije.

Po svetu poznajo tako imenovan podjetniški kapital. Te ustanove pri nas nimamo, zato tudi tukaj rabimo dražvni intervencionizem v obliki podpore. Rabimo denar, ki bo pomagal taki skupini postaviti se na noge. Ta lahko postane delovna organizacija, kjer pa smo zelo nefleksibilni. Zato potrebujemo zunanjo podporo tako pri kapitalu kot zaradi mehčanja nefleksibilne strukture. In seveda mi navadno krpamo mrtvake, ker mrtvakom dajemo infuzije, čeprav je vsakomur jasno, da so mrtvi, da ne morejo več oživeti in da jih lahko kvečjemu pripravimo, da za kakšen dan oči odprejo. Denar in devize bi bilo bolje dajati tem novim skupinam. Seveda ni dovolj, da nekdo reče: jaz znam vse. Vendar presoja sploh ni težka. Kajti, česa je taka skupina sposobna, kažejo njeni raziskovalni in razvojni rezultati.

Tehnološki razvoj je imeniten cilj. Vendar pa sama želja ni dovolj. Kakšni koraki predstavljajo nujen pogoj, da sploh začnemo z tem razvojem.

Vedeti je treba, kam dajati denar. To je eden največjih problemov naše Strategije tehnološkega razvoja. Na seznamu ima kompletno vse, ne da bi prej pogledali, ali imamo tudi mi kaj znanja na tem področju in ali imamo kakršnokoli možnost to izpeljati. Se pravi dva kiksa sta v tem dokumentu.

Obstaja primer Anglije, kjer so najprej formirali skupino vrhunskih strokovnjakov, ki je najprej preučila, kam dajati denar. Katera so zanimiva področja za razvoj, kje že obstaja domače znanje – to sta bili osnovi za odločanje o tehnološkem razvoju. Tu gre za tisti pristop, kjer se daje pomoč večjim organizacijam, da lahko tehnološko napredujejo. Državni denar se usmerja z znanjem in izkustvom teh skupin strokovnjakov.

V primeru manjših propulzivnih skupin se lete navadno obrnejo na nekoga, ki je sofinanser njihovega podjetja, odločanje pač poteka na podlagi njegove ocene, ali ima projekt smisel ali ga nima. Denarja ne moreš kar tako dajati za dobro voljo. Skupina ima lahko veliko znanja, pa se je usmerila v čisto napačno smer, kjer ni nobene tržne možnosti.

To je eden najhujših problemov naše Strategije, da ima na seznamu kompletno vse, ne da bi prej pogledali, ali imamo mi kaj znanja na tem področju in ali imamo kakršno koli šanso to izpeljati. Se pravi, dva kiksa sta v tem dokumentu.

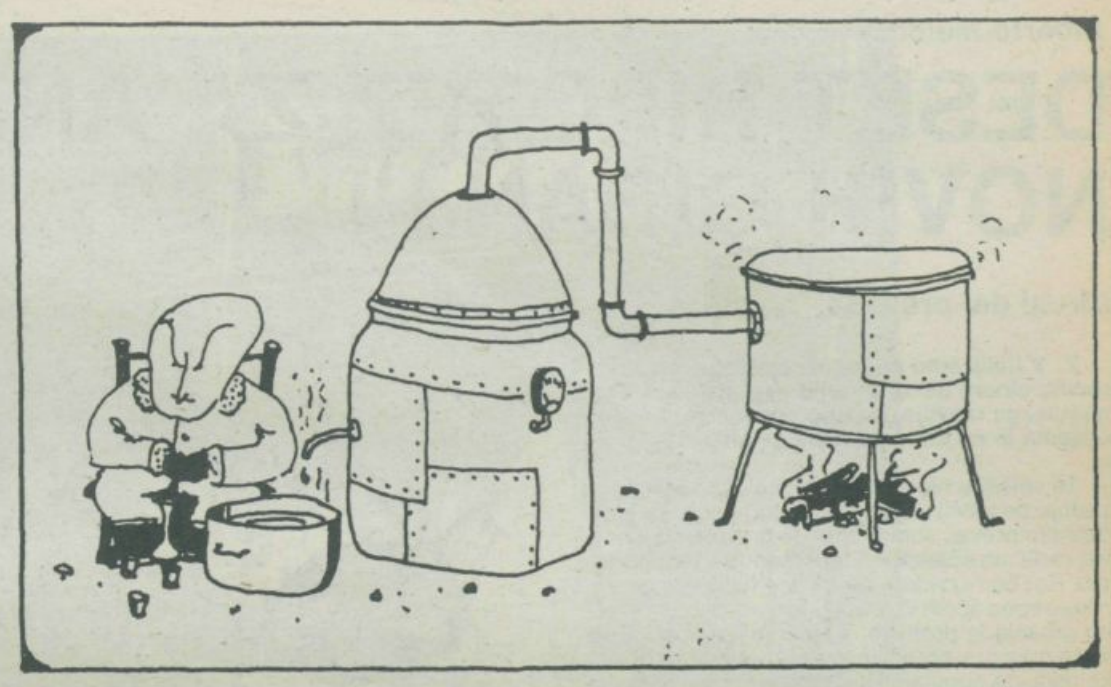

Vse torej leži na skupinah iniciativnih ljudi?

Ne samo v malih podjetjih. Tudi razvoj velikih podjetij je odvisen od najboljših ljudi in skupin, ki imajo nekaj v glavi. Te skupine lahko ostanejo v podjetju ali pa se izločijo iz njega in se osamosvojijo. Tega ne počnejo prvenstveno zaradi zaslužka. Nekateri ustanavljajo neprofitne organizacije, saj je osnovni motiv raziskovalno delo in ne denar. Na tak način smo tudi mi izgubili veliko strokovnjakov, ki so sedaj v tujini. Mnogo teh ljudi ni šlo zaradi zaslužka, pač pa zaradi okolja, ki jim ni nudilo dovolj razvite infrastrukture za njihove kapacitete.

Univerza bi morala predstavljati skupek najboljših ljudi, kar jih premore narod. Pa vendar, tako kot je organizirana, organizirana pa je ravno tako kot kleparska delavnica ali otroški vrtec, prihaja do tega, da se skupina najsposobnejših ljudi intenzivno ukvarja z lastnim preživetjem in preživetjem svoje stroke.

Verjetno usmeritev v tehnološki razvoj danes za nas ne predstavlja dileme. Postavlja pa se vprašanje, od kod vzeti kadre za razvoj?

Tu imamo akcijo 2000 novih raziskovalcev, ki naj bi dala ljudi, ki vedo, kaj je generacija novega znanja, ne na Univerzo ali inštitute pač pa v industrijo. Seveda pa se je treba zavedati tega, da je ta denar kompletno stran vržen, v kolikor ne sprejmemo spremljevalnih ukrepov. Pri nas, pravijo, so že itak vsi doktorji ne v industriji, pač pa na inštitutih in Univerzi. Zakaj? Zato, ker jih industrija ne potrebuje, saj ni postavljena v situacijo inovacijske nuje za svoj obstanek. V to smer bi morali biti uperjeni ti spremljevalni ukrepi.

Je, oziroma bi bila, če bi bila nekoliko drugače organizirana. Univerza je postala skupek malih firm, namesto da bi bila močan center raziskovalnega in izobraževalnega dela. Univerza bi morala predstavljati skupek najbolj sposobnih ljudi, kar jih narod premore. Pa vendar, tako kot je organizirana, od zunaj seveda, organizirana pa je ravno tako kot kleparska delavnica ali otroški vrtec, prihaja do tega, da se skupek najsposobnejših ljudi intenzivno ukvarja z lastnim preživetjem in preživetjem svoje stroke.

Nima posebnega smisla ločevati Univerzo od inštitutov in razvojnega dela. Izkazalo se je, da iste skupine, ki imajo dobre osnovne raziskave, razvijejo tudi najboljšo aplikacijo.

Ali je Univerza sposobna formirati kadre za razvoj?

Katero okolje je bolj primerno za formiranje kadrov za razvoj/mladih raziskovalcev univerza, inštituti ali razvojni oddelki v firmah?

Naše izkušnje na inštitutu kažejo, da nima prevelikega smisla ločevati univerzo od inštitutov in razvojnega dela. Izkazalo se je, da te iste skupine, ki imajo dobre osnovne raziskave, razvijejo tudi najboljšo aplikacijo. Čeprav ne delajo isti ljudje obojega! Imamo večje skupine, v katerih imamo ljudi, ki so nekoliko bolj orientirani v osnovno znanje, po drugi strani pa imamo ljudi, ki so orientirani nekoliko bolj v praktične aplikacije. Take skupine dajejo od sebe najboljše aplikacije v smislu razvoja proizvodov.

Kaj je alternativa znanstveno tehnološkemu razvoju?

To, da lahko začnemo kar takoj umirati od lakote.

Andrej Rus

EMPIRIZEM JE MED/V NAMI

/TITOVA/

SLAVNOSTNA SEJA UNIVERZITETNEGA SVETA IN Z NJO DAN UNIVERZE sta bila v času, neposredno po zaključku 11. kongresa ZKS. Morala bi biti že 18. aprila, vendar kongresi zahtevajo svoje. Univerza je počakala do 22. aprila, ko je svečano nadoknadila svoj praznik. S slavnostne seje vam prinašamo referat M. Kučana, na kongresu izvoljenega novega top sekretarja partije. Ker ste referat v celoti prebrali že v dnevnem tisku, vam ga tukaj prinašamo le v iztrgani obliki, tako da boste lahko razbrali poudarke, ki v dosedanjih diskurzih o Univerzi razkrivajo nujne pogoje za uresničevanje zastavljenega. Kaj je tisto, kar je zastavljeno, smo izpustili, vključili pa smo tisto, kar temu uresničevanju zastavljenega stoji na poti tako, da je z njim, nezdružljivo.

M. Kučan:

Aktivni in ustvarjalni prispevek obeh Univerz in drugih znanstvenih institucij pri izvedbi slovenskega in v pripravah na XIII. kongres ZKJ je vsekakor obetaven in spodbuden znak, da so pristrižene peruti dolgo časa vzdrževanemu birokratskemu voluntarizmu in primer, ki kaže, kaj je treba storiti, da se vsem mogočim krizam ne bi pridružila še kriza pameti, njene družbene organizacije in valorizacije.

Ni potrebno posebej omenjati, kaj za razvijanje in uveljavljanje strategije družbenoekonomskega razvoja Slovenije, za katerega se je na izhodiščih programa stabilizacije jasno opredelil tudi 10. kongres ZKS, pred njim pa tudi kongresa sindikata in mladine pomeni takšen konservativni empirizem. Z njim in z naslonitvijo nanj ni možno najti stika in se ustvarjalno vključiti v nove tehnologije, v sodobne informacijske sisteme, ni se mogoče enakopravneje vključevati v mednarodno delitev dela, okrepiti vezi med industrijo in znanostjo, bistveno spremeniti podedovano, nizko produktivno gospodarsko strukturo, razvijati nove proizvodne programe in panoge ter opuščati stare! Ni mogoče spremeniti načina in družbenoekonomske vsebine odločanja in financiranja razširjene reprodukcije s krepitvijo samoupravnega, tržne zakonitosti spoštujočega in iz interesa za povečevanje dohodka in odgovornosti za gospodarjenje z družbenimi sredstvi izhajajočega združevanja dela in sredstev na enotnem jugoslovanskem trgu in še marsičesa drugega ne. In kar je posebej pomembno – na empirizmu ni možno uresničiti temeljnih ciljev plana raziskovalne dejavnosti do leta 1990, to je povečati družbeno inovacijske sposobnosti kot bistvene sestavine kakovostnega razpolaganja z družbenimi sredstvi in zagotoviti prestrukturiranje gospodarstva hkrati z družbenimi dejavnostmi, ki vključuje revitaliziranje naših proizvodnih zmožnosti s poudarkom na usposobitvi za prenovo tehnološke strukture in s tem za enakopravnejše mesto v mednarodni delitvi dela.

Zato je umestna ocena, da je ta empirizem vse prej kot ideološko nevtralen! Postaja temelj, na katerem se razrašča radikalizem vsake vrste, ki ne more voditi do naprednih družbenih rešitev.

Alberto Melucci:

DESET HIPOTEZ ZA ANALIZO NOVIH GIBANJ

(drugi del prevoda)

7. V Italiji smo priče razcepljanju novih razrednih gibanj na strukturne nepravilnosti ekonomskega razvoja, na degradacijo socialnega sistema in na krizo političnega sistema

Te splošne hipoteze, ki kronološko pokrivajo zadnje desetletje Italijanske zgodovine, se morda zdijo preveč sumarične, da bi popolno zajele val različnih kolektivnih fenomenov v tem obdobju. Kot bo razvidno, pa takšne hipoteze ne zanikajo specifičnih vzrokov, ki so povzročili različna gibanja in proteste, s katerimi se je soočala naša država v preteklih desetih letih. Prej bi lahko rekli, da ponujajo ključ, s katerim naj bi razložili kaj je skupnega vsem tem razlikam in kaj je trajnega v teh konjokturnih variacijah. Nove razredne zahteve postavljajo novi kolektivni subjekti, ki reprezentirajo tiste družbene skupine, ki jih transformacije oblik družbene produkcije in oblik dominacije najbolj prizadevajo. To so kolektivni akterji v boju proti razvoju, ki implicira vse večjo manipulacijo identitete, družbenih odnosov, vsakdanjega zasebnega in telesnega življenja, kot tudi odnosa do narave. Vendar se ta vprašanja in akterji prepletajo s specifičnimi značilnostmi našega družbenega sistema in z nestanovitnostjo našega političnega življenja.

Eksplozija 1968 je predstavljala stično točko nastajajočega novega razrednega gibanja in pomembnih procesov institucionalne modernizacije. Po desetih letih lahko sodimo o pomenu, in obsegu modernizacije tako, da damo nove dimenzije pričakovanjem, entuzijazmu in mitom, povezanim s to mobilizacijo. Boji, ki so značilni za konec 60-tih in prvo polovico 70-tih let, kljub naraščajoči krizi, delujejo kot faktorji transformacije italijanske družbe. Ti boji funkcionirajo kot edini ali vsaj principialni kanali za izražanje novih zahtev in potreb, z izvajanjem resničnega pritiska na politični sistem in z zahtevo po omejenih spremembah. Vloga teh bojev je rezultat substancialnega neuspeha politike reforme, temu neuspehu pa je vzrok blokada političnega sistema in kriza institucionalnega posredovanja. Posledice modernizacije so bile očitno kontradiktorne, kar rezultira iz nujnosti po kontroliranju eksplozivnega potenciala določenih konfliktov, medtem ko se ni dotaknila pred-obstoječih aktivnih vzrokov. To modernizacijo ni izvajala inovativna elita, temveč stari vladajoči razred, ki si je za najmanjšo možno ceno prizadeval ostati na oblasti.

Vendar pa nas kontradiktorni značaj družbene transformacije ne sme napeljati na to, da bi spregledali dejanske spremembe v italijanski družbi. Četudi ne upoštevamo inovacij v kulturi in navadah, moramo, kljub njegovi krizi, priznati določeno modernizacijo v političnem sistemu, ki se kaže v širjenju reprezentativnih in participatornih kanalov. Modernizacija političnega sistema je bila izvedena v omejeni in nestabilni formi skozi takšne nove elemente, kot so: **Statuto dei Lavoratori**, ki je zamenjal tradicionalne odnose avtoritete in zavračanja sindikatov s pogajalskim sistemom industrijskih odnosov; urbana decentralizacija je institucionalizirala spontane forme množične mobilizacije navezujuče na teritorijalne probleme; in odposlanski dekreti, ki kodificirajo znotraj rigidnih formalnih mehanizmov participatorne organe v šolah. Komunistična stranka je prejela najpomembnejše koristi od tega premika v smeri modernizacije v obeh oblikah, tako na volilni ravni kot v obnovi svoje baze in kadrov. Hkrati pa je s tem, ko je postala najbolj kvalificiran in vpliven interpret te modernizacije nasproti tendencam omejevanja njenih inovativnih aspektov, PCI utrdila svojo institucionalno vlogo in svojo integracijo v političnem sistemu (v istem smislu, kot so sindikati poskušali postati institucionalni akter modernega sistema industrijskih odnosov).

Leto 1968 je začelo proces modernizacije Italijanske družbe, ki je, četudi v kontradiktornem smislu, spremenil njeno institucionalno raven. Vendar ta trditev ne pomeni da se strinjam s politiko »normalizacije«, ki se izvaja z interpretacijo ciklusa bojev. Teh bojev ne moremo reducirati na začasen in priložnostni izbruh, ali v najboljšem primeru na »težave odraščanja«. 1968 označuje tudi prvo pojavljanje novega razrednega gibanja v katerem se modernistične sile zoperstavljajo rezistenci in arhaizmom tradicionalne Italijanske družbe. Nerazvita vsebina novega gibanja je enaka tisti, ki karakterizira kolektivne mobilizacije v mnogih razvitih družbah in se, z različnimi poudarki, ponovno javlja v večini sodobnih mladinskih bojev. Italijanska družba se je v tem obdobju le delno modernizirala na kaotičen način, zato, ker so bile te transformacije zadržane znotraj ozkih omejitev in so tako ohranile kompatibilnost z aktivnimi etabliranimi interesi. To pojasnjuje občutljivost na različnih stopnjah doseženega ravnotežja in mnogovrstne učinke krize. Sodobne oblike kolektivne mobilizacije reflektirajo spremenjene strukturne pogoje, ki so mnogo bolj vznemirljivi kot tisti leta 1968.

Kriza, ki je zajela bolj razvite kapitalistične države, je prizadela Italijo z močnimi razdiralnimi učinki. Vpliv krize je bil še okrepljen in pomnožen s strukturnimi neskladji odvisnega razvoja, ki ustvarja bogato družbo tako, da producira nerazvitost, degradacija socialnega sistema je

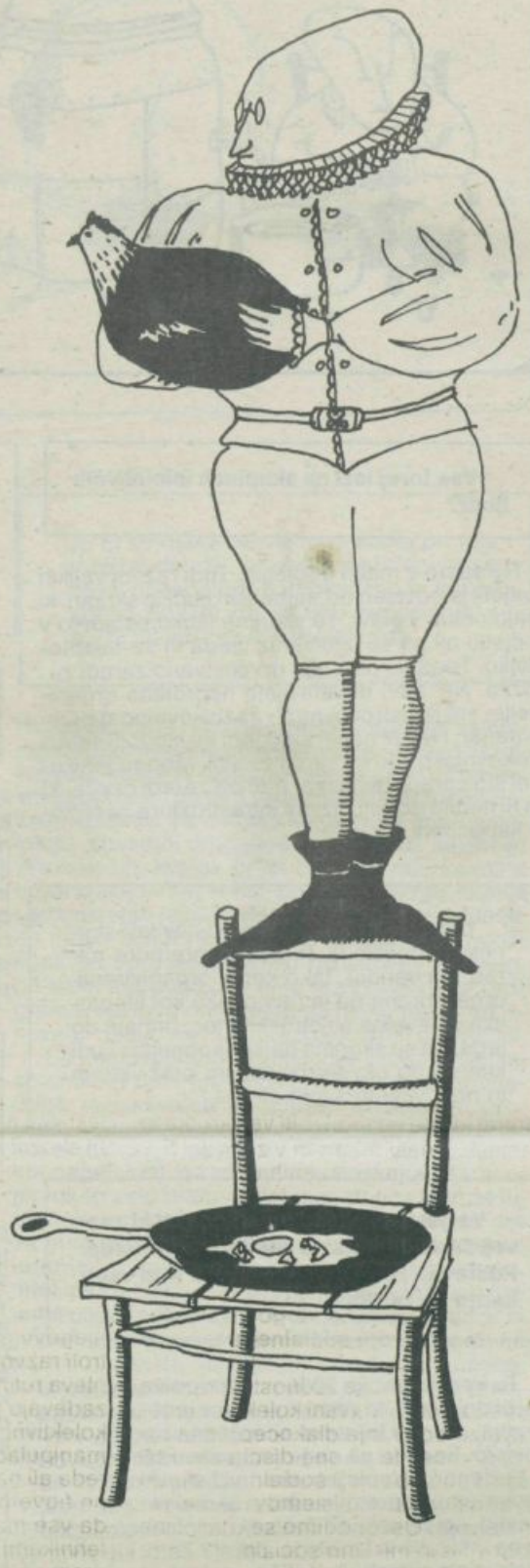

tako povlekla na dan njegovo globoko neskladje. Ni potrebno znova obujati pojavov, tako močno prepletenih z našim vsakdanjim življenjem, kot so: protislovja urbane rasti, ki jo vodi anarhija špekulantskih interesov; brezposelnost mladine; razpad javne administracije in njenih elementarnih mehanizmov, brez katerih ni možno funkcioniranje sistema (spomnimo se le na absurden in tragičen problem drobne menjave in pomanjkanje kovancev v obtoku). Tem procesom socialne dezintegracije pa je treba dodati še zaprtost in imobilnost političnega sistema in nesposobnost institucionalnih kanalov reprezentiranja, da bi ustrezno in učinkovito obravnavali vse bolj nujne in razpršene zahteve. Neuspeh reformatorskih politik, neučinkovitost javne intervence in razdrobljenost zakonodajne dejavnosti, ki jih diktirajo klientela in skupine pritiska, so med najbolj vidnimi znaki institucionalne blokade in neadekvatnega reprezentiranja.

To prepletanje konflikta in krize na poseben način označuje nove oblike kolektivne akcije v naši državi. Ob tem, ko podoživlja spremembe razvitega kapitalizma, Italijo bremeni njena arhaična produkcijska in družbena struktura in njena marginalna pozicija v mednarodni delitvi dela. Ko se sooča z rojstvom novih gibanj, ki so povezana z najbolj razvitimi procesi kapitalizma, se mora spoprijeti tudi z zahtevami, ki izvirajo iz njene specifične krize odvisne družbe. Ta situacija pojasnjuje težavnost reprezentiranja in politične mediacije heterogenih zahtev in poudarja fragmentacijo kolektivnega protesta. V pogledu na nova gibanja je zelo težko identificirati nove elemente v njihovi vsebini in njihovih akterjih.

8. Nasilje je rezultat specifične kombinacije konflikta in krize, ki je značilna za nova gibanja v Italiji

V specifičnih danih pogojih kolektivna akcija prevzame nasilni karakter. V Italiji so se nova gibanja osredotočila na politični sistem, ki je postal edina tarča kolektivnih zahtev. Kriza in zaprtost političnega sistema v kombinaciji z relativno dekompozicijo državnega administrativnega aparata delata slednjega nezmožnega za sprejem novih zahtev in za odpiranje novih kanalov za izražanje novih konfliktov. V pojavljajočih se formah protesta ta situacija intenzivira osredotočanje na »politiko«. Iz te situacije izvira močno spolitiziran značaj kolektivnih bojev v naši državi, tudi kadar se specifična vsebina novih gibanj ne nanaša na politični sistem ali na državni aparat, temveč je naslovljena na obrambo identitete, družbenih odnosov in vsakdanjega življenja, proti njihovi manipulaciji s strani razprostranjenih aparatov odločanja. Zapiranje političnega sistema sovpada z rastočo disagregacijo vsakdanjega družbenega delovanja, sistema solidarnosti in elementarnega funkcionalnega ravnotežja, ki ga družba potrebuje. Nasilje je simptom prevlade krize nad konfliktom. Reakcija na procese dekompozicije in institucionalno togost sistema prevladuje nad bojem za afirmacijo različnih orientacij kolektivnih sredstev.

Obupna izbira terorizma signalizira skrajno mejo dekompozicije gibanja in prevlado njegovih kriznih elementov. Kot znake kolektivne akcije, trenutno enotno opredeljene kot reakcija na krizo in njeno institucionalno blokado, nezmožno proizvesti cilje boja ali mobilizacijo, lahko indiciramo: (1) iluzorno pričakovanje učinkovitosti tajnega boja, ki je izoliran in brez vsake baze; (2) izbira eksemplarne geste; (3) zaupanje v disagregacijo kot faktor pospeševanja sprememb; (4) prepustnost za infiltracijo in manipulacijo. Vendar terorizma v razvitem kapitalizmu ni moč odpraviti z nekaj obrobnimi opombami. Tajne skupine, ki izbirajo nasilje kot sredstvo boja, se pojavljajo celo v družbah, kjer je kriza manj evidentna kot v Italiji. Uporaba nasilja in »divjega« vedenja niso samo učinki krize in zaprtosti političnega sistema. V razvitih kapitalističnih družbah se postavljajo kolektivne zahteve, ki jih ni mogoče reducirati na politično mediacijo, katere pa sistem kljub temu skuša integrirati in manipulirati skozi različne dejavnike ustvarjanja vplivnejšega konsenza. Racionalizacija, ki jo vsiljujejo veliki aparati, izvaja represivno toleranco in reducira vsako obliko opozicije na marginalno vedenje. »Divja« reakcija, vse do skrajnosti eksemplarne akcije manjšin, postaja vse bolj pogost način odgovora in kaže v razvitih družbah tendenco povečanja. Nasilje postaja znak nereduktibilnosti nekaterih družbenih zahtev, terorizem pa brezupen indikator kritičnih točk konflikta.

Po mojem mnenju v Italiji prevladujejo elementi krize in disagregacije sistema. Zato je izbor terorizma toliko bolj brezupno dejanje, kar pa hkrati tudi prispeva k njegovim uničujočim učinkom.

Pomembna navzočnost desnega nasilja je, kljub sokrivdi in protekciji ki jo uživa, znova simptom naraščajočih učinkov krize. Nimam namena analizirati fašistično nasilje, o katerem je bilo pravkar toliko napisanega. Želim samo opozoriti, da je desno nasilje vedno oblika kontra-mobilizacije, ki se jo vodi od zgoraj in manevrira s strani dominantnih interesov, ki se hranijo z generalizacijo krize. Ko so gibanja svoj boj prisiljena prilagoditi času krize v funkcijo obrambe in reakcije, je postalo nemogoče razlikovati »divjo« radikalizacijo manjšin, kontra-mobilizacijo desnice in intervenco provokatorjev in infiltriranih.

Če tororizem indicira skrajno mejo procesa, potem so nova pojavljajoča se razredna gibanja v Italiji preobremenjena z deviantnostjo in protiustavnimi boji. Z deviantnostjo označujem marginalno, atomizirano reakcijo na dekompozicijske procese, ki so povezani z ekonomsko krizo in protislovji našega razvoja (mestni geti, brezposelnost mladih in Jug). Proti-institucionalni boji so viden znak rigidnosti aparatov odločanja in kanalov političnega posredništva ter predstavništva. Kolikor bolj so ti kanali zaprti in nesposobni postopati glede na zahteve, toliko bolj v kolektivni akciji dominirajo boji proti institucionalnemu arhaizmu. Enako velja za otopelost vladnih aparatov in za neučinkovitost organizacijskega delovanja. To pojasnjuje težavnost razločevanja novega razrednega gibanja pod težo okoliščin.

Proti-institucionalni boji tvegajo, ko igrajo izključno na zaostajanje za nasprotnikom, ne da bi izkoristili svojo novo vsebino in nove vzpodbude, ki so proizvod novih okoliščin. V polju psihiatrije in zdravstva, na primer, se je dosti naredilo za denunciranje nehumanega karakterja psihiatrijskih institucij, neučinkovitosti in razpada hospitalne organizacije, odnosa med boleznijo in organizacijo dela, odnosa med ekonomskimi interesi in medicinsko prakso. Rastoča zavest o teh problemih in pomembne razprave, ki jih je porodila, so igrale temeljno politično vlogo. Vseeno pa je treba razumeti, da je bila kolektivna mobilizacija osrediščena okoli problema zaostalosti, zaprtosti in neučinkovitosti institucije. Prikriti koncepti te mobilizacije, ki zadevajo odnos med norostjo in identiteto, pravico razpolaganja z lastnim telesom nasproti medicinski praksi, ki tretira telo kot objekt, pomen in instrumenti terapije v družbi, ki izraža naraščajočo tendenco »ozdraviti« od vsakršne drugačnosti, so ostali v ozadju. Kaj je norost, kaj je bolezen? Kako naj bodo redefinirane kategorije medicinske in psihiatrijske prakse v viziji medicine, ki priznava pravico posameznika do razpolaganja z lastnim telesom in osebno identiteto? To so nekatera zamolčana vprašanja v procesu mobilizacije okoli problemov zdravstva. Odnos med boleznijo in družbeno strukturo ter represivni karakter terapevtskih institucij so nujni elementi rasti zavesti, vendar ne morejo odgovoriti na mnoga temeljna vprašanja. Moderni, reformatorski vladajoči razred lahko na institucionalni ravni zelo hitro in spretno privzame mnogo let bojev, tako da jih izrabi kot platformo za lastne projekte racionalizacije. To pa je razlog, zakaj je zelo pomembno izvleči na dan in izpostaviti bolj radikalno, četudi latentno vsebino teh bojev, pa čeprav je ta še vedno prikrita. Treba je iti dlje, kot zgolj razkriti zunanjega nasprotnika (kapital, Krščansko Demokracijo, institucije, itn.) in napasti kategorije, konceptualni aparat in tehnike, ki podpirajo medicinsko in psihiatrijsko prakso.

Težava razločevanja novega razrednega gibanja je še večja zaradi dejstva, da sta novi vladajoči razred v nastajanju in hkrati z njim nova razredna opozicija združena v mnogih točkah in ciljih, kot na primer: (1) boj proti rezistenci in arhaizmu Italijanske družbe; (2) boj proti elitam in najbolj utrjenim institucionalnim interesom; (3) boj proti zapiranju politične sfere in boj proti ekonomski krizi. Začasna zaveznika v boju proti preteklosti in proti krizi se razcepita, brž ko nove konfliktne vsebine postanejo bolj specifične. Znotraj kalne struje militantnega gibanja koeksistirajo novi nosilci oblasti: radikalne elite v boju za tehnokratsko transformacijo in nove konku-

Ljustvo brez oblasti je kakor riba brez bicikla

renčne zahteve, ki se borijo proti ekspanziji kontrole in manipulacije. Kriza zadržuje ti disparatni skupini združeni s tem, da zavira vsakršno razbistritev pozicij.

Še en element naknadno povečuje kompleksnost prisotnega fenomena. Razvite družbe kažejo naraščajočo tendenco k sovpadanju marginalnosti in družbenih gibanj, kolikor vse bolj oddaljena in centralizirana oblast teži k temu, da reducira vsakršno opozicijo na marginalen fenomen. Potrebno je jasno razlikovati med marginalnostjo, ki jo vzpostavlja sistem z namenom eliminirati vsakršno opozicijo in marginalnostjo, ki izhaja iz procesa disagregacije sistema po sebi.

Govoriti o marginalnosti v prvem primeru pomeni sprejeti ideološko rabo pojma na način, ki koristi dominantnim interesom: vsaka oblika kolektivne akcije, ki ovira od zgoraj usmerjani razvoj s tem, da dvomi v njegovo logiko, postane marginalna. Etiketa marginalnosti je uporabna za prikrivanje razrednega boja. Takšni spretni, vendar oblastni operaciji, v kateri intelektualci igrajo vse bolj pomembno vlogo, se je treba upreti. Nasprotno pa je marginalnost, ki izhaja iz procesa disagregacije, drugačne narave. Bila bi zgolj iluzija misliti in pričakovati, da se lahko protest teh marginalcev razvije v kolektivno akcijo, ki bi bila več kot preprost, pogosto nasilen odgovor na krizo.

V sodobnih razpravah o »vprašanju mladine« sta navzoča oba pomena. Kadarkoli prevladuje interes kontrolirati »gibanje« in ga zajeti v kanale ustrezno regulirane participacije, analiza uporablja pojem marginalnosti zato, da zanika prisotnost novih form razrednega konflikta in zamolči brezposelnost mladih ter krizo univerze. V ozadju takšne rabe pojma marginalnosti je že vidna senca nove oblasti. Na drugi strani pa je, v obrambo akcij in perspektiv »gibanja«, pojem »marginalnost« preobremenjen s konfliktualnimi pomeni, tako da vsi marginalci postajajo potencialni akterji v revolucionarnem konfliktu. V tem je nevarnost, da ne uspemo več razlikovati med procesi in akterji, ki so produkt krize, in tistimi, ki so nosilci novih konfliktov. Njihovi interesi lahko za krajši čas sovpadajo, kar pa ne pomeni, da pomen, vsebina in perspektive protesta ne opredeljujejo globokega razhajanja. Ravno v takšni funkcionalni rabi marginalnosti je vzrok, zakaj fašistične skupine vselej najdejo svojo bazo.

Zgoraj opisana kompleksnost nas usmerja nazaj k mnoštvu analitičnih pomenov in smislov novih gibanj. Z nekaterimi primeri bom skušal podati takšno multiplo interpretacijo. Žensko osvobodilno gibanje deluje kot modernizatorski faktor v medosebnih odnosih in v odnosih med

LJUDSTVO BREZ OBLASTI JE KAKOR RIBA BREZ BICIKLA

...oloma na način, ki je kompatibilen z inovativ-ni interesi vladajočega razreda nasproti tradi-onalnim skupinam. Vendar se poleg preproste ...teve po pravni enakosti žensk ali generične ...ksualne osvoboditve, gibanje bojuje za zago-...vitev pravice individuov do razpolaganja z ...stno osebno identiteto in odnosi z drugimi. ...zlična študentska gibanja so hkrati proces for-...cije novih radikalnih elit in njihovih intelektual-...h kadrov. Gibanja se bojujejo za modernizaci-... akademskih institucij, proti arhaizmu in restrik-...am; vendar so hkrati tudi izraz novih zahtev ...ladih, ki afirmirajo takšno kulturno držo, ki je ...združljiva s tehnokratskimi modeli razvoja. ...o-religiozna gibanja zagovarjajo represivno ...opijo identitete, vendar delujejo hkrati tudi kot ...odernizacijski faktor v institucijah cerkve. Kot ...nali prilagajanja in integracije protesta pa se ...gibajo k zgolj individualnim ali mistično-asket-...im zadržanjem.

Sodoben pojav avtonomije združuje nove ...nflikte mladih, izvirajoče iz potrebe po identi-... in izraznosti, procese, ki so odgovor na krizo ...produktivno družbeno marginalnost velikega ...evila mladih, prav tako pa tudi pojav zavrača-...a vse večje institucionalizacije sindikatov in le-...h partij. Jedro nastajajočega socialnega giba-...a, izrivanje v marginalnost, ki jo proizvaja si-...em ne da bi jo mogel kontrolirati, odcepljanje ...ndamentalističnih sekt militantnih prevarancev ... vse bolj institucionalizirane levice – to so tri ...zlične komponente, ki skupaj tvorijo tako ime-...vano »avtonomno« sfero. Univerza, katere ...lovanje je v globoki krizi in je hkrati transformi-...a v množično univerzo, postaja stično mesto ...h različnih realitet. Njeno vedno bolj resno sta-...e se združujejo z dramatično situacijo na trgu ...poslovanja, ki tako krepi ta krizni spoj in ga ...la še bolj homogenega. Takšen pojav lahko ...drži le krizno obdobje.

Vsako do zgoraj omenjenih komponent je po-...bno analizirati ločeno, da bi mogli razumeti ...eno vlogo znotraj kolektivnega procesa in ...edvideti možne različne izide navidezno ho-...ogenega pojava.

9. Nova gibanja ne morejo preživeti brez ...sredovanja političnih akterjev, vendar jih ne ...oremo reducirati na njih

Sedanja kolektivna gibanja se lahko okrepijo ...razvijejo samo, če izplavajo iz krize. Kolektiv-...a akcija gibanj, ki je omejena na nasilje in so-...alno disagregacijo, lahko afirmira svojo lastno ...ebino samo, če družba najde svoj delovni ek-...ibrij in, če politični sistem postane resnično ...prezentativen in zmožen posredovanja intere-...ov.

Nova razredna gibanja potrebujejo politično ...ediacijo in lahko preživijo samo, če so njihove ...ahteve interpretirane in posredovane preko po-...tičnega sistema. Takšno posredovanje pa kljub ...emu ne more vključiti vsega bremena teh za-...ev, izraženih s(kozi) kolektivno akcijo. Boj proti ...klearnim obratom je učinkovit samo, če je pre-...et in interpretiran v političnem sistemu. Vendar ... odločitve v energetski politiki ne morejo vklju-čiti kolektivnih zahtev v celoti, zlasti tistih, ki napadajo logiko razvoja samo, vidike odločanja o razvoju, izrabo virov in odnos do narave. Gibanje ohranja svojo eksistenco ob in mimo politične mediacije.

Boji za razvezo in abortus postanejo učinkoviti šele, ko so transformirani v institucionalna gibanja v prid zakonodaje o razvezi in abortusu. Mobilizacija, ki je združevala na osnovi teh tem, je segla dosti globlje od zakonskih rezultatov. Dotika se odnosa moški-ženska, vprašanj teles, vloge medicine, življenja in smrti ter pravice do izbire lastne identitete. Gibanje, ki vsebuje te kolektivne zahteve, se obnavlja tudi poleg in zunaj okvirov mobilizacije v prid razveze ali abortusa.

Vez med gibanji in partijami tako postaja osrednji vozel za vsak projekt družbene transformacije. Predpogoj za resnično socialistično transformacijo družbe je po mojem mnenju v zmožnosti reprezentirati nove razredne sile ob hkratnem prizadevanju za dualizem med oblastjo in kolektivnimi zahtevami. Kolektivna kontrola razvoja se lahko zagotovi samo tako, da se ohranja odprt prostor, ki ločuje gibanje od aparatov odločanja. Drago je bil plačan mit o transparentni družbi v zgodovini delavskega gibanja in Levice v celoti. Mrtvi, ki v zgodovini bojev tega stoletja najbolj žgejo, niso oni, ki jih je ubil kapitalizem, temveč žrtve svojih »kameradov« v imenu oblasti, ki se je izdajala za transparenten izraz miroljubne in brezkonfliktne družbe. Ta je morala še enkrat postati skupnost – tokrat z odlokom.

Oblast ne more biti hkrati administracija družbe preko posredovanja interesov in konflikt sam. Prostor za izražanje konfliktnih zahtev in za organizacijo nereprezentiranih interesov mora biti zagotovljen kljub konsenzu. Preživetje gibanj in možnost njihove akcije so merilo demokracije, ki zagotavlja kolektivno kontrolo nad razvojem.

Levica se je plaho začela konfrontirati v debati o vzhodnoevropskih družbah, ne da bi imela pogum izpeljati analizo do njenih najbolj rigoroznih konsekvenc, to je do kritike Leninizma, pa vse do kritike mita o transparentni, brezrazredni družbi in partiji kot njenem interpretu in garantu. S konstantnim premeščanjem referenc je Levica na zahodu ohranila svojo dobro zavest glede možnosti in modelov socializma, ne da bi se sploh kdaj spopadla s teoretičnimi koreninami problema. Verjetno lahko zadnjo varianto takšne zavesti najdemo v analizi vzhodnih družb kot družb »državnega kapitalizma«, kot da ohranjanje termina »kapitalizem« dopušča pripisati sovražniku, ostankom starega sistema, vse kontradikcije teh družb. Nemogoče je odpraviti temeljne probleme, ki se skrivajo za to formulo, kot so formiranje novega vladajočega razreda, specifične karakteristike produkcijskega modela teh družb in povezanost med razredno dominacijo in institucionalnimi formami. Pred leti je bila ta ideološka operacija izvedena v odnosu do Stalinizma, sicer hitro likvidiranega kot devijacija, vendar brez vsake analize, ki bi šla nazaj do njegovih strukturnih in političnih korenin in tako tematizirala vez med Stalinizmom in Leninizmom. Danes ni več mogoče sprejeti takšen tip dobre zavesti in analize, ki preskoči pravkar omenjene probleme.

Kritika znotraj levice ne more biti več krotka in molčeča. Zastavki v naši državi in v zahodni Evropi zadevajo tip razvoja družbenih odnosov in oblasti, za katero naj bi se borili. Stališča in izbire, ki zadevajo odnos do novih gibanj, zato postajajo centralnega pomena za celo Levico.

10. Vednost igra temeljno vlogo v procesu transformacije in v razvoju socialnega gibanja

Vednost, zlasti sociološka vednost, pridobiva središčni pomen za obravnavani kolektivni fenomen. Tu ne gre za odpiranje dlakocepskih kontroverz o superiornosti te ali one discipline. Priznati je treba potrebo po teoriji socialne akcije, ki lahko razloži transformacijo sistemov in formiranje kolektivne akcije. Osvobodimo se dediščine filozofije zgodovine in mislimo socialne sisteme kot produkte kolektivnih akcij. Kritična refleksija razredov in gibanj naj bi predvsem pospešila analizo transformacije produkcijskega modela v razvitih kapitalističnih družbah, z namenom bolje definirati noviteto zastavka v novih konfliktih. Kar je še pomembneje, potrebujemo večjo vednost o možnosti transformacije razrednih odnosov. Moramo se vprašati, če bi bilo možno misliti znanstveno, ne o mitični brezrazredni družbi, temveč o zavestni intervenciji v mehanizme, ki cepijo in reproducirajo družbene razrede. Sociologija kolektivnih gibanj ne more prezreti zahteve po anticipaciji prihodnjih gibanj. Če intelektualec ne želi biti prerok bodisi poraza ali institucionalizacije teh gibanj, hitro transformiranih v nove oblike oblasti, potem mora znanstveno postaviti problem spreminjanja razrednih odnosov, kontrole nad produktivnimi in reproduktivnimi procesi razredov in akterjev sposobnih te spremembe. Med utopijo o brezrazredni družbi, družbi brez konfliktov, pomirjeni in transparentni (in zategadelj neizogibno totalitarni), ter reproduciranjem razrednih sistemov, je verjetno prostor za zastavitev znanstvenega in političnega vprašanja o možnosti družbe, ki aktivno deluje na lastne razredne odnose z namenom zmanjšati njihove negativne konsekvence in zato kontrolirati njihovo reprodukcijo.

Vednost igra pomembno vlogo, ker se znajde sama v centru novih konfliktov: ko se postavlja problem kontroliranja simbolov, jezika in identitete; ko ni več stvar v tem, kako pridobiti privolitev delovne sile, ampak prej v tem, kako pridobiti konsenz, manipulacija simbolnih sistemov postane pogoj za preživetje sistema. Opozicija zato postaja vse bolj »kulturna«. Je ustvarjanje antagonističnih jezikov in simbolov in temelji na sposobnosti zapopasti ne-manipulirano vednost. V preteklosti je bila ideologija pomemben element v mobilizaciji podrejenih razredov proti vladajoči ideologiji. Podrejena razredna ideologija je bila izraz ločene proletarske kulture in načina življenja, vselej v določeni meri antagonistična vrednotam, jeziku in simbolom buržoazije. V množični družbi, kjer ni več ločenih kultur in načinov življenja, si ideologija prizadeva postati privilegiran posrednik dominantnih interesov. Ne-iluzorna opozicija se lahko oblikuje z izstopom iz ideologije, da bi producirala vednost. Kolektivna akcija gibanj ne potrebuje ideologije, da bi skoznjo krepila svoja prepričanja. Nasprotno, osvoboditi se mora od ideologije. Zavrniti mora izključitev iz vednosti, kajti ravno skozi to izključitev skušajo nove forme dominacije kontrolirati razredno opozicijo.

Potreba po novih formah vednosti izhaja iz kvalitete novih konfliktov, ki vse bolj zadevajo posameznika, njegovo poglobljeno dimenzijo, njegove potrebe in podzavest. Potreba po kontroli razvoja in tehnični racionalnosti struktur zahteva rutino in emocionalne poteze. Problemi, ki zadevajo posameznika in podzavest, postanejo kolektivni problemi, ker se nanašajo nazaj na manipulacijo identitete s strani vladajočega razreda ali na kulturne forme, s katerimi so definirane nove potrebe. Ideologija vladajočega razreda vse manj razlikuje med problemi, jezikom in tehnikami manipulacije. Kolektivni problemi so premeščeni na individualno raven in se rešujejo kot zasebni, preko emocionalnih zadovoljitev, kot tudi preko simbolnih kompenzacij. Vladajoči razred skuša psihologizirati »družbeno« (to psihologize and doctor away the »social«) in tako absorbirati ves konfliktualni potencial problemov identitete. Nasprotno temu je potrebna »socializacija« individua, emocij in družbenih odnosov. Problemom vsakdanjega življenja je treba dati ustrezen status, ki ga zaslužijo v planirani kapitalistični družbi; ti problemi naj bi postali zastavek v novih razrednih konfliktih.

Ta zahteva obvezuje k pomembnemu delu na teoretičnem področju, kot tudi k elaboraciji metod analize in socialne intervence. V tej smeri kritična vednost postaja bistvena komponenta neutopičnega razvoja novih gibanj. Realen pritisk k iracionalnosti in individualnim izmikanjem problemov ogroža te nove forme protesta. Vladajoča ideologija ima velik interes v premeščanju teh protestov na individualno raven, z namenom, da legitimizira represijo. Temu se mora kritična vednost odgovorno zoperstaviti tako, da daje globino novim zahtevam in širino akcijam, ki jih izražajo.

* * *

Konec

Prevod drugega dela
Marjan Kokot

Prevedeno po:
ALBERTO MELUCCI, TEN HYPOTHESES FOR THE ANALYSIS OF NEW MOVEMENTS V D. PINTO, (ED.), CONTEMPORARY ITALIAN SOCIOLOGY, CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 1981.

kongreši, lestvice, šport in šah

BIROKRACIJA, ORGANIZIRANA KAKOR PARTIJA

Tov. Hamdija Pozderac je novoizvoljenim vodstvom v Ljubljani povedal te preproste in v srce segajoče besede: »13. kongres zveze Komunistov Jugoslavije bo moral biti kongres, ki bo jasno odgovoril na vprašanje, katere družbene sile, vključene v kontrolo nad procesom družbenega kapitala, so onemogočile realizacijo strateške linije 10. kongresa in ugotovil, kateri ideološki in politični arzenal so te sile uporabljale, da bi zagotovile, perpetuirale in celo razširjale svoje interese ter stopnjo nadzora nad družbenim kapitalom, nad produktivnimi silami družbe. Pri tem je treba izhajati iz domneve, da je temeljna družbena sila, ki deluje kot povezan in enoten dejavnik v naši družbi in je preprečevala uresničevanje linije 10. kongresa – posebno nadzor delavskega razreda nad družbenim kapitalom – prav birokracija in tehnokracija.«

Tov. Pozderac torej potrjuje trditev, ki so jo že tolikokrat izrekli najvidnejši predstavniki našega političnega akvarija. Vendar pa nas ne presenečajo takšne izjave, ki iščejo krivca za neuresničevanje gospodarskih in političnih usmeritev v nevidnem in povsod prisotnem sovražniku – bolj nas presenečajo karakteristike, s katerimi dotični tovariši označujejo tega sovražnika. Poglejmo nekaj karakteristik. Kot prvo (1) je družbena sila, vključena v kontrolo družbenega kapitala, drugič (2) uporablja ideološki in politični arzenal, tretjič (3) je temeljna sila in hkrati povezan in enoten dejavnik. Za vse, ki so opravili vsaj kratki kurz iz samoupravljanja, sledi sedaj vprašanje – katera sila je torej to?

Če še enkrat pregledamo navedene označitve, potem lahko brez zadržkov pritrdimo – to je lahko samo prtija sama. Če odmislimo samo negativni prizvok, potem lahko namreč zanesljivo trdimo, da so kvalitete sovražnika na las podobne kvalitetam partije. Je torej partija sama sebi sovražnik? Od kod torej ta nenavadna zrcalna podoba? Poglejmo po vrsti: jasno je, da je Zveza komunistov sila, ki je vključena v kontrolo družbenega kapitala, če ga celo ne upravlja, dalje, prav gotovo uporablja tudi ideološki in politični arzenal, saj je vsaj v teoriji jasno, da je metoda ideološkega in političnega prepričevanja temeljno sredstvo delovanja članov Zveze. Kot najbolj subjektivna sila bo seveda ustrezala temeljni družbeni sili, da pa se trudi delovati povezano in enotno je seveda izven vsakega dvoma. Tako lahko torej utemeljeno potegnemo sklep, da je sovražnik, ki ga tako vztrajno in pogumno iščejo vrli možje naše politike, pravzaprav organiziran vsaj kot Partija, če celo ne deluje po načelu demokratičnega centralizma... To vsekakor ne kaže samo na pomanjkanje domišljije, ki tovarišem preprečuje, da bi si sovražnika predstavljali drugače, kakor pa lastno, osenčeno in ogledalno podobo, temveč na še kaj več...

Shizofrenija partije

Skozi navedene trditve se nam namreč jasno pokaže nekaj – in to je v temelju shizofrena podoba partije same. Čeprav v realnosti odločilna sila, od katere je pravzaprav odvisna prihodnost dežele, nikakor noče in ne želi sprejeti odgovornosti za vse do tega trenutka sprejete odločitve. Še več. Posamezne »subjektivne težave« samo olepšujejo celoten lik, ki mora ostati kristalno čist – za resnične in globalne težave je lahko kriv le nekdo – drugi, tisti, ki je izven nje, ki ni partija, a ji je na las podoben. Partija torej svojo lastno podobo projicira navzven, sovražnik kot zrcalna podoba pa nam pravzaprav pokaže njeno pravo resničnost – resničnost pa ni v točki, s katere opazuje Partija, ampak je v točki, s katere je opazovana, kjer se izkazuje kot zasenčena in negativna slika. S takšno montažo se njena prava podoba prenaša navzven in z nekaj ironije bi lahko celo dejali, da je partija, če smo dosledni, sama sebi največji sovražnik...

Postopek takšnega zrcaljenja je seveda že star. Najbolj evidentno se pokaže prav v nacistični mitologiji, kjer Žid v imaginarnem predstavlja vse tisto, kar gospodarji počnejo v resnici. Žid ne izraža samo nezmožnost nacističnega totalnega projekta, temveč predstavlja zrcalno podobo gospodarjev. Tudi v terminologiji socializma besede birokracija, tehnokracija in notranji sovražnik predstavlja mitološko vsebino, katere edini namen je ujeti posameznika v svojo strukturo in tako odvrniti pozornost od resničnega dejavnika družbene manipulacije. Birokracija v imaginarnem opravlja vse funkcije, kot jih v realnem opravlja Partija. Podobnost označitev, kot jih za sovražnika uporabljajo tovarši in med resničnim delovanjem Zveze komunistov torej niso zgolj naključne, ampak označujejo neko globalno logiko. Premik realnega v imaginarno pa seveda pomeni tudi to, da je vsako iskanje sovražnika, ki je že v začetku samo prosojno in zrcaljenje lastnega jaza, že takoj obsojeno na propad – svojega končnega cilja namreč nikoli ne more doseči, saj bi se partija v tem primeru morala otresti zrcalne prevare, se prebuditi v realnost – to pa bi pomenilo priznati nezmožnost Partijskega Projekta. Priznati podobo sovražnika kot svojo lastno, je za partijo edina možnost, doseči realnost, hkrati pa tudi to, kar bi jo ukinilo kot oblast. Ostaja pa seveda še druga pot. To je pot ostajanja v razcepu, v shizofreni poziciji dvojnega – lastne oblasti in sovraštva, usmerjenega navzven. In ker je očitno, da se tudi letos na partijskem kongresu ne bo spremenilo karkoli odločilnega, potem lahko brez dvoma prerokujemo tudi to, da bo kongres tudi tokrat odtaval mimo in prav gotovo »ne bo ugotovil, katere sile so onemogočile uresničitev 10. kongresa« – pa čeprav bo tam na stotine prijaznih in ploskajočih primernih odgovorov...

Igor Mekina

rdeče številke

Med 9. in 10. kongresom se je število članov ZK zmanjšalo za 0,8 %. Komunistov je zdaj 124.167, to pa je 1039 manj kot na dan začetka prejšnjega kongresa. Iz ZKS je bilo izključenih 1849 ljudi, črtanih je bilo 4291 članov, 4267 pa jih je izstopilo. V ZK so sprejeli 9125 novih članov.

Odstotek gospodinj komunistk se je med kongresom zmanjšal za 20 %. Odstotek dijakov komunistov se je v istem obdobju zmanjšal za 60 %, odstotek študentov komunistov pa je manjši za 6 %. Kmetov je manj za 17 %, zdravnikov za 1 odstotek, delavcev za 6 %. Zato pa je v ZK za 433 % več nezaposlenih, za 35 % več funkcionarjev, za 55 % več obrtnikov, za 17 % več ekonomistov in pravnikov, za 20 % več znanstvenikov itd.

Leta 1982 so v ZK sprejeli 103 študente, leta 1985 pa le še 27 študentov. Leta 1982 so v partijo sprejeli 3389 članov, leta 1985 pa le še 1381 članov. Leta 1982 je iz partije izstopilo 170 mladincev, leta 1985 pa 277 mladincev. Leta 1982 je iz ZK izstopilo 771 članov, lani pa 1598.

Kva hudiča se torej dogaja? Gospodinje, študentje, dijaki in delavci nočejo več v partijo. Na vsak način pa hočejo v partijo brezposelni, vodilni delavci, obrtniki in znanstveniki. V partiji je vedno manj tistih, na katere se sklicujejo vsi dokumenti: delavcev. ZK torej spet govori predvsem v imenu delavcev oziroma tistega, kar naj bi bil njihov »objektivni« interes. Partija pa se je distancirala od »subjektivnega« interesa delavstva – torej tistega dela interesov, ki se artikulira s stavkami.

popis kongresne torbice

Vsak delegat na kongresu ZKS je dobil lično rjavo torbo. Prav gotovo vas na moč zanima, kaj je bilo v torbi. Ne boste verjeli, sami papirji. Delegati so lahko našli 12 strani debel zvezek, v katerem so bila napisana imena kandidatov za CK ZKS.

Druga zadevščina je bil 80 strani debel zvezek z naslovom *Poročilo CK ZKS o delovanju ZKS med 9. in 10. kongresom ZKS.*

Tretja stvar je poročilo o delu statutarne komisije, zvezek pa je imel 36 strani.

Četrta stvar: 32 strani debel zvezek z naslovom *Od kongresa do kongresa.*

Peta stvar: 36 strani debel zvezek s številnimi – statistično poročilo.

Šesta zadevščina: 56 strani debel zvezek s predlogom resolucije za 10. kongres.

Sedmi zvezek: je bil debel 32 strani, imenoval pa se je *Spremembe in dopolnitve statuta ZKS.*

Osmi kos papirja: osem strani debela priloga poročila CK ZKS o delovanju ZKS

Deveti kos: načrt Ljubljane, načrt Cankarjevega doma in krajši telefonski imenik. Z rdečimi črkami je bila napisana telefonska številka reševalne postaje (vse druge številke pa v modri barvi).

Deseti kos: šest členov predloga volilnega poslovnika.

Enajsti komad: sporočilo, da se bo kongres začel.

Dvanajsti kos: dva člena poslovnika o delu 10. kongresa.

Trinajsti kos: kuverta, na kateri je bilo napisano besedilo *Internacionale,* v kuverti pa je bilo vabilo na kongres in značka.

Če seštejemo vse strani papirnate solate, ugotovimo, da jih je natanko 301.

A.

ck zk top pops 83

(lestvico lahko poslušate vsak dan na valovih *Radia Študent)*

Tik pred zaključkom redakcije nam je računalniški center agencije RŠ posredoval ekskluzivno lestvico CK ZKS. Tako drugi v evropi objavljamo, katero mesto je zasedel kateri od članov novega CK-ja glede na število dobljenih glasov. Ker je lestvica na moč dolga (83 mest), bomo naredili manjšo selekcijo.

1.	Tomaž Gorjup	773 glasov
2.	Mitja Horvat	772 glasov
3.	Anica Haložan	771 glasov
	Adolf Bibič	
	Stojan Košar	
	Jože Drinovec	
	Zlatko Leskovšek	
	Jože Matekovič	
	Gvido Melink	
	Jože Miklavc	
	Vlado Pribilič	
	Ivan Žagar	
	* * *	
43.	Miran Potrč	765 glasov
	* * *	
47.	Bogo Gorjan	764 glasov
	* * *	
53.	Matjaž Kmecl	762 glasov
	Francka Strmole-Hlastec	
	Tomaž Ertl	
	Ciril Baškovič	
	* * *	
58.	Milan Kučan	760 glasov
	Andrej Marinc	760 glasov
	* * *	
63.	Robert Černe	758 glasov
64.	Ciril Ribičič	757 glasov
65.	Jože Smole	755 glasov
	Iztok Winkler	755 glasov
67.	Vlado Klemenčič	754 glasov
	Dušan Šinigoj	754 glasov
69.	Miha Ravnik	571 glasov
	* * *	
74.	Janez Zemljarič	747 glasov
75.	Vlado Janžič	743 glasov
	Tina Tomlje	
	Katja Vadnal	
78.	Milan Meden	742 glasov
79.	Geza Bačič	741 glasov
80.	Lenart Šetinc	730 glasov
81.	Jak Koprivc	729 glasov
82.	Emil Rojc	711 glasov
83.	Franc Popit	654 glasov

Prepričljivo so torej zmagali popolnoma neznani ljudje. Zmagovalca lestvice ljudje poznajo kot akademskega slikarja (ravno te dni razstavlja v Mestni galeriji). Je eden najmlajših članov novega CK-ja, razen tega pa ima praktično najkrajšo partijsko biografijo. Član ZK je 10 let. Le še dva člana novega CK-ja sta v ZK krajši čas.

Prav gotovo dobro poznate moža, ki je zasedel zadnje mesto na CK ZK TOP POPS 83. Ima najdaljši partijski staž, saj je v ZK že od 1940. Razen tega je tudi najstarejši član CK ZKS. Tri mandatna obdobja je tudi vodil ta isti CK. Zadnjih nekaj let pa je predsednik predsedstva SRS.

Zato lahko sklepamo takole: dalj ko si v partiji, manj radi te imajo, dalj ko si v partiji, manj ti verjamejo, več ko imaš funkcij, manj glasov boš dobil, in starejši ko si, več težav boš imel pri ponovni izvolitvi.

In še nekaj se je izkazalo. Če bi imeli odprto kandidacijsko listo, bi iz CK-ja izpadlo kompletno vodstvo. Prav gotovo je to tudi razlog, zaka; so liste zaprte. Najvišje uvrščeni znani politik je Potrč, pa še ta je šele v drugi polovici CK ZK TOP POPS-a.

Kaj bi se šele zgodilo, če bi bile volitve v C neposredne. Odpovedala je namreč vez me srednjim partijskim kadrom in vodstvom, zvez z bazo pa je bila že tako ali tako ves čas proble matična. Zavezništva med srednjim kadrom i vrhom ni več, baza pa bi vodstvu izrekla še hujš nezaupnico.

Tem ugotovitvam bi lahko tudi oporekali, sa so razlike med prvim in štiridesetim relativn majhne, glasovati PROTI pa je bilo do zdaj mal junaštvo, tako da bi bile razlike v bolj pogum klimi večje (čeprav so bile volitve tajne). V politi je pač tako kot v vrhunskem smučanju: razlik med prvim in zadnjim so majhne, precej verjetn pa je, da bodo že na 11. kongresu večje.

A. Ž

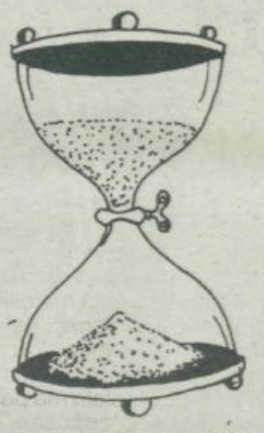

Osnovno in do sedaj še nerazrešeno vprašanje našega časa, namreč vprašanje:

JE 10. KONGRES ZKS USPEL

nas ne zadene v vsej svoji eksistencialni enkrat nosti. Krivdo za to gre pripisati samemu vprašanju; ni namreč jasno, kam meri. Neopredeljen ostane, kaj je lahko uspešno ali neuspešno, kateri je objekt, ki se kongresu ali izmuzne ali pa se mu celo zatakne v grlu.

V čem leži tisto bistveno kongresa, ki mu po deljuje to zgodovinsko enkratnost? Kaj vse m lahko odštejemo, pa bo še vedno konres – kje je meja, kjer to preneha biti? Uvodni referat mu lah ko odštejemo. Tudi delo v štirih komisijah. Konč no plenarno zasedanje bi tudi lahko odpadlo. Z kongres je potrebno pravzaprav prav malo. Za dosti je že, da nekdo verjame, da je konges bil in da ga ostali vzamejo za garant. Pa še to je pre več. Okrušimo lahko tudi vero prvega; zadostuje že, da mu je delegirana.

Vendar bi kongresniki lahko ugovarjali in za trdili, da je delo v komisijah tisto najpomembnej še. Tam se bojuje, sprejema, zavrača. Tam s zares dela. In če je na njihovi strani užitek ime novanja, je na naši muka poslušanja. Navedim imena komisij:

– komisija za naloge ZK pri uveljavljanju so cialističnih družbenolastniških odnosov in z razvoj političnega sistema socialističnega sa mupravljanja

– komisija za naloge ZK v materialnem znanstveno-tehnološkem in kulturnem razvoju

– komisija za naloge pri idejno-teoretskem organizacijskem in akcijskem usposabljanju i razvoju ZK

– komisija za naloge ZK pri nadaljnjem pod ružbljanju in samoupravnem odločanju v med narodnih odnosih, borbi za mir, neuvrščenost i vprašanja socializma kot svetovnega procesa

Denimo, da je presek dela štirih komisij ob jekt, za katerega kongresu gre. Vsem štirim ime nom pa je skupen razvoj: komisija za razvoj po litičnega sistema, komisija za razvoj kulture ... za razvoj ZK in komisija za razvoj podružbljanj mednarodnih odnosov. Razvoj pa ne more bi iskani objekt, saj je razvoj vedno že tu. Vsa spre nost je le v tem, da se to prazno mesto, razvoj j v svoji občosti pač prazen, je le mesto, zapoln z vsebino, ki je arbitrarna in se lahko zvede n akt imenovanja.

Kongresna izkušnja nam tako omogoči nov branje trditve Hamdije Pozderca, ki jo je izreka v okviru predkongresnih priprav. Član predsed stva CK ZKJ je namreč zatrdil:

V nekaj desetletjih smo naredili to, za kar s razvite evropske države potrebovale 150 let.

Če smo v sobotnem Delu to trditev še lahk brali kot neokusni politični sofizem, se nam se daj razkrije v svoji prefinjeni in do podrobnos razdelani računski tehniki. Hamdija Pozderac j namreč »številne probleme, ki jih imamo (inflac ja, zaostajanje gospodarske rasti, socialno raz slojevanje)« odtehtal s stanovanjsko gradnjo i družbenim standardom, kjer naj bi bili v vrhu Vendar je ta primerjava zelo nespretna, saj st primerjana objekta z istega nivoja. Tehtanje kon gresa: imamo celo vrsto težav, vendar imam tudi 10 najnaprednejših kongresov z najnaprej nejšimi resolucijami, sklepi in usmeritvami te najsposobnejše ljudi na najnaprednejših pol žajih; vse to še kako odtehta tistih nekaj kontin genc.

Radio Študen

GRAFFITI: PREŠPRICAJMO SIVE STENE

eton je najbrž ena najgrših stvari na svetu. ve barve, praviloma brez vonja in okusa, amo pa si ga lahko, če imamo pri roki ce- pesek, vodo, lopato in – po možnosti – šaj- Ker je beton grda stvar, ga seveda ne bomo ali. Beton moramo prebarvati, prešpricati, sati in prerisati. Betona ne moremo uničiti, pa ga polepšamo.

ed kakšnimi osmimi leti je nehvaležno vlo- banističnega kozmetika prevzela nase prva acija ljubljanskih pankerjev. Zaklani, pe- ti in mrtvi zidovi so oživeli. Pankerji so do- i, da v ljubljanskih betonskih kokošnjakih vijo mehanične živali, pač pa ljudje.

avkar smo rekli, da je vloga urbanističnega etika nehvaležna. Bolj ko so se pankerji tru- iveti mrtve stene, bolj so zaljubljenci v be- ničevali njihovo delo. Leta 1981 je članom iva ljubiteljev betona prekipelo (mimogre- jihova »lozinka« je BETON MACHT FREI). nski manjaki so udarili najprej v *Nedeljskem niku*: »SPOČETKA SO BILI TO NEKAKŠNI EDNI PROTESTI PROTI DISCO GLASBI. SO NEKAKŠNI ZNAKI PRIPADNOSTI NE- ERIM ANSAMBLOM! POJAVLJALE SO SE VELIKE ČRKE A V KROGU! LE REDKI SO ELI, KAJ POMENIJO. ANARCHY. ANARHI- . POTEM SO SE OB TEH ČRKAH ZAČELE AVLJATI MRTVAŠKE GLAVE, KLJUKASTI I. . .« Urbanistični kozmetiki so leta 1981 veli enega najhujših pogromov v zgodovini ljane (zgodovinarji vedo povedati, da se je ednjeveškim Židom godilo nekoliko slabše). ed pogromom so Lublanski psi v pesmici *o jutro, mati* zapeli: »A je res kar prav'jo ča- si, da mladina več ne piše parol po zidovih? o same laži.« Otroci socializma pa so že pre- ali: »Zdej je Lublana dolgočasna, noben več iše po stenah. . .« V parih mesecih so se i torej popolnoma spremenile. Do zdaj so ovi anarhistov zbledeli, križe so komunalci ali sproti, mrtvaške glave pa so se sesule v .

Morda ni naključje, da je ravno Leninov park najbolj realnosocialistično poslikano okolje v Ljubljani. Stene krasijo risbe pionirjev, na slikarijah pa lahko prepoznamo partijske, državne in republiške zastave, pionirčke in rožice, toda tudi ogromen tank. Stene so torej lahko medij politike, pa tudi vojske. Tank na steni lahko pomeni militarizacijo zidov. Idilo v Leninovem parku pa je nekoliko zmotila skupinica hardcorovcev (vsaj lani). Le-ti se nikakor niso strinjali s slikarijami ljubljanskih pionirčkov.

Graffiti in kapitalizem

Če v realnem socializmu po stenah pišejo tisti, ki pišejo in govorijo tudi drugod, tega ne moremo trditi za zahodne države. Zidove dobijo v dar tisti, ki drugje pač ne morejo pisati ali govoriti in ki so potisnjeni ob rob. V nekaterih mestih so graffiti dobili celo domovinsko pravico, drugod pa se piscem napisov godi precej slabše. Županja San Francisca Dianne Feinstein je pred kratkim napovedala križarsko vojno proti napisom. Čistilna akcija se je pravkar začela, zgledala pa naj bi takole: Občani naj bi stražili podhode in fotografirali vandale, ki pišejo po steni. Če bi bila fotka uporabna, bi samozvani stražar od policije dobil 500 dolarjev. Policaji bi potem storilca ujeli, ga spravili k pameti – sploh izobčili vandale, ki kvarijo videz mesta. Strah županje pred grafiti najbrž ni za lase privlečen. San Francisco namreč slovi kot eden najmočnejših subkulturnih centrov sveta. Silam reda z županjo na čelu se najbrž zdi, da je koncentracija homoseksualcev, pankerjev, rokerjev in drugih sumljivih tipov prevelika in da je zato treba zalego izkoreniniti. San Francisco je mesto, v katerem je panker skoraj postal župan. Jello Biafra (pevec Mrtvih Kennedyjev), nesojeni župan San Francisca, prav gotovo ne bi imel nič proti popisanim stenam. Žal je izgubil. Boj za kontrolo zidov je potemtakem le en vidik širšega boja za kontrolo kulturnega vzorca. Zidovi so lahko torej tudi medij družbenega konflikta.

affiti in realni socializem

Napisi na stenah so v realnem socializmu re- no redki. Bolj ko je socializem realen, manj apisov. Budimpešta (najmanj realno obstoje- socialistično mesto) je za socialističnega ar- loga, ki ga zanimajo graffiti, precej zanimiva. a tam lahko najde kakšen obkrožen A, napis da ipd. V Vzhodnem Berlinu lahko arheolog se dovolj potrudi) najde napis ALLES ROT, ES TOT: Vse je rdeče, vse je mrtvo. Socialini pankerji iz Vzhodnega Berlina pa močno stajajo za zahodnoberlinskimi pisci parol. i so najbrž svetovni rekorderji, berlinski zid e športni objekt, na katerem so postavili sveni rekord.

Pisanje po stenah je v realno obstoječem so- izmu eksces in ne kozmetična, družbeno pri- na dejavnost. Realni socialisti se pač bolj tru- , da bi povečali produkcijo jekla, estetske di- nzije betona pa jih ne zanimajo. Stene ima v upu tisti, ki ima v zakupu vse druge stvari: to- ljudstvo, napredni del ljudstva, njegova ntgarda, partija, MI. Političnopropagandni delek ljudstva krasi stene z napisi TITO–PAR- A–ZKJ, RADNIČKA KLASA GRADI SOCIALI- M ali pa GRADIMO SOCIALIZAM, OSTVARI- AMANDMANE.

Pred leti so med kampanjo za izglasovanje noprispevka komunalci prebarvali ogromne drature zidov z napisi GLASUJMO ZA ali pa SMO, VAŠI SMO. Zidovi so v realnem socia- nu torej medij politične propagande. Med njo kampanjo za izglasovanje samoprispev- so tovarišice učiteljice pionirčkom razdelile de, ti pa so potem risali po stenah, pločnikih, ajah in plankah.

Morda vas je razjezilo, da sem Jugoslavijo stil med realno-socialistične države, ko pa je dar znano, da je pri nas samoupravljanje. ne so namreč neizprosen indikator politične ditve in povedo več kot dveletni program za nje STM-ja na srednjih šolah. Potolažim pa lahko s tem, da pri nas vse stene le niso tako lno socialistične, kot kažejo nekateri primeri. Za zdaj pa ostanimo še v Ljubljani, točneje, v inovem parku.

Graffiti in samoupravni socializem

Napisi na stenah so pri nas vsaj nezaželeni, če že ne prepovedani. Rok trajanja graffitov je relativno kratek, odvisno pač od vsebine. Tanka sredi Leninovega parka najbrž ne bodo nikdar zbrisali. Napis DOL Z RDEČO BURŽOAZIJO pa ima dosti krajšo življenjsko dobo (če ne verjamete, se prepričajte sami). Ko so pred petimi leti pankerji zasedli Plečnikov trg in svojo bazo poimenovali JOHNNY ROTTEN SQUARE, so morali ves čas obnavljati napis. Napis na fasadi bifeja Medex so prebarvali kar precejkrat, pankerska sekcija Zavoda za spomeniško varstvo pa je napis nekajkrat vrnila na staro mesto. Pankerji so končno le popustili in zamenjali bazo (pametnejši odneha). Edini dokument, ki pove, da so na Plečnikovem trgu nekoč domovali pankerji, je napis (že zbledel) PREVEČ PROBLEMOV MATE, KER SMO TU! Uprava in uslužbenci Medexa so »pankersko vprašanje« reševali ob izdatni pomoči policije. Mularijo so zapirali, zaslišev ali in pretepali. Pri tem so si pomagali (policaji, ne pankerji) z detektorjem laži, karatejem in grožnjami. Med zaslišev anji z detektorjem laži so policaji odkrili tudi stare grehe: našli so avtorja napisa POLICIJA JE GNOJ. Zaradi žaljenja javne morale je moral pisec plačati 100 jurjev (pred petimi leti je bilo to kar precej). Življenjska doba takšnega napisa je zelo kratka.

Napis SAMO–U–NIČ–ENJE je zdržal kakšnih 14 dni, graffit VSE ZA VERO, DOM, CESARJA, VSE ZA KOMUNIZEM, DRŽAVO, PARTIJO je zdržal približno toliko časa, kolikor bi zdržalo alpsko mleko, podoben rok trajanja pa je imel tudi napis I LOVE JARUZELSKY. Toda zelo dolgo se je ohranil napis POLICAJ, LJUBIM TE V RIT (najbrž je napis živel dalj časa zato, ker ga je nekdo razumel preveč dobesedno).

Na rok trajanja, razen vsebine graffita, vpliva tudi število dušebrižnikov v delu mesta, kjer se napis pojavi. Graffiti sredi Študentskega naselja bodo živeli bistveno dalj kot graffiti na pročelju Cankarjevega doma, Ljubljanske banke ali Skupščine. Raj za pisce graffitov je bil stari disko Študent, pa tudi stari K 4. Vrata na Kersnikovi še vedno krasi napis: BLAGOR ONOME, KO MLAD POLUDI. CELI MU ŽIVOT PROĐE VESELIJE. Na življenjsko dobo napisa pa vpliva tudi sama barva, zato bodite pri izbiri le-te previdni in ne preveč varčni. Če bi altamirski slikarji škrtarili in zmešali slabo barvo, od njihovih risbic ne bi ostalo nič.

Zanimiva je tudi usoda graffita OVOJ ZEMLJI JE POTREBNA MLADOST (napis se je znašel na beograjskih zidovih). Dušebrižniki so parolo takoj povezali z volitvami – napis se je na stenah pojavil sredi zime. Ta parola naj bi nosila sovražno vsebino, čeprav so pred volitvami vsi poprek tulili, kako moramo dati priložnost mladim. »Zaupajmo mladim!« je bila skorajda uradna predvolilna parola. Očitno pa je, da slednje parole ne bi smeli vzeti preveč resno. To kaže usoda pisca graffita »Tej deželi je potrebna mladost«. Policija je pisca namreč našla, sodišče pa obsodilo. Žal časopisi niso nič napisali, kakšna kazen ga je doletela. Reakcija sil reda pa je tipična paranoidna reakcija. Dušebrižniki so napisu pripisali kar precejšnjo težo. Napisi na stenah so le izziv simbolnemu redu, nikakor pa ne rušenje države. Morda so bili dušebrižniki besni zato, ker so bile stene do zdaj njihov fevd in ker mislijo, da mora tako tudi ostati. Zadovoljni pa bi bili, če bi na vsakih nekaj metrov napisali TITO–PARTIJA in narisali sem in tja kakšen tank.

Graffiti in 10. kongres ZKS

Za zdaj še ne moremo trditi, da je partijski kongres prinesel kakšno koristno stvar. O tem bo sodila zgodovina. Nekaj pa je gotovo. Povzročil je pravo katastrofo na zidovih. Aranžerska kongresna sekcija je prebelila vse podhode v Tivoliju. Največja škoda je bila storjena v podhodu pri Moderni galeriji. Podhod so pisci in slikarji poimenovali GALERIJA TRZAJOČI KLOVNI. Šlo je za eno najbolj vitalnih umetnostnih razstavišč, zdaj pa so ostali mrtvi zidovi. Jugovzhodni in severovzhodni del razstavišča so pokrivali zmaličeni obrazi, grozljive, trzajoče podobe, dokumenti odtujenosti in betonske groze. Od vsega tega je ostal le beton. Na zahodni strani podhoda je bil, na primer, narisan zmaličen možic, zraven pa letnica 6. 8. 1945–6. 8. 1985 HIROŠIMA. Morda so v aranžerski kongresni sekciji menili, da se ne spodobi, da bi delegati iz Prekmurja, Gornjesavske doline, Bele krajine ali Goriških brd šli na sprehod v Tivoli, pa ti tam naleteli na neko čisto drugačno atmosfero. Morda so se bali, da bi se komu naježili lasje. Morda so mislili, da je bolje tako: naj se delegati vrnejo domov in povedo, kako lep je Cankarjev dom, kako lepe so zelenice v Tivoliju, kako lepo so poslikane stene v Leninovem parku. . . Aranžerska kongresna sekcija je morda delegate prepričala, da je Ljubljana res bela. V resnici pa so uničili enega redkih znakov življenja.

Navodilo za akcijo in poziv

Ni mi vseeno, kakšna je Ljubljana. Če tudi vam ni vseeno, vzemite v roke čopič, konzervo z barvo ali razpršilko! Obnovimo kulturno dediščino. Ko barvate, naj vas bo več. Barva naj le eden, ostali pa naj stražijo. Po akciji se ne hvalite preveč, saj lahko za vaš podvig izve kdo, ki mu graffiti niso všeč. MORILCEM KULTURE dokažimo, da se kulture ne da uničiti. Ne pustite, da bi stene ostale sive in dolgočasne. Pljunite v roke. Bodite kar najbolj originalni. Do naslednjega kongresa je še 4 leta časa in, če bog da, bodo stene do takrat na voljo vsem, ki drugje ne pridejo do besede.

Ali Žerdin

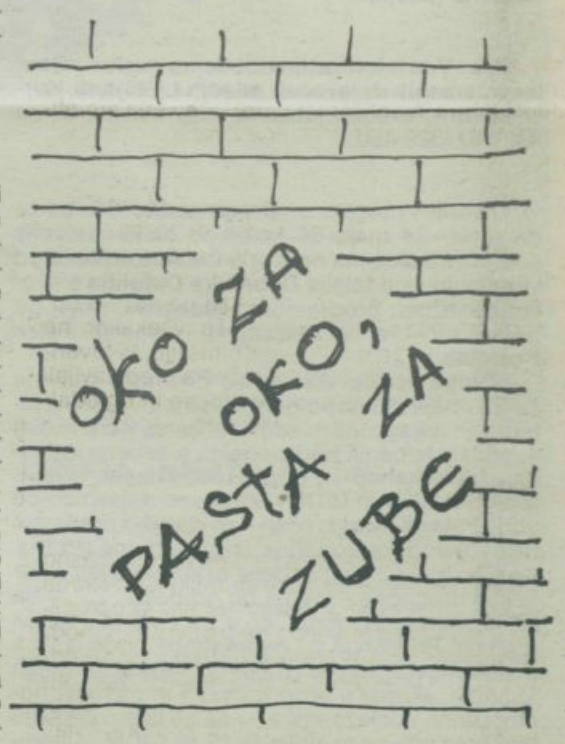

Slika 1.

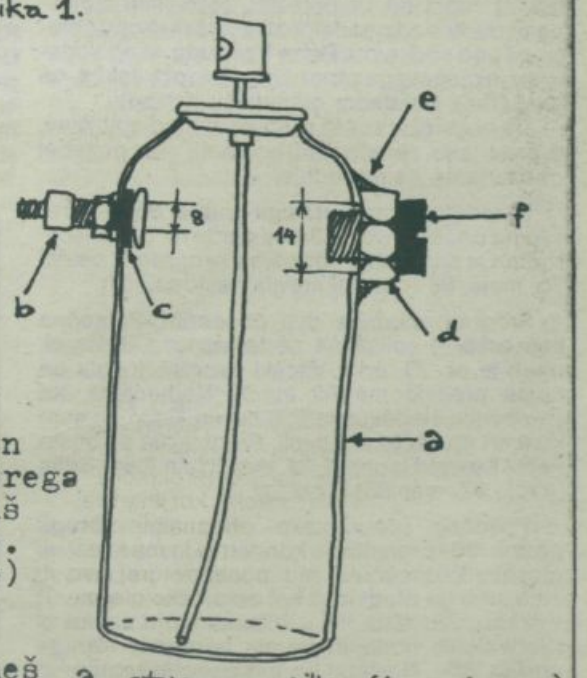

a – stara razpršilka (doza od spraya)
b – ventilček
c – gumijasta podložka
d – modeninasta matica
e – lot
f – vijak + gumijasta podložka

Univerzalni razpršilec iz domače delavnice za najbolj zahtevne graffitarje:

vzemi staro razpršilko(spray dozo) in zvrtaj vanjo dve luknji - eno nasproti drugi.(Prej poskrbi,da je doza popolnoma prazna!) V manjšo luknjo vtakneš navaden kolesarski ventilček (najboljši so italjanski) na katerega si poprej nataknil gumijasto podložko.Ventilček spraviš v dozo skozi večjo luknjo in ga priviješ s protimatico. Sedaj vzameš veliko matico (najbolje če je iz meddnine) in jo prilotaš na ohišje razpršilke kot kaže slika 1. Naš razpršilec je končan. Skozi luknjo matice naliješ v dozo razredčeno (!) barvo, dobro priviješ vijak,vzameš navadno kolesarsko tlačilko in kakih tridesetkrat "pumpneš" v dozo.Razpršilec je pripravljen in lahko pričneš z ustvarjalnim delom. Če si zaželiš drugačnih barv, odviješ vijak, opereš dozo z razredčilom in ponoviš zgoraj omenjeni postopek. Veliko zabave!

Sporočilo javnosti št. 2

DRUGA GODBA '86 BO!!!

Pred časom smo vas s prvim sporočilom javnosti obvestili, kje in kdaj bo **»Druga godba '86«**, prireditev, ki je doživela svoje rojstvo v letu 1985. Druga **»Druga godba«** ohranja vse programske značilnosti, ki jih je predstavila lanskoletna prireditev – želimo si, da jih bo uspela predstaviti na še bolj atraktiven in prepričljiv način.

Druga godba '86 torej bo!!!

Časi takšnim prireditvam niso naklonjeni – srečne okoliščine spremljajo prireditev **»Druga godba '86«**. Ob velikih naporih, ki so jih vložili predlagatelji programa v izbiro izvajalcev, seveda ni šlo brez težav. Posledica tega je, da vas o programu **»Druge godbe '86«** obveščamo pozneje, kot smo nameravali. Zato pa vam danes prilagamo k programu prireditve tudi nekaj informacij o posameznih izvajalcih in skupinah. Za vsa dodatna pojasnila, informacije ali vprašanja, kakor tudi propagandni material in fotografije, smo vam na voljo na spodnjem naslovu.

Posebej pa vas moramo opozoriti na datum pričetka **»Druge godbe '86«**. Zaradi težav pri usklajevanju razpoložljivih terminov skupin **Butthole Surfers**, ki je v tem času na evropski turneji, in **Acezantez**, smo bili prisiljeni predvideni otvoritveni program prestaviti na dan pozneje.

Vendar se **»Druga godba '86«** vseeno pričenja **24. maja '86** in zaključuje **31. maja '86**. Ves čas bo potekala **v Križankah v Ljubljani** – na različnih, vendar vedno idealnih prizoriščih tega Plečnikovega arhitektonskega bisera. **»Druga godba '86«** bo zapolnila Poletno gledališče, Preddverje Križank, Viteško dvorano in Peklensko dvorišče.

Zaradi omenjenega zapletenega usklajevanja terminov pa bo imela **»Druga godba '86«** kar **tri začetke.**

Uradna otvoritev prireditve bo 25. maja '86 od 18.30 dalje, uvedla jo bo **Baltinška banda**, sledila pa bo svečana podelitev priznanj **Zlata ptica**, ki jih podeljuje RK ZSMS najvidnejšim mladim ustvarjalcem na področjih: likovna umetnost, oblikovanje, gledališče, film, ples, arhitektura, literatura, glasba...

P.S.: Vse informacije dobite na naslovu **Center interesnih dejavnosti mladih Ljubljane**, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, Jugoslavija, ali na tel.: 061/329 850.

Otvoritev programa **»Druge godbe '86«** bo že dan prej – 24. maja '86, ko bo ob 20.30 nastopila zagrebška skupina nove glasbe **Acezantez** pod vodstvom skladatelja **Dubravka Detonija** s svojim obsežnim programom **»Glazgov«**, sledil pa bo solistični recital skladatelja in basista **Petra Kowalda** iz ZRN.

»Druga godba '86« pa se dejansko začenja že 23. maja '86 popoldan, ko se bo v Centru interesnih dejavnosti mladih Ljubljane, Kersnikova 4, pričela letošnja tradicionalna glasbena delavnica **(»Workshop«)** v organizaciji Glasbene mladine Slovenije in CIDM: Glasbeno delavnico bo vodil **Peter Kowald**, eden najvidnejših predstavnikov evropske sodobne improvizirane godbe, tako bo tudi njena glasbena orientacija letos nekoliko drugačna – trajala bo od petka, 23. maja '86 do torka, 27. maja '86 s po dvema vajama dnevno. Prijavnice za **»workshop«** bodo izšle v majski številki Revije GM ter v majskih številkah Mladine, skupaj s propozicijami in navodili potencialnim udeležencem, ki pa se lahko prijavijo tudi brez njih na naslova GMS ali CIDM, Kersnikova 4, Ljubljana. Pristopnina znaša tokrat 2.500 din. Zaželeni so glasbeniki vseh glasbenih usmeritev in različnega glasbenega znanja. V torek, 27. maja '86, bo orkester, sestavljen iz glasbenikov, ki bodo sodelovali v **»workshopu«**, nastopil pod vodstvom **Petra Kowalda** in ob sodelovanju njegovega pomočnika **Ladota Jakše**, na koncertu v **Poletnem gledališču Križank.**

Da bi se lažje znašli predvsem med manjšimi, a prav tako atraktivnimi enotami, vas posebej opozarjamo na naslednje:

Osrednji program **»Druge godbe '86«** se praviloma pričenja ob 20.30 ne glede na prizorišče. Izjema je samo alter-rockovski program v petek, 30. maja '86 – zaradi števila nastopajočih.

Program vsebuje dva posebna **»Polnočna koncerta«** – solistična performancea. Pričetek obeh je ob 23. uri v Viteški dvorani, trajala pa bosta predvidoma 60 minut. Namenjena sta glasbenim sladokuscem in tistim, ki jim en sam koncert na večer ni dovolj. Predstavila se bosta **Peter Kowald** (sobota, 24. maj '86) in **Anne Gillis** (torek, 27. maj '86).

Posebno programsko obogatitev **»Druge godbe '86«** predstavlja koncert indijske klasične glasbe. Posvečamo mu posebno pozornost, zato smo ga predvideli kot celovečeren koncert v sredo, 28. maja '86 v Viteški dvorani – ko ni predvidenih nobenih drugih prireditev **»Druge godbe '86«**. Nastopil bo trio bengalskega mojstra sitarja **prof. Subrotoja Roya Chowdhurryja.**

Ena od novosti **»Druge godbe '86«** je posebna animacijska matineja za otroke (in njihove starše oz. spremljevalce, ki jih bodo pripeljali). Znani slovenski sodobni skladatelj in animator **Janko Jezovšek**, ki že vrsto let živi v ZRN in deluje po vsej Evropi, jo bo pripravil v nedeljo, 25. maja '86 ob 11. uri v Preddverju Križank (lepo vreme) ali v Viteški dvorani (grdo vreme). Gre za sodelovanje otrok (in njihovih staršev) s skladateljem v zanimivem in ustvarjalno vzpodbudnem glasbenem projektu, pri katerem se bodo udeleženci zabavali, učili in bogatili. Udeležba v glasbeno animacijski matineji **Janka Jezovška** je brezplačna.

Posebej opozarjamo na predstavnike **izbora glasb za magnetofonske trakove na Peklenskem dvorišču Križank.** Program bo predstavljen v torek, 27. maja '86, petek, 30. maja '86 in soboto, 31. maja '86. Vstopnine ni, posebej priporočamo, saj pričakujemo sodelovanje vidnih slovenskih ustvarjalcev s tega področja.

RK ZSMS in revija Mladina pripravljata v okviru prireditve **»Druga godba '86« razstavo/predstavitev del dobitnikov priznanj Zlata ptica '86**. Razstava/predstavitev bo v **Galeriji ŠKUC, Stari trg**, njena otvoritev pa bo v ponedeljek, 26. maja '86 in bo odprta ves čas trajanja prireditve **»Druga godba '86«.**

Dodatni programi **»Druge godbe '86«:**

Ves čas poteka programa **»Druga godba '86«** v Preddverju ali v Poletnem gledališču Križank bo v Preddverju Križank potekal poseben **video program**, ki se bo pričenjal uro pred uradnim pričetkom programa.

Na prireditvi **»Druga godba '86«** bodo sodelovale tudi delovne skupine za **mirovna, ekološka in duhovna gibanja** pri RK ZSMS, ki bodo v Preddverju Križank pripravile svoje stojnice, obilno založene z informativnim gradivom o svojem delu in podobnem dogajanju po svetu.

Med **»Drugo godbo '86«** se bo dogodilo nekaj **promocij novih glasbenih izdaj**. Pri Brut filmu bo izšla plošča, ki je produkt »Druge godbe '85«. Posnela sta jo **Svetlana Makarovič** in **Dennis Gonzalez** v začetku junija '85 v studiu Tivoli, kot rezultat njunega sodelovanja v »glasbeni delavnici '85«. Sodelovali so nekateri perspektivni mladi slovenski glasbeniki. Promocija za novinarje in goste bo med **»Drugo godbo '86«** na Peklenskem dvorišču Križank, koncertna promocija s sodelovanjem **Dennisa Gonzaleza** pa 16. junija '86 v Srednji dvorani Cankarjevega doma.

Promocije pa pripravlja tudi **Založba FV** pri ŠKUC-Forumu. Promovirane bodo kasete skupine **Gast'arbajt'rs** in ustvarjalca **Kellerja** (njegova druga samostojna kaseta!).

Na **»Drugi godbi '86«** bo skupino **Gast'arbajt'rs** predstavljala ena njenih številnih frakcij **Demolition Group.** Nastopila bo v okviru alter-rockovskega večera v petek, 30. maja '86 ob 20. uri. Čeprav je program tega večera že kompleten, pa ni izključeno, da se ne bo še okrepil. Obstaja realna možnost, da se v Ljubljani na ta večer znajde še newyorška alter-rockovska skupina **Kixx**, ki jo vodi bobnar **Jim Meneses,** član David Moss Dense Group in skupin Freda Fritha.

Iz kroga newyorške alter-rock scene in vplivov Freda Fritha pa prihaja tudi skupina **Orthotonics**, ki nastopa isti večer. Frith je celo producent njihove pravkar v New Yorku izdane velike plošče »Luminous Bipeds«.

To pa še vedno ne pomeni, da smo spisek spremljevalnih atrakcij ob **»Drugi godbi '86«** že izčrpali. Vendar naj nekatere šele obljubljene ostanejo za enkrat še skrivnost.

Kot priprava na **»Drugo godbo '86«** se je v mesecu aprilu še zvrstilo nekaj nastopov, ki se vežejo nanjo. Ob koncertu **Davida Thomasa in The Wooden Birds** v CD (organizacija ŠKUC – R.O.P.O.T.) so tu še **glasbeni recitali v CIDM**. V nizu teh prireditev bo **13. maja '86** nastopil v **Kapelici CIDM**, Kersnikova 4, Ljubljana, Beograjčan **Miloš Petrović** s solističnim recitalom lastnih in tujih del za čembalo in električni klavir. Pričetek ob 20. uri.

»Drugo godbo '86« bo snemal in spremljal **Radio Študent,** del posnetkov bo prevzemal **Radio Ljubljana, Televizija** pa bo predvidoma p pravila o njem reportažo. V času do njenega četka pa vas posebej opozarjamo na progr **Radia Študent**, kjer se boste lahko sistematič spoznali z glasbo in izvajalci, ki bodo nasto na **»Drugi godbi '86«**, ter na tednik **Mladina**, k pred **»Drugo godbo '86«** objavil portrete naj nimivejših nastopajočih na letošnji prireditvi. nesebično pomoč se uredništvoma obeh m dinskih medijev še posebej zahvaljujemo, hk pa apeliramo na uredništva ostalih sredstev j nega obveščanja, da o programu **»Druge god '86«** informirajo svoje bralce, poslušalce in g dalce.

Press center »Druga godba '86« bo odp soboto, 24. maja '86 od 10. ure dalje v paviljo v Preddverju Križank in bo posloval vse dni p grama **»Druge godbe '86** od 15. ure dalje (v deljo, 25. maja '86 že od 10. ure dalje). Telef ska številka je (061) 221-910. V njem vam bo na voljo ustne in pisne informacije ter pom prav tako pa propagandni material prirediv Tega letos sestavljata plakat in programska žica, vso vizualno podobo **»Druge godbe** pa je pripravila oblikovalka **Neva Štemberga** bo svoj pečat utisnila tudi prizorišču in pr centru. Press center vodi **Jelka Tušnik**, za in macije pa vam je na voljo tudi **Zoran Pistot** koordinator izvedbe prireditve.

Do 23. maja '86 so vam vse informacije o reditvi **»Druga godba '86«** na voljo v dopold skem času na telefonski številki (061) 329-85 na naslovu **CIDM, koordinator programov, K snikova 4/I.-101, 61000 Ljubljana.** Pros vas, da na ta naslov **do 19. maja '86** pošljete **svoje akreditive**, da vam bi tako lahko pravoč no pripravili vse potrebno za nemoteno spr ljanje prireditve. **Izkaznice za službeni obisk reditve** lahko dvignete od **22. maja '86** d med 10. in 14. uro na naslovu (soba 101) al v **soboto, 24. maja '86** od 10. ure pa do priče prireditve **v Press centru** v Križankah.

Tiskovna konferenca »Druga godba '86« predvidoma sredi maja '86. O kraju in nata nem času vas bomo obvestili s posebnim v lom.

Ljubljana, 27. aprila '86

ŠTUDENTSKI ROCK AND ROLL MITING

se ima dogoditi 22. maja v Študentskem naselju Rožna dolina.
NAČRT DELA: obujanje tradicionalnih študentskih žurov na dan 25. maja imenovanega DAN MLADOSTI - vzdrževanje svetlih spominov na lanskoletno bojkotaško srečanje v MENZI ŠTUDENTSKEGA CENTRA
- POLSKA MAL'CA
- FAKT
- MASAKER
- IDUSBAG
- GASTERBAJTERS
- LAČNI FRANZ
- PANKRTI
- slavljenje novega predsedstva Univerzitetne konference ZSMS, ki je tudi organizator tega največjega študentskega žura po lanskem mitingu v MENZI.

PRIČETEK: ob 18. uri!

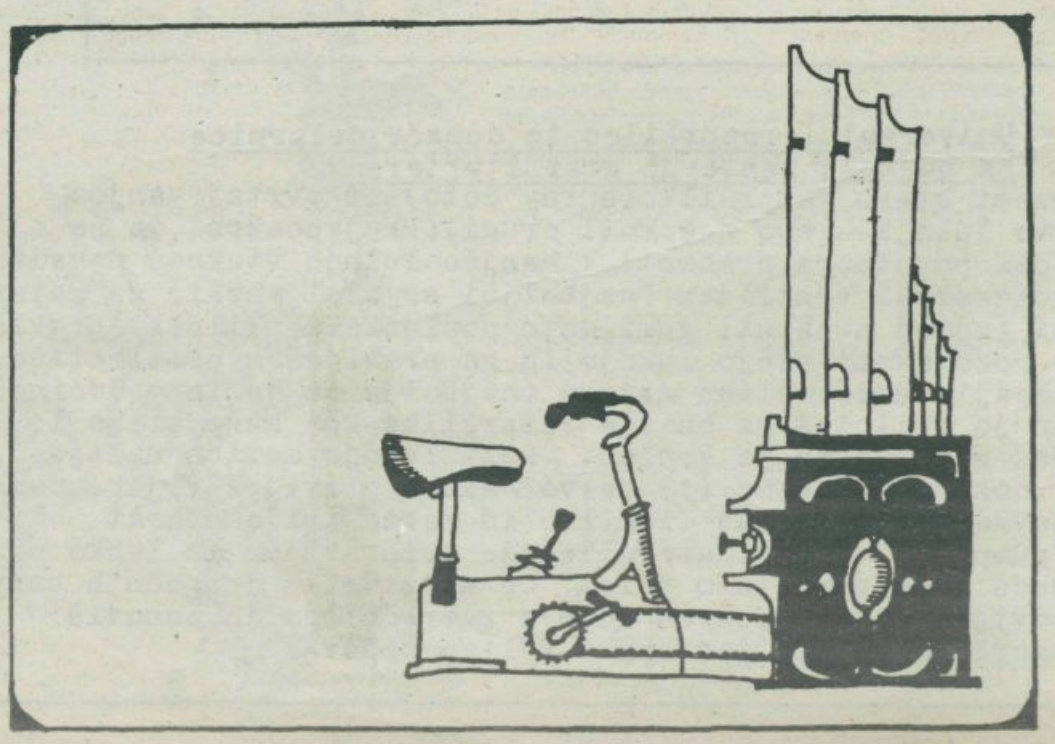

NEDELJA, 25. maj '86
11.00 PREDDVERJE, Križanke
Janko Jezovšek/ZRN, brezplačna n neja za otroke (in starše)
18.30 PREDDVERJE, Križanke
Beltinška banda/Jugoslavija
svečana podelitev priznanj Zlata ptic
20.30 POLETNO GLEDALIŠČE, Križanke
Disciplina Kičme/Jugoslavija
Butthole Surfers/ZDA

PONEDELJEK, 26. maj '86
18.00 GALERIJA ŠKUC, Stari trg 21
Otvoritev razstave nagrajencev Zlate ce
18.00 PEKLENSKO DVORIŠČE, Križanke
Program glasbe za magnetofonske tra ve

SOBOTA, 24. 5. '86
20.30 VITEŠKA DVORANA, Križanke
Acezantez Jugoslavija
23.00 VITEŠKA DVORANA, Križanke
Peter Kowald/ZRN

TOREK, 27. maj '86
20.30 POLETNO GLEDALIŠČE, Križanke
Peter Kowald Workshop Orch -ra/ZRN/Jugoslavija
György Szabados & Orkester Makuz/ džarska
23.00 VITEŠKA DVORANA, Križanke
Anne Gillis/Francija

SREDA, 28. maj '86
20.30 VITEŠKA DVORANA, Križanke
Prof. Subroto Roy Cowdhury Trio/Ind

PETEK, 30. maj '86
18.00 PEKLENSKO DVORIŠČE, Križanke
Program glasbe za magnetofonske tra ve
20.00 PREDDVERJE, Križanke
Gastarbajters/Jugoslavija
Orthotonics/ZDA
Alesia Cosmos/Francija

SOBOTA, 31. maj '86
18.00 PEKLENSKO DVORIŠČE, Križanke
Program glasbe za magnetofonske tra ve
20.30 POLETNO GLEDALIŠČE, Križanke
Mad Professor/V. Britanija

23. maj do 27. maj '86
KAPELICA CIDM, Kersnikova 4
Peter Kowald/ZRN
Glasbena delavnica/Workshop

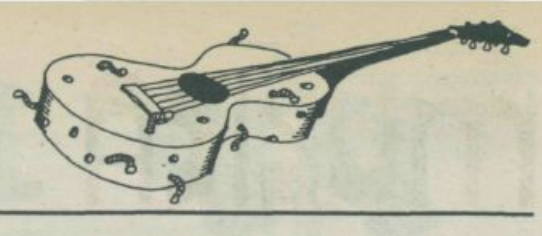

TROCI OCIALIZMA: memoriam

s straneh časopisov so se prvič pojavili ap- 1982. Revija *Stop* oziroma njen glasbeni nik Tomaž Domicelj je za *Otroke* ugotovil, bolj zaplankani od butnglavcev, da sta ba- n kitarist preplašenca, da je bobnar kme- ki ni še nikdar držal bobnarskih palic, da je c razvajen, deroč se mulec... Čeprav se Do- l pod tekst ni podpisal, se ga je dalo prepo- po neverjetno klenem opravljaško-hujskaš- slogu. Na srečo je Domicelj nehal strašiti po rajih. Hitro pa mi je bilo jasno, da bend, ki ga razsujejo v *Stopu*, ne more biti slab.

e nekaj dni po kranjskem nastopu, o kate- je pisal Domicelj, so se *Otroci* prikazali v ljani. Natrgan, nevrotičen, naredi-si-sam zvok, ki ga popevkarji tipa Domicelj pač ne esejo, je bil glavna značilnost prvega ljub- kega nastopa. Nastopili so seveda v starem u Študent – nizek strop, zakajena in vlažna a, spolzka tla in popisani zidovi so še poten- temačno atmosfero.

EDZGODOVINA

eta 1980 je nastal bend *Berlinski zid*. Prav- av ni šlo za bend, pač pa za antibend. Za nastope je bila značilna minimalna uigra- t (oz. maksimalna neuigranost), natrganost, otičnost, morbidnost in kaotičnost. *Berlinski* o bili prelomnica ljubljanske scene, dokaza- da lahko glasbo igrajo tudi ljudje, ki so imeli umente bolj malokrat v rokah, *Berlinski zid* ili popolnoma neobremenjeni z glasbenim jem. Namesto glasbene virtuoznosti so se evali na ideje, inovacije, hkrati pa so bili prvi d, ki se je otresel aksioma, da mora biti punk d družbeno kritičen, angažiran. Namesto st sem kritičen« poze so prepevali o tem, o se bodo njihovi možgani razšpricnili po znjenem asfaltu.

evec *Berlinskega zida* Brane Bitenc je bend lu zapustil, ohranili pa so neverjeten vpliv na beno dogajanje. Po *Berlinskem zidu* je Bi- sodeloval še pri embrionalni zasedbi benda a (ki ni nikdar nastopil).

otem pa je prišla jesen 1981. Po izbruhu -pank afere je policija sistematično terorizi- ljubljanske pankerje. Med žrtvami terorja so udi člani še ne ustanovljenega benda *Otroci alizma*. Prvi nastopi so bili ekspresivna ilust- a dogajanja tiste jeseni: »Zjutrej so pome i, niso bli preveč prijazni, niso me tepli, am- vseen n'č nisem mogu jest.«

ODOVINA SOCIALISTIČNE NZURE

troci so začeli zelo udarno. Kljub temu da so topali pogosto, je njihova zgodovina pred- m zgodovina prepovedanega. Najbrž ni ben- ki bi imel toliko težav z besedili in cenzuro. avili so se na prireditev 11. šola pod mostom rok veselico sredi Ljubljane, ki je zaradi za- nkanosti mestne uprave odpadla), cenzorji so prepovedali vsa njihova besedila. Od prve adnje pesmice – čisto vse. Izkazalo se je, da neje samoupravnega socializma zelo ozke. danes mi ni jasno, kaj so cenzorji našli v be- lih, da so jih tako motila. Morda verze: »A e, kako plava palca poje po hrbtu, a slište o boli?« Ali pa: »A slište, kako marice vozjo cestah, a slište, kako tuljo psi?« Morda so se zorji ustrašili nočne more, o kateri so govorili *oci socializma*: »A slište, kako se ponoč zbu- a slište, kako čakajo, da bodo ponje prišli?« rda so se cenzorji ustrašili opisa praznika šola pod mostom bi začela s poukom na 25. : »Na vogalih bajt so zvočniki, koračnice se ljajo od sten in sekajo glave. Praznik.« Cen- so se v besedilih *Otrok socializma* najbrž oznali, od tod pa tudi njihov strah.

Cenzorje so motili tudi teksti v drugi številki NK PROBLEMOV. Pesmica 700 usnjenih tor- je bila »zaflajštrana«, preko nje so prelepili o pego. Ni mi jasno, koga je motila pesmica rbicah, ki so jih dobili delegati na 9. kongresu S. »700 usnjenih torbic dobro ve, kaj je pozi- o in kaj nesprejemljivo, 700 usnjenih torbic ro ve, kaj narod hoče!« Morda je cenzorje t motil slikovit opis praznika: »700 usnjenih torbic rešil nas bo pred vsako nevarnostjo, dva milijona rdeče črnih plakatov nam bo povedal, kako težko so včasih živel, en milijon rdečih zastav nam bo povedal, da je praznik!« Skratka, bili so nezaželeni.

Še vedno ni jasno, kakšni so pravzaprav kriteriji cenzorjev v samoupravnem socializmu. Pesmica *Vojak* (sodi v srednje obdobje delovanja) je prav gotovo bolj provokativna in posmehljiva kot nekatere starejše, pa je vseeno izšla na plošči. Cenzorski flumaster torej deluje po nekih popolnoma iracionalnih kriterijih.

Cenzura, Domicelj in policija pa niso mogli uničiti *Otrok socializma*. *Otroci* so za boj proti maskiranemu nepredvidljivemu sovražniku (nekateri danes to imenujejo terorizem, drugi banditstvo, tretji politično barbarstvo) uporabili zelo modro in zvijačno taktiko. Ker so jim bile uradne institucije nenaklonjene, so uporabljali poluradne poti. Pri Galeriji ŠKUC so izdali dva zvezka pesmi in proze.

»... Stal sem tam in butal z glavo v štango, glavo sem imel že popolnoma krvavo, butal, butal... Navzgor od nosu je bilo čelo že čisto zdrobljeno, videl sem nekakšen krvav utor, drobci kosti so bili pomešani z možgani...« (odlomek iz besedila Samomor I)

Oba zvezka sta polna depresivnih, grozljivih izpovedi. Otroci niso niti za trenutek skušali razsvetljevati drugih, jim pridigati in kazati poti. Bili so dediči parole *Lublanskih psov*« »Nismo se zato rodil, da b'nam drugi pot kazal.« Opisovali so le svojo pot, jo secirali in razgaljali.

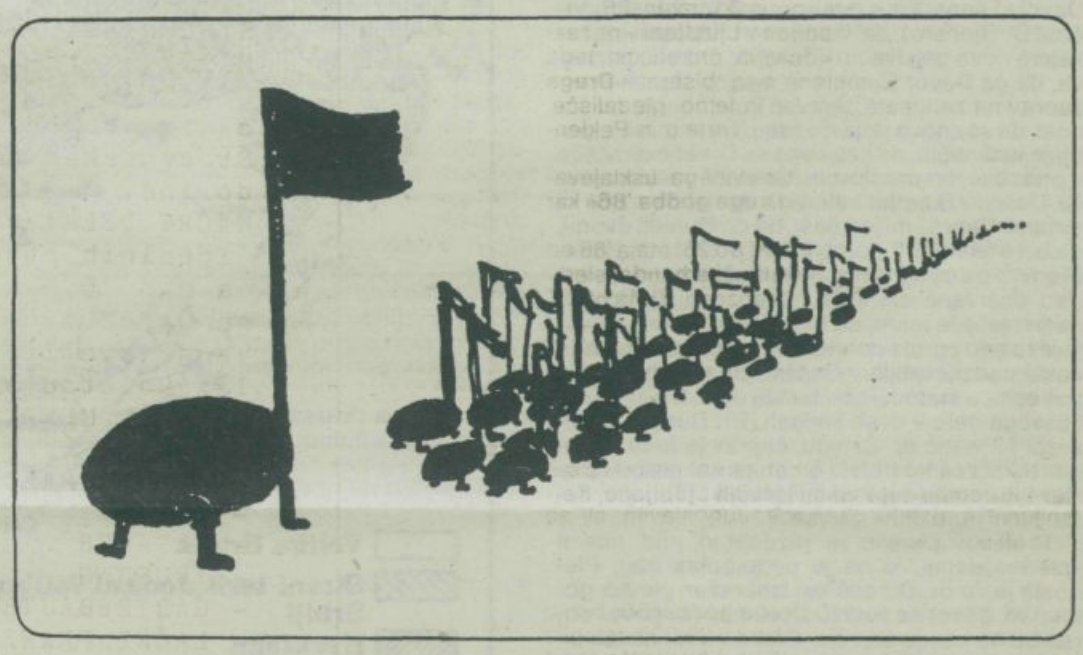

KILLING FIELDS: 3 oskarji, 8 zlatih globusov

Resnica je celota informacij o nekem dogodku, iz katerih naj si potem posameznik sam ustvari sliko. Gre za posredovanje informacij razmišljujočega in ne pasivnega sprejemnika informacij.

Resnica je vedno posredovana. Tisti, ki jo posreduje, ima monopol nad njo. Posreduje pa jo lahko tisti, ki ima nadzor nad informacijami. To je uspelo modernim mass-medijem. To, kar ni uspelo državnemu aparatu s silo, je uspelo mass-mediju z ideološkimi prijemi (seveda mass-medijev ne pojmujemo kot neodvisne oziroma paradružbene subjekte). Uspelo jim je ukleniti in obvladati tako imenovano sfero ne-dela oziroma prostega časa. V tem prostem času servirajo ljudem točno določene informacije. Tudi na tem področju se prijemi vedno bolj razvijajo in njihov cilj se vedno bolj zamegljuje. Ni več dovolj, da o nekem dogodku daš lažno, izkrivljeno informacijo. (Kar se tiče filma: ni dovolj, če prikažeš Američane v vlogi osvoboditelja, kot so to počeli v sedemdesetih letih.) Ekstremno izkrivljene informacije prej ali slej izgubijo tla pod nogami. Zato je bilo to treba spremeniti. Podati je bilo treba informacijo, ki bi bila navidez objektivna (graja leti tudi na Američane). Pri tem je prišlo prav tudi nekaj samokritike in hipijevske miselnosti: MAKE LOVE, NOT WAR!

Resda film kritizira Američane, a ne kot povzročitelje vojne, temveč kot avanturiste, ki jim res ni bilo treba bombardirati še Kampučije (takrat še Kambodže). Pa še takrat se je pilot zmotil v koordinatah. Nikjer v tem filmu ni ne duha ne sluha o tem, zakaj vojna v Kampučiji. Zvemo sicer, da »uporniki« napadajo »legalno« vladno vojsko. O tem, da so te »legalne« sile nekaj let poprej izvedle državni udar ob pomoči ZDA in vrgle demokratično vlado princa Sihanuka, ni niti besede. S svojo »objektivnostjo« film pokaže tudi »krutost« Lon Nolove »legalne« vojske, vendar pa je zaradi »precizne kamere« njihov teror veliko manj gnusen kot pa teror Rdečih Khmerov. Pri terorju Rdečih Khmerov je uporabljena veliko bolj šokantna fotografija in glasba, ki naj bi povečala tesnobo gledalca ob prizorih »komunističnega« terorja. Nihče noče zmanjševati grozote Pol Potovega rdečega genocida, toda vzrok je treba najti drugje, ne pri podivjanih komunistih. VSAKO NASILJE PORAJA NASILJE!

Film nam sugerira: čeprav smo Američani bili nespametni in grdi, ko smo se »vmešali« v vojno na Indokitajskem, so ti ljudje takrat vseeno živeli bolj svobodno, kot živijo sedaj. O tem pričajo tudi tragedije ljudi s čolnov (boat people), ki množično bežijo iz Vietnama in Kampučije.

Napaka je v tem, da se Američani oziroma interes zahodnega kapitala niso samo vmešali, temveč so vso godljo tudi zakuhali. In ta film ravno kaže na modificirano politiko velesil. Ne gre več za klasični kolonializem, kjer pridejo najprej fantomi in B-52, temveč za neokolonializem, kjer pride najprej Coca-Cola (kot je to izvrstno pokazal Makavejev v filmu Coca-Cola Kid). Coca-Cola je na veliko bolj perfiden način zamenjala tako državo kot cerkev. Interes kapitala je ostal isti. Spremenila se je samo taktika nastopanja. Naši teoretiki specialne vojne bi temu rekli: strategija posrednega nastopanja (glej učbenik SLO in DSZ I).

Film KILLING FIELDS, nagrade in ves pomp okoli njega, je samo sestavnj del moderne industrije zavesti, ki žal učinkuje tudi pri nas. Nič nimam proti temu, da se taki filmi pri nas prikazujejo, saj bi, nasprotno, to pomenilo zapiranje pred svetom, ki bi vodilo v drugo skrajnost. Kritika Pol Potovega sistema je potrebna, vendar pa kanček kritične refleksije ne bi škodil. Očitno pa logika kapitala deluje tudi pri nas, saj na primer Wendersovi filmi (ki so veliko bolj kvalitetni in kritični) ne bojo nikoli doživeli takega pompa.

Robert Botteri

NOVI ROCK 1982

Nekateri trdijo, da je bil najpomembnejši dan slovenske rokovske zgodovine prvi nastop *Pankrtov* leta 1977. Kronisti pa bodo v zadregi, ko se bodo morali odločiti, ali je bil 2. novi rock bolj pomemben od prvega nastopa *Pankrtov*. Isti večer so se širši slovenski javnosti predstavili *Laibach, O'kult, Kuga* in *Otroci socializma*. Tisti večer je začrtal smer razvoju slovenskega roka. *Otroci* so kot dokument tistega večera zanamcem zapustili kaseto s posnetki nastopa (izdano pri ŠKUC-u). Nevrotičen zvok je počasi prepuščal mesto liričnim, a zato nič manj temačnim tonom. Zunanjo pankersko natrganost je počasi zamenjala notranja napetost in silovitost. Ekspresivnost besedil in slike zmaličenega vsakdana so še bolj prišle do izraza.

Tematika besedil je ostala nenavadna, saj so se *Otroci* ukvarjali z zamolčanimi temami roka: smrtjo, z britvico razrezanimi rokami, krvjo, razrezanimi žilami, ukradenimi poljubi, injekcijami in željami, da bi si vbrizgali zrak v žilo, samoizničenjem...

Morbidno tematiko pa so popestrili s svojim slavospevom *Vojak* (»In tud jest hočem bit vojak, kaj je narobe z mano?«).

DRUGA INKARNACIJA

Otroci so zamenjali postavo, glasbo, slog in besedila. Obrat je bil skoraj popoln. Začeli so prepevati o vinu in dekletih. Zmaličene vsakdanje podobe so zamenjali z navadnimi, napol sanjskimi prizori. Nova glasba je bila nenavadno pulzirajoča, vseeno pa manj komunikativna kot stara. Nastopali so precej manj, lani poleti pa so izginili.

MED LIRIKO IN ROCK'N'ROLLOM

Tak je bil naslov njihovega zadnjega nastopa. Lahko bi ga imenovali tudi slovo od otroštva. Na »samoukinitvenem« nastopu so pravzaprav pokazali, kako pomemben del ljubljanske scene so bili. Na enem nastopu so združili svojo staro in novo glasbo. Čeprav je od njihovega prvega nastopa minilo že 4 leta, pa je bilo njihovo »samoukinitveno« igranje sveže, celo aktualno.

Slovo *Otrok socializma* je bilo hkrati tudi slovo od generacije leta 1982, generacije, ki je zrasla iz madežev represije. *Skupina 92* je razpadla kmalu po Novem rocku, *Kuga* ravno tako, *O'kult* so se popolnoma spremenili in ni jasno, kaj trenutno počno, *Via Ofenziva* (čeprav ni nastopila na Novem rocku 1982, a sodi v to generacijo) je po odhodu članov benda v vojsko razpadla, *Laibach* pa v Ljubljani ne smejo nastopati. Tako je od slavne ljubljanske alternativne scene ostal tu pa tam kakšen trak, ena plošča (1984–1948), ŠKUC-ov video arhiv, plakati in časopisni izrezki ter predvsem kup spominov.

A. Ž.

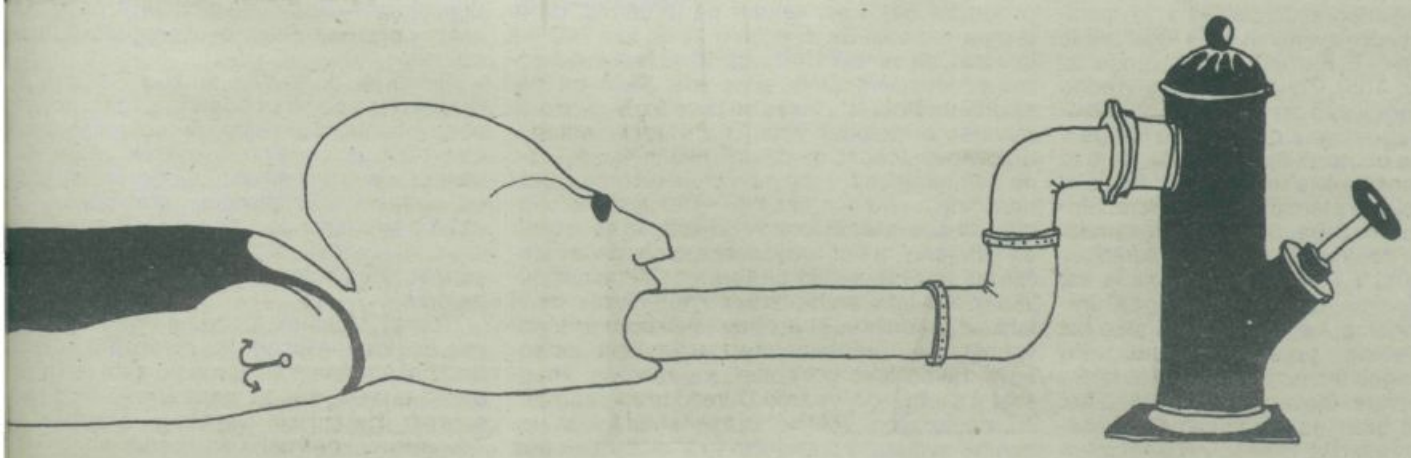

DRAMA SNG Maribor in Književna mladina Slovenije razpisujeta

NAGRADNI NATEČAJ ZA DRAMSKI PRVENEC

Pogoji natečaja:
- besedilo mora biti napisano v slovenskem jeziku
- tematski in žanrski izbor je poljuben
- število nastopajočih ne sme presegati deset oseb
- sodelujejo lahko vsi avtorji, ki jim poklicna gledališča del še niso uprizarjala
- besedila ne smejo biti podpisana, avtorstvo se bo dokazovalo s četrtim izvodom besedila
- tri izvode besedila je potrebno poslati na naslov: Drama SNG Maribor, Slovenska 27, 62000 MARIBOR, s pripisom za natečaj do 20. septembra 1986
- besedila bo ocenjevala posebna žirija, sestavljena iz predstavnikov Drame SNG Maribor in Književne mladine Slovenije.

Žirija bo podelila dve nagradi: prva nagrada v višini 300.000 din, druga nagrada v višini 250.000 din.

Ob uprizoritvi pripada avtorju še običajen honorar.

Žirija bo svoje odločitve objavila v sredstvih javnega obveščanja 21. novembra 1986. Nagrajena dela bodo uprizorjena na odru Drame SNG Maribor v sezoni 1986/87 oziroma 1987/88.

POPRAVEK:

V »TRIBUNI« št. 10, z dne 8. 3. 1986, je prišlo pri tekstu Luce Irigaray: Cosi fan tutti do neljube pomote. Kot prevajalca smo pomotoma podpisali Andreja Klemenca in ne Miha Keka, ki je tekst prevedel. Obema se opravičujemo!

DRAGI PRIJATELJI!

Ko sem prebral odgovor priznanega zgodovinarja dr. Veselina Đuretića na svoje pisemce (*Tribuna*, št. 9; *Dragi prijatelji*), v katerem sem poskušal analizirati način njegovega gledanja in tip njegovega mišljenja, sem razmišljal o tem, ali je sploh smiselno ponovno pisati. Profesor Đuretić me namreč v svojem pismu ni užalil, niti ni uspel ovreči katere od mojih tez (tako se mi vsaj zdi). Vseeno pa sem se odločil, da zaradi boljšega razumevanja in zato, da ne bi bili »žrtve raznih mistifikacij preteklosti in manipulacije, ki zamegljuje poglede na skupno prihodnost«, kot pravi profesor Đuretič, analiziram njegovo pismo. Z analizo njegovega odgovora *Neargumentirane obtožbe* želim pokazati, kaj nam dr. Đuretić pravzaprav govori in kaj nam poskuša skriti.

V tisku velja navada, da odgovor na neki tekst ni daljši od samega teksta, na katerega odgovarjamo. Čudno je torej, da dr. Đuretić čuti potrebo – na tri strani mojega teksta odgovoriti s sedmimi. To je toliko bolj čudno, ko preberemo naslednji njegov stavek: »Dalo bi se celo reči, da je njegov tekst (D. Gjenero; *Dragi prijatelji*, vzorno koncizen, je pa na žalost obenem prazen . . .« Torej, tako dolg odgovor na tako prazno in neargumentirano pismo me spravlja v začudenje. Zakaj tako, nam postane jasno, ko preberemo stavek iz Đuretićevega pisma uredniku: »Zdaj se znova zahvaljujem, ker ste objavili kritični članek Davora Gjenera in s tem spet **dali možnost** (podčrtal D. Gjenero), da v odgovoru izpostavim nekatera nova dejstva . . .« Torej dr. Đuretić priznava, da ga Davor Gjenero in njegov članek pravzaprav ne zanimata, temveč je to zanj le priložnost, da se znova pojavi v tisku. Da je to tako, potrjuje tudi način, na katerega se Đuretić okorišča s pridobljenim prostorom. Celih 27 vrstic posveča Dušanu Biberju, katerega doslej še nihče ni omenil. Čeprav mi je v čast, da dr. Đuretić dvomi, da bi bil lahko avtor omenjenega teksta dr. Biber, Gjenero pa mrtva duša, ne ostaja skrito, da je žaljivo obarvana digresija posvečena dr. Biberju namenjena le temu, da bi dr. Đuretić stresel svojo jezo nad zgodovinarjem, ki je jasno pokazal (v nekaj nadaljevanjih v *Danas*), da so falsifikati in polresnice metodološki temelj obsežnega Đuretićevega dela v dveh knjigah. Dr. Đuretić je posvetil 12 vrstic dr. Čimiću, čeprav je le-ta v mojem tekstu samo bežno omenjen kot eden teoretikov, ki negujejo isti tip mišljenja kot Đuretić, česar sam Đuretić ne zanika.

Profesor Đuretić je razočaran nad mojim »pledoajejem«, ki da je nedemokratičen. Pledoaje je, to dr. Đuretić kot izobražen človek gotovo ve, govor na sodišču, pravzaprav govor obrambe na koncu sojenja. Glede na to, da tak intelektualec, kot je profesor Đuretić, ki teži k filozofskemu izrazoslovju, gotovo natančno uporablja pojme, potem tudi beseda pledoaje ni bila uporabljena kar tako. Verjetno meni, da se moram jaz braniti pred kolektivno zavestjo, katere podaljšek je on; braniti pa se moram zato, ker sem tako predrzen, da mislim drugače, in ker povrh vsega (kako zelo sem drzen) kažem na nespamentnost Đuretićevega (in ne samo njegovega) mišljenja. Ni moj cilj braniti se ali koga obsojati, temveč le sneti kopreno znanosti z načina mišljenja, ki skriva žalostno bistvo. To, da Đuretić govori o demokratičnosti, je dejansko smešno, saj pojem demokracije **implicira svobodnega državljana**, se pravi, moralnega in odgovornega individuuma. Kar malo žaljivo je, dr. Đuretić, ko po lastni razdelavi tistega, kar ste percipirali kot moj obrambni govor pred sodiščem kolektivne zavesti širšega bratstva Brajovićev, postavljate pod vprašaj »sijaj naslovnega prijateljstva«. V nesegmentirani skupnosti obstajajo prijatelji samo znotraj skupine, sovražniki zunaj nje, disonantno mišljenje pa je nemogoče. Čeprav tega dr. Đuretić mogoče ne more dojei, smo se moji prijatelji in jaz, zahvaljujoč zgodovinskemu razvoju družbenih odnosov, od takšne skupnosti emancipirali.

Spoštovanemu doktorju Đuretiću »komentarček« kolega Lesjaka očitno ugaja in je zelo ponosen na komplimente, ki mu jih je izrekel. Jaz, grešnik, pa sem se na račun teh komplimentov pošalil. Nor, kot sem, sem mislil, da od zgodovinarja, celo znanstvenega svetnika v eminentni znanstveni instituciji (Balkanološkem inštitutu Srbske akademije znanosti in umetnosti), ne moremo dobiti dela, ki ne bi vsebovalo »elementov posploševanja, problemsko-zgodovinskih sublimacij, katere imajo zaradi načina, kako ravnajo z razmerjem posamezno-posebno-splošno, prizvok filozofskega rekanja«, kot pravi dr. Đuretić, ponosen na lastno stvaritev. Toda ko beremo Đuretićevo delo, za katero je avtor prepričan, da ima prizvok filozofskega rekanja; postane očitno, da Đuretićevo pisanje atributa »filozofsko« ne zasluži. Menim, da bi tisti, ki teži k filozofskemu rekanju, moral svoje misli prkazovati jasno, kategorialno precizno. Kljub temu bom poskušal prikazati vsaj nekatera pojmovna izhodišča dr. Đuretića.

Kot smo že dejali, je profesor Đuretić posebno ponosen na način, kako uporablja razmerje »posamezno-posebno-splošno«. Menim, da je prav to njegov največji problem. Dr. Đuretića moti moje izpeljevanje pojma dramsko, ki je pri njem dominanten pojem. Pokazal sem, da je to pojem iz arzenala ideološke misli, točneje povedano, mitskega mišljenja; samo mimogrede pa sem omenil, da je mitsko mišljenje, med drugim, značilno tudi za fašistično ideologijo. Gotovo je, da vsako revolucijo ali državljansko vojno posameznik in njegova širša skupnost (na primer širše bratstvo Brajovićev, ki šteje celo 1000 hiš) doživljata kot dramo, saj kaj pa je drugega kot drama, ko ostaneš brez najbližjih, ko se brata borita drug proti drugemu, ko glave padajo kot snopi. Delo, ki ima znanstvene ambicije in ki ostaja na nivoju dramskega, se zadržuje v sferi posamičnega in neogibno onemogoča razumevanje dejanskih zgodovinskih procesov in strukturnih sprememb. S preučevanjem zgodovinskih procesov kot čustvenih stresov, pri čemer se človekova čustvena struktura poudarja kot nesprejemljiva in neuničljiva, je nemogoče doseči nivo znanstvenega, še manj pa filozofskega rekanja, celo več, neogiben je padec na raven ideologije.

Steber Đuretićeve »znanstvene« metode je tudi njegovo pojmovanje naroda. Čeprav tega v resnici ne izreče, zlahka opazimo, da je za njega narod skupnost v krvi in ozemlja, skupnost usode (vendar ne v pomenu, kot to razume Baner, ki misli na skupnost usode in značaja kulturne skupnosti), ki ji človek pripada, »zato, ker ne more iz svoje kože«.

Četnička zamisao buduće Jugoslavije, iz 1941 (Prema jednoj četničkoj brošuri pod naslovom »Naš put«, u arhivu Vojnoistorijskog instituta, Beograd)

Mislim, da ne morem nikoga prepričati, da tako pojmovanje naroda spada v ideološki sistem fašizma. Tako razumljena skupnost z okolico komunicira po shemi »prijatelj-sovražnik«. (Dr. Đuretić pravi:; »Slovenci, ki jih ima srbski narod zelo rad.«) Takšno pojmovanje naroda je značilno za večino naših patoloških nacionalistov. Profesor Mirić upravičeno pravi: »V naših nacionalizmih dejansko ni romantike: rastejo iz travm, iz negativne zgodovinske selekcije, iz religiozne, klero-nacionalistične indoktrinacije in zabitosti, iz balkanskega primitivizma in revanšizma, iz različnih gojišč antisocializma in kontrarevolucije. Vsak naš nacionalizem je enako fašistoiden.« (Dr. Jovan Mirić, Sistem i kriza; str. 121–122) Narod, kot skupnost krvi in ozemlja, ni zgodovinska kategorija, ki bi bila enkrat za vselej dana. Zato se zdi Đuretiću nemogoče, da bi se npr. Črnogorci formirali kot narod. Ko pa ga dejstva prisilijo, pojasnjuje (sam sebi) obstoj črnogorskega naroda kot »prepad med zgodovinskim in ideološkim spoznavanjem«, pri čemer fantom »ideološkega« preprosto nima zgodovinskih temeljev in je zato obsojen na propad. Čeprav je profesor Đuretić prepričan, da se bom z njegovim razumevanjem stvari strinjal, ga moram še enkrat razočarati preprosto zato, ker je temelj njegovega mišljenja v ne-umu. Razen tega pojma narod ne razumem kot on; zame je narod kulturna, ekonomska in politična skupnost svobodnih državljanov (Moderen narod pomeni integracijo dela in integracijo zavesti, ki je nastala v epohi razvoja proizvajalnih sil, v kateri se je razvil kapitalizem« – E. Kardelj, Nacija i međunarodni odnosi; str. 108). Zdi se mi, da je vredno posmeha tudi Đuretićevo razumevanje zgodovine. Za njega je zgodovina ponavljanje istega v času. Verjetno se boste strinjali z menoj, da je to razveljavila že meščanska revolucija. V fevdalni dobi je plemič rojeval plemiča, kmet kmeta, Slovenec Slovenca, Srb Srba. Svobodni posamezniki pa bi naredili dosti večjo zmedo in Đuretićev kategorialni aparat z njimi preprosto nima kaj početi. Če sprejmemo način, na katerega Đuretić dojema nacionalno, dojema pa ga enako kot Mihailovićev ideolog, potem postane geslo »Srbi na okup« legitimno (vzporedno bi to lahko veljalo tudi za Hrvate, Slovence) in mi lahko kot dr. Đuretić le še branimo resolucijo Svetosavskega kongresa v vasi Ba. Đuretić v *Neargumentiranih obtožbah* in extenso podaja resolucijo, toda tudi na konec pameti mu ne pade, da bi pojasnil, kaj se v resnici skriva za frazami, ki so v njej izrečene. Je celo osebno prizadet, ko na račun tega dokumenta citiram kritiko Joze Tomasevicha, citate pa doživlja kot moj napad na njegovo osebo. Kdo mu je kriv, sam se je ujel. V svojem prvem pismu Svetosavske resolucije iz vasi Ba nisem posebej analiziral, navedel sem jo le kot primer, iz katerega zlahka razberemo draževsko nacionalno politiko. Pri ocenjevanju kongresa v vasi Ba ne smemo pozabiti na dejstvo, da se je godil leta 1944, ko je bilo četniško gibanje v krizi, pred popolnim razsulom. Prav tako ne smemo pozabiti, da so dokumenti iz vasi Ba le blažja, bolj zavita in manj odprta različica načrta, ki se je porajal v glavi že omenjenega dr. Moljevića.

Moljević pravi, da je vsa nesreča predvojne Jugoslavije v tem, da pri konstituiranju nove države ni bila formirana srbska enota, ki bi zajela vse Srbe. Zato morajo četniki (tako pravi Moljevič v svojem memorandumu z dne 30. 6. 1941): ». . .ustvariti in organizirati homogeno Srbijo, ki mora zajeti celotno etnično področje, na katerem živijo Srbi. Zagotoviti morajo Srbiji potrebne strateške in prometne linije in vozle ter gospodarska področja, kot bi ji jih omogočila in zagotovila svobodno gospodarsko, politično in kulturno življenje in razvoj za vse čase.

Te strateške in prometne linije in vozli so potrebni za varnost, življenje in obstoj Srbije. Čeprav ponekod danes ne bi imeli srbske večine, morajo te linije in vozli služiti Srbiji in srbskemu narodu, da se ne bi ponovile težke izgube, ki jih Srbom prizadevajo sosedje takoj, ko imajo priložnost za to. Preseljevanje prebivalstva, še posebej Hrvatov s srbskega ozemlja in Srbov s hrvaškega področja, je edina pot, da se izvrši razmejitev in da se ustvarijo boljši odnosi med ljudmi. Na ta način bo odpravljena možnost, da bi se ponovili strašni zločini, ki so se dogajali v pretekli vojni in še posebej v sedanji na tistem področju, na katerem so Hrvati in Srbi pomešani in kjer so se Hrvati in Muslimani načrtno lotili iztrebljanja Srbov.« (Vojno-zgodovinski inštitut v Beogradu, Četniški dokumenti, številka 4/1, številka zabojnika 144)

Kako velika bi bila četniška Srbija, katere dele Jugoslavije in sosednjih držav bi obsegala, lahko vidite na zemljevidu, ki ga prilagam.

Moljević je leta 1941 dosti bolj odprto pokazal na tisto, kar Đuretić imenuje »splošno narodni program« četnikov, vendar pa je očitno, da je program iz vasi Ba izpeljan prav od tod. Razlika je v tem, da se leta 1941 odprto kažejo meje posameznih nacionalnih enot, leta 1944 pa neoportuno. Prva leta vojne se je veliko bolj odprto govorilo o metodah stvarjenja »srbske enote v državno skupnost, na demokratičen način, ki bo na demokratičnih osnovah zbrala celoten srbski narod na njegovem ozemlju.« Četniška percepcija demokratičnih osnov je bila in je očitno osvobojena tradicij meščanske svobode, s katero nas je obremenila civilizacija. Mihailovićevsko-moljevićevsko bratenje ne goji »iluzij«, da bi lahko pripadniki več narodov živeli skupaj, in vidi vzpostavitev »dobrih mednacionalnih odnosov«, ravno tako kot ustaši, v genocidu. Znanstveni svetnik dr. Veselin Đuretić brani realistično nacionalno politiko Draže Mihailovića na osnovi svojega konsistentnega kategorialnega aparata iz čisto znanstvenih razlogov, iz spoštenosti do zgodovine (kot ponavljanja istega v času). Kdor pokaže, kakšna so njegova stališča, ta knjig ne bere, jih celo sovraži in je »kalkulantsko nastrojen posameznik«, skratka, paranoik.

Ali mu verjamete?

Dragi prijatelji, vse kar sem do sedaj napisal, se nanaša na način mišljenja dr. Đuretića, na njegovo »grandiozno, filozofsko-zgodovinsko« delo in na *Neargumentirane obtožbe*, nikakor pa ne Veselina Đuretića kot osebo, saj ga osebno niti ne poznam. Verjetno sem prekleto naiven, saj mi ne pade na pamet, da bi Đuretiću jemal pravico, da piše, čeprav se mi gnusi, kar je napisal. Tisto, kar nam ponuja s svojo »filozofsko-zgodovinsko« analizo, je toliko pod zgodovinsko ravnjo, da ne verjamem, da bi bilo lahko sprejemljivo za kogarkoli, ki je vsaj malo izobražen in ki mu vrednoti svoboda in enakost kaj pomenita. Naiven sem – kot tudi vi, dragi moj Robert, Stane, člani uredništva in bralci *Tribune*, saj je tip mišljenja, ki ga dr. Đuretić neguje, ključno in izrazito nenaklonjen tudi najmanjšemu disonantnemu zvoku.

S prijateljskimi pozdravi, Davor Gjenero

(Prevedel Stane Vidov...)

ZA CIVILN[O] DRUŽBO

Dialog med Tomažem Mastnakom in Greg... jem Tomcem o simpoziju *Marksizem in social... gibanja* je prišel do točke, s katere se mi ga ... vredno razširiti. Odpira namreč vprašanje: ali ... smiselno misliti oziroma zavzemati se za raz... ritev področja civilne družbe in kakšni so pog... za civilno družbo tukaj in zdaj.

Dva pogleda

V dosedanji polemiki sta bila izpostavlje... predvsem dva pogleda na koncept civilne dr... be: civilizacijski, opredeljen že z predlibaral... čno in zgodnjo liberalistično politično mislijo, ... emancipatorični, za katerega se zadnje čase ... vzema del postmarksistov. Kot že ime pove, ... pri prvem poudarek na civilizacijskem momen... s civilno družbo se označuje moderno stanje, ... postane človek središče družbenega in polit... nega življenja. Zelo splošno rečeno je s tem p... gledom postavljena v ospredje razlika med zg... dovinskim stanjem civilizacije in barbarstva pr... razliko med civilnim življenjem in državo. Ema... cipatorični pogled pa izhaja prav iz te druge r... like in se ukvarja z mejami individualne svobod... Civilno družbo definira, podobno kot klasični ... beralistični koncept, za zgodovinsko razv... področje individualnih pravic in svoboščin, ki ... zagotovljene in omejene s pravno državo. ... razliko od liberalističnega modela pa postav... pod vprašaj privatno lastnino, na osnovi kate... ni več mogoče, tako kot na prehodu iz tradic... nalne v meščansko družbo, zaustavljati in om... jevati državne moči. Zato išče emancipatorič... potenciale drugod, predvsem v novih družbe... gibanjih: ekološkem, mladinskem, feminist... nem in v različnih oblikah samoorganiziranja ... samoiniciative.

Toliko v pojasnilo bralcem, preden na kra... povzamem, kako razmišljata o civilni družbi o... omenjena avtorja.

Tomc stoji na stališču, da partija in socialist... ni odnosi (po)tlačijo »naravo starega družbe... ga reda«; vladavina partije, zasledovanje svob... de ljudstva in vsiljevanje ciljev te svobode, a... nimna kolektiviteta, enakost, disciplina so v ... meljnem nasprotju z avtonomijo posamezn... ter skupin, privatno lastnino, imeprativom u... varjalnosti, racionalnosti itd. Cilji, ki jih soci... zem zasleduje in v imenu katerih deluje, so ... stran realnega sveta; socializem kot kritika ka... talizma in propaganda neke nove civilizacije, ... kapitalizmom ekonomsko zaostaja in povzro... obče civilizacijsko nazadovanje.

Avtonomija, ki je po Tomčevem mnenju pr... pogoj civilne družbe, je prisotna le v kapitalizr... in v »belih lisah« socializma. V teh »belih lisa... delujejo nova družbena gibanja, ki pa so tudi ... vsem odvisna od samovolje oziroma strateg... oblasti.

Sklep je, da civilna družba v socializmu ... možna. Na eno stran postavlja Tomc nova dr... bena gibanja, ki utelešajo demokracijo, samo... ciativnost, ustvarjalnost, košček civilizacije ... stoletja, na drugo stran partijsko oblast, totali... no državo, marksistično ideologijo – m... obema stranema pa vlada molk. Ker ni dogov... janja, ni javnosti, ni pluralizma mnenja, ni k... senza in legitimitete, ni civilne družbe in ne pr... ne države.

Tomaž Mastnak gleda na civilno družbo ... nas bolj optimistično. Po njegovem mnenju ... družbena gibanja že sama po sebi civilna dr... ba, in to zato, ker se organizirajo okrog ne... srednih življenjskih vprašanj. Mastnak u... Touraienovo definicijo družbenih gibanj, kar ... meni, da izpostavlja njihov nepolitični pom...

pp 133. polemika z bralci

o rečem, da vidi njihovo moč prav v apoli-
sti, ali kot sam pravi: »Družbena opozicija
er niso politična opozicija, ker ne želijo os-
i državne oblasti, ampak jo omejiti, jo potis-
legitimne in funkcionalne meje . . .« Kje lah-
iščemo to apolitično moč novih družbenih gi-
? Po Mastnakovem mnenju v želji po svobo-
eodvisnosti, dostojanstvu in sreči.
lazlike med Mastnakom in Tomcem pa so še
bije, lahko bi rekla metodološke. Mastnak zá-
a pri vprašanju: do kakšne mere je mogoče
a družbena gibanja in civilno družbo defini-
v kontekstu marksizma. Zavzema se za do-
ev mej marksizma, ker šele s tem postane
ksizem teoretska paradigma, enaka vsem
im in ločena od uradne ideologije. In še več:
teoretska rehabilitacija marksizma odpira
as pogoje za teoretski pluralizem.
omcu se z marksizmom ne zdi vredno
rjati. Izhaja iz »gole stvarnosti«, za katero je
ilno, da marksizem že ima povsem določe-
ozicije in privilegije, katerim ni treba nič več
ajati. Za določitev stvarnosti zadostujejo
kturalni kriteriji, po njegovem mnenju en sam
tonomija na splošni in individualni ravni, to je
nomija funkcionalno diferenciranih družbe-
subsistemov in avtonomija privatnih intere-

vsem razlikam navkljub pa se Tomc in Mast-
znajdeta na skupni točki takrat, ko govorita
ojavni obliki civilne družbe tukaj in zdaj, ko jo
a utelešeno v novih družbenih gibanjih: mla-
ski subkulturni sceni, mirovnikih, borcih za
okolje in prebujajočih se feministkah. Naj
nem s kritičnimi pripombami prav na tej njuni
pni točki.

političnost novih družbenih gi-
nj

Moje mnenje je, da Mastnak in Tomc nova gi-
ja pri nas na eni strani precenjujeta, na drugi
ni pa kastrirata. Precenjujeta s tem, ko jim
nim) pripisujeta emancipatorične in civiliza-
ke potenciale, in kastrirata, ko jih opredelju-
za apolitična oziroma za nedovzetna za te-
o politiko in ideologijo. Da bi čimbolj reali-
no ocenili potenciale teh gibanj, jih je najprej
a videti takšna, kot so: manjše skupine lokal-
omejenih ljudi, ki se organizirajo bodisi okrog
dinskih institucij bodisi v društvih in prosto-
nih aktivnostih. Nikakor ne želim podcenje-
novih gibanj, želim pa opozoriti, da je pater-
stični odnos, s katerim se pogosto utiša pre-
sno mladino in opozarja odrasle na njihov »ta
vi« profesionalni in politični položaj, največ-
legitimen, če že ne legalen. To pomeni, da
nladinci in odrasli največkrat tudi dajo prepri-
, ker so, ob tem da so člani alternativnih sku-
, tudi člani izobraževalnih, delovnih organiza-
samoupravnih teles in ne nazadnje ZK. Ko
vedemo dualistično shemo totalitarna druž-
demokratična alternativa na individualen
, postane nevzdržna, celo če bi jo hoteli
aniti v milejši obliki, ki jo ponuja Mastnak, in
li, da eni in isti ljudje lahko v uradnih institucij
vsakodnevno pristajajo na partijsko diktator-
, nesvobodo, kolektivizem, v alternativnih in-
ucijah pa uresničujejo svoje želje po huma-
sti, svobodi, itd. Jasno je, da je takšna alterna-
le topla greda ali sanatorij.
V čem je potemtakem pomen alternative? Po
jem mnenju prav v tem, da je politična, da na
strani razširja prostor politične javnosti in da
ati predstavlja tudi prostor za politično osve-
anje. Nič hudega, če so nova, alternativna gi-
nja zamejena na marginalni, drugorazredni,
lantilni« nivo, skozi izkušnje v teh gibanjih in s
ni gibanji namreč postane jasno, da je v siste-
, kakršen je, posameznik odrinjen na margine
i v tistih svojih dejavnostih, ki so temelj druž-
nega življenja: pri delu, doma, v političnem
ljenju. Za takšno marginalizacijo pa ni legitim-
ga opravičila in niti izgovora. In ob tem spoz-
nju se začne odpirati vprašanje civilne družbe
prašanje posameznikovih pravic, javnega
stora za razširjanje različnih mnenj, možnosti
vplivanje na politične odločitve itd.
O vprašanju političnosti novih gibanj v socia-
mu je mogoče razpravljati tudi na teoretskem
oju, v kontekstu že omenjene postmarksi-
ne paradigme civilne družbe. Ko se že vra-
m na to pradigmo, bom poskušala izpostaviti
svoje nestrinjanje z Tomčevo dihotomno de-
njo na civiliziran: barbarski svet in njegovo iz-
javo civiliziranosti Zahoda iz ene same libara-
tične predpostavke.

retji pogled

Svoj, tretji pogled na civilno družbo bom po-
no imenovala internacionalističen, temelji pa
dejstvih, da se je potreba po redefiniciji odno-
med družbo in državo pojavila v približno
akem času in z enakim namenom – da bi se
nejilo oziroma zmanjšalo obseg državnih
mpetenc – tako na Zahodu kot na Vzhodu. Se-
da pa je iskanje civilne družbe začelo na ne-
akih startnih točkah; strinjam se s Tomcem, da
za socializem značilen velik civilizacijski zaos-
nek za Zahodom in zato se niti kritike države,
možnosti za njeno omejevanje, na Zahodu in
hodu ne da izvajati iz enakih predpostavk in
enakih sklepov. Že samo dejstvo, da tudi na
hodu problematizirajo temeljne postavke civi-
iranega življenja, kaže, da »barbarstvo« ni za-
šilo vse civilizacije. Na drugi strani pa Zahod
m sebe že zdavnaj nima več za ideal demok-
cije oziroma avtonomije, kot poskuša prikazati
omc. Paradigma socialisticne civilne družbe na
Zahodu je nastala na osnovi spoznanj, da se obseg pozitivnih meščanskih dosežkov stalno zmanjšuje in da prihaja do krize na tistih družbenih področjih, kjer se križata tradicionalna koncepta civilne družbe in pravne države. Ni se mi treba sklicevati na imena velikih teoretikov, da bi zvenela prepričljivo trditev, kako kapitalistična realnost nikoli ni bila identična z liberalističnimi ideali. Naj le kot zanimivost navedem naslednjo ilustracijo. V neki primerjalni študiji Marxa in Webra avtor ugotavlja, da je Marx konstruiral takšen model komunizma, kakršnega pač je, samo zato, ker je dosledno izhajal iz liberalistične doktrine lastninskih odnosov in jo jemal zares. Za razliko od njega pa je Weber upošteval to doktrino z rezervo in z več posluha za dejanske odnose v kapitalizmu in zato veliko bolj realistično ocenil nevarnost birokratske države.

Na Zahodu je strategija zagovornikov socialistične civilne družbe, ki se zavzemajo za izrinjanje države iz določenih področij in za ponovno prerazporeditev družbene in politične moči, realistična in legalna. Ne samo da je že dolgo sklenjen konsenz o tem, da je politična moč stvar strategije in uspeha, ampak so tudi vzpostavljeni mehanizmi, s katerimi je prerazporeditev moči mogoče realno dosegati. Nova družbena gibanja imajo vso legitimiteto, so legalna in se lahko svobodno odločajo, katero politično taktiko bodo izbrala. Če se razglasijo za nepolitična, se točno ve, kaj to pomeni, spomnimo se samo polemik o zunajparlamentarni politiki Zelenih.

Drugače je v socializmu, kjer imamo politično in ideološko suverenost partije, demokratični centralizem namesto političnega individualizma, *permanentno revolucijo, dominacijo politike nad* vsemi drugimi področji družbenega življenja, nobenih mehanizmov za uravnavanje obstoječih razlik med političnimi interesi in kjer razmišljanja o možnostih za omejevanje oblasti dejanko pričenjajo krčiti pot po neznanem terenu. Ni naključno, da je do takšnih razmišljanj prišlo najprej na Poljskem in Madžarskem, kjer je prišlo do gibanj in premikov, ki so že sami po sebi zahtevali refleksijo. Kjer si je partija z revolucijo zagotovila večen mandat, je v končni točki vsako taktiziranje in premikanje političnih silnic odvisno od dobre volje vrhovne oblasti, kar se je na koncu koncev izkazalo tudi na Poljskem. Lahko *rečem, da je v vzhodnih koordinatah boj za civil*no družbo dokaj nevarno početje, treba je ponovno razmisliti in postaviti v nov vsebinski, vrednostni in praktično-politični kontekst tiste elemente, ki so značilni tako za civilno družbo kot za socializem: privatno lastnino-državno (družbeno) lastnino, individualizem-kolektivizem, razrednost-enakost, pluralizem-monizem, javnost-cenzuro, trg-državni plan. To pa pomeni nič drugega kot pretresti predpostavke socializma oziroma začeti na začetku. Verjetno ni treba posebej utemeljevati, da so v takšnem kontekstu tudi nova družbena gibanja nekaj drugega kot na Zahodu in da še zdaleč ne morejo sama odločati o svoji političnosti. Politična so že s tem, da obstajajo mimo partijske direktive in ne predstavljajo del »permanentne revolucije«, seveda ob predpostavki, da se uspešno upirajo partiji, ki se trudi, da jih priključi. Politična so tudi s tem, da so dovolj močna, da prestanejo občasne represivne ukrepe. Da torej ostajajo v svojem prostoru na robu.

Še par besed o metodološkem vprašanju. Podobno kot Tomcu se tudi meni ne zdi potrebno najprej razčiščevati, ali je mogoče civilno družbo redefinirati znotraj marksizma in če ne, zakaj ne. O tem vprašanju je napisanih že nekaj dobrih knjig postmarksističnih avtorjev, kar se pa teorije naše družbe tiče, je treba narediti prav tisto, česar marksizem ni bil trideset let sposoben storiti – neodvisno od uradne ideologije definirati posebnosti družbenega sistema. Strinjam se tudi s Tomcem, da ni za pričakovati, da se bo marksizem odrekel svoje privilegirane vloge – družba, v kateri dominira politika, potrebuje močno uradno doktrino, s katero opravičuje svoje tradicionalistične poteze. In kar se teh tiče, smo res bliže Tretjemu kot Prvemu svetu. Vendar po mojem mnenju Tretjega sveta v smislu, kot ga omenja Tomc, neke eksotične, od civilizacije odrezane tradicionalne družbe ni več. Za dežele Tretjega sveta se mi zdi značilno, da se pod vzhodnimi in zahodnimi vplivi kombinirajo uvoženi civilizacijski elementi z avtohtonimi zgodovinsko-kulturnimi, geopolitičnimi in drugimi značilnostmi. Civilizacijski problem vidim v tem, da se v teh deželah, podobno kot preživele in umazane tehnologije, kopičijo tudi negativne civilizacijske izkušnje. Ne samo z vidika liberalističnih, temveč tudi marksističnih idealov lahko zgledajo te družbe kot spački.

Civilna družba v samoupravnem socializmu

Če, tako kot Tomc, primerjamo Jugoslavijo z drugimi deželami realno obstoječega socializma, ni treba, da smo na inovacijo samoupravljanja ravno ponosni, vsekakor pa jo moramo upoštevati. In to še posebej, če se zanimamo za pogoje in oblike civilnega življenja.

Po prelomu s stalinizmom je oblast prva spoznala, da bodo državna avtonomija, politika odpiranja in ekonomskega razvoja, dvig izobrazbene in življenjske ravni ter druge pozitivne spremembe imele za posledico sproščanje ogromne količine individualnih potencialov, ki pa se bodo glede na različne zgodovinsko-kulturne tradicije grupirali okrog nacionalnih jeder. Zato je poskušala te potenciale zajeti, jih podrediti in usmerjati v splošni mreži samoupravnih odnosov. Lahko bi rekli, da je država prestregla civilno družbo v fazi njenega nastajanja. Kot ocenjujemo danes, zelo drag, institucionalno grandiozen in ekonomsko neučinkovit projekt. To, da ni uspel, oziroma da predstavlja projekt s preostankom, lahko vrednotimo tudi pozitivno.

Mimo samoupravljanja obstaja cela vrsta pogosto nelegalnih, vendar legitimnih oblik civilnega življenja. Velik del le-teh temelji na privatni lastnini in individualiziranem potrošništvu in sedaj, v času krize, posredno pritiska na politično odločitve. Ali z drugimi besedami: potrošniški individualizem, s katerim si je oblast odkupila vse koncesije na političnem terenu, deluje danes politično, pritiska na umetno vzdrževanje življenjskega standarda in nasprotuje kolektivnim korektivnim ukrepom. Za državo, ki nima kje vzeti in ki zna edino prerazporejati in administrirati, dokaj neugodna situacija.

Po izkušnji s samoupravljanjem se ljudje vračajo h klasičnim načinom postavljanja in reševanja svojih zahtev. Lahko bi rekli, da se vse bolj zavedajo, da morajo biti, zato da lahko od države kaj zahtevajo, v prvi vrsti državljani. V času krize postaja jasno, da si s samoupravljanjem niso pravzaprav nič sami vzeli oziroma priupravljali, ampak da so dobili tisto, kar jim je bilo že vnaprej odmerjeno. Sedaj, ko zgleda, da se ne bo dalo doseči nič več, poskušajo ohraniti tisto, kar že imajo. Zato narašča število najrazličnejših individualnih in tudi organiziranih zahtevkov: delavci se borijo za osebne dohodke, študentje za družbeno pomoč in svoj prostor, intelektualci za svobodo ustvarjanja, lastniki za nedotakljivost posesti. Postavljanje zahtev pa je že korak bliže k vplivu na odločanje. Ob tekočih pripravah na volitve lahko vidimo, kako razširjeno je nezadovoljstvo z delgatskim volilnim sistemom, ki onemogoča ljudem, da bi neposredno volili tiste, ki sprejemajo odločitve v njihovem imenu.

Ideja o neposrednih volitvah postaja pomembna tudi zato, ker je vse bolj jasno, da kljub enopartijskemu sistemu nimamo čistega političnega monizma in da se na vrhu bijejo bitke »po nacionalnem ključu«. V vseh republikah obstajajo vedno bolj jasne in vse pogosteje izražene tendence po tradicionalnem reševanju nacionalnih konfliktov (zahteve po nasilnem reševanju srbsko-albanskega konflikta, kulturniški sindrom v Sloveniji). Prav v tem kontekstu bi ponoven razmislek o civilni družbi in civiliziranem reševanju nacionalnih nasprotij lahko ogromno pomenil. *Na žalost pa je simpozij o socialnih gibanjih* preskočil prav to ključno vprašanje našega sistema.

Ta kratek diskurz o nekaterih aktualnih problemih »samoupravnega« trenutka nima namena dajati kakšnih odgovorov, temveč samo nakazati smer, v kateri je treba razmišljati, ko se sprašujemo, ali in zakaj je smiselno razmišljati o civilni družbi tukaj in zdaj.

Darka Podmenik

POJASNILO: se nahaja nekje v Tribuni

ORGANIZACIJA ALI GIBANJE? TO ZDAJ SPLOH NI VPRAŠANJE

V zadnji številki Tribune smo pod naslovom Kongres ali sejem? mogli prebrati komentar Stanislava Vidovića, o kongresnem dogajanju v Krškem, kot tudi njegovo generalno oceno pred in po kongresnega dogajanja. Ni mi jasno, koga je nameraval v uvodu prepričati, da je dogajanje v Krškem bilo kongres in ne sejem, je pa evidentno, da sebe kljub nonšalantno izpeljani kristalni distinkciji, ni uspel, saj bi v nasprotnem kongres gotovo ne komentiral kot sejmarsko trženje in pogajanje "nekakšnih elit".

Očitno je pisec kongresne razprave doumel kot dve stranki v konkurenčnem boju za oblast: spopad med politično osveščeno in organizaciji zvesto elito in politično nesocializirano skupino, ki želi razrušiti in ukiniti ZSMS kot politično organizacijo, in to ravno v času, ko si le ta prizadeva postati dejanski in enakovreden politični subjekt. Zato je občutek ogroženosti in prikrajšanosti v lastnih interesih utrdil Vidovićevo neomajno vero v učinkovitost organizacije in sumničavo nezaupanje do uveljavljajočih se novih družbenih gibanj ter denunciantski odnos do njihovih protagonistov.

Protagoniste in akterje novih družbenih gibanj obtožuje: "Da je kongresne dokumente za 12. kongres ZSMS pripravljala nekakšna "elita", ki se je naslanjala predvsem na prakso lastnega delovanja in ki je v kongresnih dokumentih videla možnost za legalizacijo te prakse in možnost za institucionalizacijo lastnih želja ...., da razlike med osnutkom in predlogom niso nastale na podlagi mnenj, zbranih v široki, demokratični razpravi, ampak jih je prej omenjena "elita" vstavila po lastni presoji", da je simptomatično, "da ta anonimna "elita" v osnutku ni pozabila posvetiti zelo obširnega poglavja "novim" družbenim gibanjem" in ob tem neupravičeno zanemarila problematiko mladih kmetov in delavcev, in da je "za oba kompleksa dopolnitev in sprememb mogoče postaviti tezo, da sta nastala zaradi izjemne angažiranosti posebej zainteresiranih anonimnih "elit"". (podčrtal M.K.)

Po Vidovičevih besedah, ne glede na to, kako hude so te obtožbe, so to mnenja, ki se mu vsiljujejo, ki jih ne more dokazati, rad pa bi videl, da mu kdo dokaže nasprotno. Nimam namena dokazovati mu nasprotno, raje bom izpostavil smoter in funkcijo takšnega tendencioznega etiketiranja in obtoževanja. Ker izjave tipa Vidović v politični igri ne funkcionirajo kot nekaj kar je treba dokazati, temveč kot nekaj kar je treba storiti, ker funkcija obtožnice ni v tem, da bi karkoli dokazovala, temveč v tem, da obtožuje se vsak, ki bi pričakoval ali zahteval dokaz, ali pa bi se lotil dokazovanja nasprotnega, ujame v nastavljeno zanko in se vpiše na mesto obtoženega, t.j. v prazen in v ta namen konstituiran razred anonimne "elite". Tako dobimo obtoženca, ki ga lahko npr. stisnemo za vrat, kar pa je anonimni "eliti" vsekakor težje storiti. Takšno etiketiranje z "anonimno skupino" in "nekakšno elito" je v našem političnem prostoru žal predobro znana označevalna praksa katere evidentna politična funkcija je individualizacija in privatizacija javnih družbenih zahtev in konfliktov ter deligitimizacija in politična diskvalifikacija družbenih nosilcev interesov.

Nova družbena gibanja prav gotovo niso samo stvar ZSMS in mladine saj njihova vsebina, referenčni okvir in socialna baza, ki jo mobilizirajo, presega okvire mladine in "njene" politične organizacije. Mladina z vso svojo heterogeno socialno strukturo predstavlja le en segment (čeprav včasih najštevilnejši) socialne baze novih družbenih gibanj. Vprašanja ekologije, miru, odnosov med spoloma, lokalne in nacionalne avtonomije itd. niso samo mladinska. Specifičnost našega družbeno političnega prostora.

togost in nepropustnost institucionalne strukture (kot materializiranega koncepta samoupravnega pluralizma interesov) bistveno determinira samo specifičnost pojavljajočih se novih družbenih gibanj pri nas. V nestrukturiranem in umetno nediferenciranem prostoru družbene in politične javnosti, ko civilna družba v obdobju mrka le občasno pulsira, v tem kontekstu torej, je razumljiva navezanost novih družbenih gibanj na ZSMS kot relativno najbolj odprto in propustno politično institucijo, ki lahko institucionalno reprezentira in posreduje, ne gibanj, temveč družbene zahteve, ki jih gibanja artikulirajo. Potrebna je tako politična institucionalna organizacija, ki te zahteve posreduje v političnem sistemu, kot družbeno gibanje, ki je družbeni nosilec in akter. Gibanje artikulira tudi radikalne družbene zahteve, ki jih institucionalna politična struktura ne more v celoti sprejeti, ker v danem trenutku in obstoječi normativni strukturi niso kompatibilne s sistemom, in tako zagotavljajo kontinuirano kolektivno socialno akcijo. Funkcija ZSMS kot politične organizacije je ravno v tem, da institucionalno posreduje in uveljavlja zahteve, ki jih artikulirajo gibanja, da se zaveda svoje institucionalne omejenosti in zato ohranja distanco med gibanji in organizacijo (in tako ohrani lastno avtonomijo in identiteto kot tudi avtonomijo in identiteto gibanj), ne pa, da jo skuša ukiniti in se deklarativno konstituirati kot organizacija/gibanje. V tem smislu gre za dve različni ravnini družbenega delovanja, prej komplementarni kot protislovni, prej paralelni kot konvergentni, kar pa seveda nikakor ne izključuje tudi konfliktnega odnosa.

Verjetno nisem edini, ki mu ni jasno, zakaj naj bi bil koncept družbenih gibanj kot faktor družbene aktivizacije takšen koncept, ki v imenu participacije ukinja participacijo, in ki v imenu demokracije ukinja demokracijo, vsekakor pa me zanima, kaj je hotel Vidović s tem povedati. Kateri so po njegovem mnenju "nekateri pozitivni elementi" gibanj in s kakšnimi kriteriji jih razločuje od negativnih? Na kakšen način se organizacija (ZSMS) legitimizira že z obstojem gibanj? Po čem sklepa, da so v gibanjih aktivni predvsem voditelji? Kdo je tisti "nekdo", ki prav dobro pozna notranjo logiko gibanj?

Toliko, ne v poduk, temveč raje v razmislek tistim, ki jih prevelika vnema pogostokrat privede v pozersko nastopaštvo in nesmiselno besedičenje. QUOD ERAT FACIENDUM.

Marjan Kokot

PROPAD ENOTNEGA INFORMACIJSKEGA SISTEMA

JUGOSLAVIJA JE BOGATEJŠA ŠE ZA ENO ZGREŠENO INVESTICIJO. NAŠE PTT ORGANIZACIJE SO ŽELELE VZPOSTAVITI ENOTNO JAVNO DRŽAVNO MREŽO ZA PRENOS PODATKOV (JUPAK). S TO MREŽO BI BILI POVEZANI VELIKI KOMPJUTERSKI SISTEMI CELOTNE JUGOSLAVIJE. VENDAR TE ENOTNE MREŽE NE BOMO NIKOLI VIDELI – SLOVENCI IN HRVATJE SO SE ODLOČILI ZA SVOJO VERZIJO, DRUGI PA BODO NAREDILI PO SVOJE.

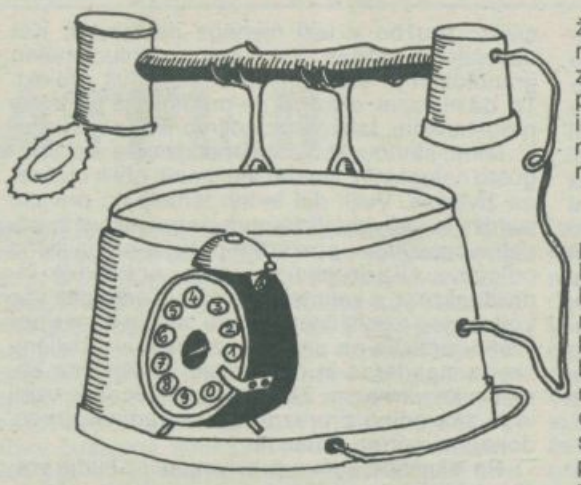

Poznamo dve vrsti mrež za komuniciranje s podatki. Prva deluje prek komutacije kanalov (telefon, teleks): z neposrednim razgovorom (ali pisanjem) zasedeš določen kanal, katerega ne more uporabljati nihče več, vse dokler se dialog ne konča. Zaradi pavz med razgovorom in pisanjem in tudi zaradi ekskomunikacije tretjega, izkoriščenost takšne mreže ni preveč velika. Druga vrsta komuniciranja so paketne komunikacije – vsako sporočilo izrežeš v manjše informacijske segmente, ki jih po določenih pravilih zložiš v pakete in pošlješ do sprejemnika takoj, ko je kak kanal prost. Sporočila so zelo kratka, vendar jih pošiljaš v nizu.

Za obstoj paketnih komutacij so potrebni terminali (v prihodnje tudi hišni računalniki) kot vhodne enote, prek katerih sporočila po telefonski liniji potujejo do prvega vozlišča, tu pa se opremijo in spet s telefonsko linijo nadaljujejo pot do sprejemnika. Ob uvedbi digitalizacije, na kateri paketna komutacija tudi temelji, bo dobila mreža svoje digitalne kanale.

Vsak paket vsebuje kontrolno funkcijo, ki nadzira to, ali bo na prenosni poti prišlo do kakšne napake, zaradi katere sporočilo ne bi moglo priti na mesto, kamor je bilo poslano. Ob tem pa paketi dobijo še naslov, na katerega pošiljamo sporočilo, čas začetka in konca sporočila in seveda dodatek, ki preprečuje napake v prenosu. Zato je paketni način pošiljanja informacij zelo zanesljiv: napake lahko izmerimo z 10^{-8}, kar pomeni, da je lahko od milijon znakov le en napačen. Z digitalizacijo bo zanesljivost še narasla.

Naročnik, ki pošilja določeno sporočilo, nima nobene zveze s paketi – sporočilo enostavno zdiktira. Naprava za pošiljanje sporočil določa fizično zvezo, po kateri je treba paket spustiti in tudi to, kako bomo paket poslali. Celoten postopek je avtomatiziran in reguliran z določenimi pravili. Naročnik nikoli ne vzpostavlja neposredne zveze kot pri telefonskih razgovorih, pač pa posredno s pomočjo vozlišča, v katerih se sporočilo obdela in prilagodi sprejemniku.

Paketna komutacija je namenjena predvsem poslovnim komunikacijam, ker pošiljanju informacij zagotavlja visoko kvaliteto in ker prihrani veliko časa. Po mednarodnih podatkih iz leta 1983 takšne mreže sodelujejo v svetovnem telegrafsko telefonskem omrežju le s petimi odstotki, v naslednjem desetletju pa se bodo bolj kot paketne komutacije razširile integrirne mreže, tako da bodo paketi v primerjavi z integriranimi mrežami le kaplja v morje. Izgradnja mreže za prenos podatkov je finančno relativno majhen posel (4 milijarde ali dva odstotka skupnih PTT investicij pri nas), vendar pa se s tem rešujejo največji problemi v prihodnji digitalni telefonski mreži in mreži z integrirnimi storitvami.

Ravno zato se je Skupnost jugoslovanskih pošt, telefonov in telegrafov odločila, da na zahtevo uporabnikov (bank, SDK-jev, trgovskih hiš) preuči možnost za vzpostavitev takšne enotne jugoslovanske mreže za prenos podatkov, s katero bi se lahko vključili tudi v mednarodno banko podatkov. Poudarek je bil na ENOTNI mreži – to pomeni, da bi osnovno opremo kupili od istega proizvajalca, možno bi bilo enostavno sporazumevanje znotraj jugoslovanskih okvirov, pa še v Evropi vsi delajo tako; javna mreža za prenos podatkov je državna služba, nacionalizirana, enotna – tako kot železnice. Vendar Koordinacijska skupina Skupnosti jugoslovanskih pošt ni našla skupnega jezika z vsemi republikami in pokrajinami, temi osmimi državami v državi.

Zaradi različnih interesov uporabnikov in neenake pripravljenosti v posameznih republikah in pokrajinah je v Sloveniji prišlo do razpisa licitacije za svojo mrežo, in to na račun pritiska močnih uporabnikov, ki so hoteli kar sami napraviti svojo mrežo. Ta mreža naj bi imela en komutacijski in upravni center v Ljubljani in osem točk, ki bi koncentrirale promet. Nastala je nova situacija. Strokovna služba Skupnosti jugoslovanskih pošt je že prej predvidela osnovno koncepcijo mreže s štirimi komutacijskimi centri in enim upravljalskim centrom, opremo pa je seveda hotela naročiti pri istem proizvajalcu. Vendar je z razpisom licitacije v Sloveniji zamisel propadla.

Zdaj izbor sistema za mrežo v Sloveniji diktira izbor tega sistema za ostale republike in p jine. V nasprotnem primeru bi izbrani pon opreme lahko v kasnejših pogovorih o doba te diktiral ceno in mi bi tako plačali osemk ceno. Če pa bi imeli enotno mrežo, bi plač enkrat. V primeru torej, da bi se druge repu in pokrajine odločile za drugega proizvajal vsak sistem moral imeti upravni center za s področje in posebne protokole za medseb koordinacijo. Vse to bi podražilo izgradnjo že in pripeljalo še do težav pri delu uporab iz različnih republik. Tako uporabniki, kot je ne bi imeli možnosti za adekvatno rešitev s težav in verjetno ne bi bili zainteresirani za rabo tako heterogene mreže. Izgradnja ne ne mreže s sistemi različnih proizvajalcev b enkraten primer v svetu. Vse javne paketne že, ki so bile doslej zgrajene po tujih država zasnovane na enotni tehnologiji in z enotnim poročili in protokoli za delo v nacionalni mednarodnih zvezah. Neumno bi bilo, da bi venija čakala na ostale, da se zbudijo, pripr načrte in zberejo sredstva. Zato se je Hrva na hitro priključila slovenskemu projektu (nekateri imenujejo kar zahodni projekt), med ko so se druge republike odločile, da gredo citacijo za skupni (tako imenovani vzhodni) gram.

To je še en dokaz, da v razvoju tehnol capljamo za razvitim svetom tudi zaradi dr stvari, ne samo zaradi pomanjkanja sred Skupnost jugoslovanskih pošt zdaj obtožuje vensko PTT organizacijo, da je blokirala ra enotne javne mreže za prenos podatkov goslaviji, če pa do tega ne bi prišlo, bi zdaj v veniji že vsaka občinska SDK ali banka h imeti svojo mrežo. To zveni karikirano, a de sko bi to pomenilo, da bi šli v svet še bolj ra kot gremo.

Darijan K

potujmo!

KITAJSKA

Celo Kitajska za študentski žep ni nedosegljiva. Kdor si še upa potovati skozi »sevajočo« Sovjetsko zvezo, se lahko za 130 DM prepelje iz Budimpešte do Pekinga.

Možno je tudi potovanje z letalom. Karta iz Aten do Hong Konga stane 260 ($) ali 220 juanov.

Če se odločiš za prvo varianto, lahko karto kupiš v Budimpešti, a le do Moskve. V Moskvo moraš prispeti isti dan, ko odpelje vlak po transsibirski železnici dalje, če ne ti grozi nevarnost, da te Rusi strpajo v drag hotel za tujce. Vlak proti Pekingu odpelje vsak torek in četrtek. Hrana na vlaku je poceni in že za rubelj ali dva si lahko s toplim obrokom potešiš lakoto. Če pa prodaš kavbojke, katerih trenutna vrednost je 50 rubljev, lahko s tem denarjem uživaš v jedilnih vagonih do kitajske meje.

Popotniki pravijo, da na Kitajskem ni težko preživeti. Ljudje so prijazni in ti želijo pomagati.

Težave lahko nastanejo pri menjavi denarja. Kitajci imajo namreč denar za »interno uporabo« in denar za tujce. S prvim lahko plačuješ slabe hotele in lokalne prevoze, z drugim pa prevoze z avioni, vlaki ter hotele. Njuno razmerje je 1:1,6.

Za potovanje na Kitajsko potrebuješ vizo, ki jo dobiš, če imaš garantno pismo, oziroma povabilo s Kitajske, če dokažeš, da je potovanje študijsko ali službeno. V primeru, da vize ne dobiš, je edina možnost, da odletiš direktno v Hong Kong in si tam za 8 dolarjev kupiš vizo kar v turistični agenciji. Avion za Hong Kong ti leti iz Rima. Družba Pakistan Airlines zahteva za karto le 180 dolarjev.

JAPONSKA

Najcenejši prevoz za Japonsko je iz Aten. Z družbo Adrianos je septembra stal polet z avionom preko Bangkoka 550 $.

Razdalje na otokih pa najceneje premostiš na štop. Japonci radi ustavljajo in so zelo prijazni. Štopanje je varno tudi za sama dekleta.

Res je, da najcenejša varianta tudi v tem primeru ni nahitrejša. Ceste so slabe – ozke in ovinkaste, promet pa je gost. Hitri vlaki in avtobusi so izredno dragi. Najbolje je, da nabaviš karto za vlak, ki velja dva ali tri tedne. Prva stane 21.000 jenov, druga pa 41.000 jenov.

Japonska je za nas draga dežela. Voda je sicer pitna in zanjo ni potrebno zapravljanje denarja, so pa zato dragi vsi drugi prehrambeni artikli. Poceni obroke pa lahko dobiš v malih restavracijah, ki jih upravljajo družine. Za obrok odšteješ opoldan od 600 do 700 jenov. V teh malih restavracijah kosijo od 12. do 13. ure vsi zaposleni Japonci. Za poobedek si lahko privoščiš 3 dcl coca cole z eksotičnim nadihom 150-ih jenov. Alkoholne pijače so zelo drage in 1 liter najslabšega vina stane več kot 1000 jenov.

Prenočišče je najcenejše v mladinskih domovih – International Youth Hostels. Posteljo in tuš za 2000 jenov pa dobiš le z izkaznico počitniške zveze Jugoslavije. Z izkaznico ISTC (International Student Identity Card), pa imaš popuste v več kot 400 hotelih po državi. V mestnih hotelih odšteješ za sobo in dva obroka od 4000 do 9000 jenov, v malo skromnejših Ryokan 4000 ali 6000 jenov, v restavracijah v japonskem stilu imenovanih Minshuku pa od 4000 do 5000 jenov. Možno je tudi prenočevanje po svetiščih, a to je prepuščeno lastni iznajdljivosti.

Možnosti za izlete je dovolj. Če vas zanima simbol Japonske, Mt. Fuji, lahko dosežete vrh po urejenih poteh kar v tenis copatah. Lahko se odpravite tudi v Severne Alpe, ki so visoke okrog 3000 metrov in na gosto posejane z zavetišči in nobel kočami, ki so seveda precej drage. Takega ekstremizma, kot je pot na Triglav čez severno steno se seveda Japonci ne grejo. Poti so dobre in lahke.

Možnosti za delo ni veliko, še zlasti za fante in za vse tiste, ki ne nameravajo ostati na Japonskem več mesecev. Najlaže je tujim dekletom, saj lahko hitro najdejo delo v kakšnem od nočnih klubov, kjer je kar velik zaslužek od 10 do 20 tisoč jenov. Pri tem seveda nimajo druge obveznosti kakor da plešejo z gosti, klepetajo z njimi in jih pripravijo do tega, da čim več popijejo.

TAJSKA

Prevoz iz Aten je spet eden najcenejših. Za letalsko karto pri družbi V Mexico, ki velja 45 dni, odšteješ 64.000 drahem.

Njihova denarna enota je Bath-BHT. Najcenejši prevoz po notranjosti dr je avtobusni prevoz, malo dražji je prevoz z vlaki, trikrat več pa odšteje avionsko karto. Za razdaljo Bangkok-Chiangmai smo odšteli lani 240 BH avtobus, 273-373 BHT za vlak drugega razreda in 1000 BHT za avion.

Bangkonk je vozlišče vseh ladijskih in letalskih prevoznikov za Daljni vz

Cene v nekatere kraje po svetu so v bližnji preteklosti bile:

BANGKOK	ENOSMERNA	POVRATNA
Atene	8650 BHT	17300 BHT
Bombay	5620	11260
Calcutta	3640	7280
Colombo	5070	10140
Delhi	5070	10140
Hongkong	2800	5000
Karachi	6380	12760
Katmandu	4880	9760
London	8500	17000
Los Angeles	13105	26295
Melbourne	8950	17900
Rangoon	2100	4100
Sydney	8950	17900

Mednarodne vozovnice za vlak drugega razreda niso drage, za karto Bangkoka do Kaula Lumpurja odšteješ manj kot 800 BHT, do Singapurj okrog 1000 BHT. Potovanje z avtobusi na istih razdaljah je za 200 BHT cen in tudi manj udobno.

Potovalne agencije v Bangkoku organizirajo poceni izlete za študente. trebna je izkaznica ISIC, pa se lahko pridružiš izletnikom po džungli za 25 a riških dolarjev in se vrneš čez tri dni, ali pa se za isto ceno voziš po reki. ganizirane večerje s plesi stanejo 220 BHT, prav tako ogledi rožnih vrtov i hovih odredov: ceremonialov porok, barvitih procesij, narodnih plesov, dilnic svile in delavnic dežnikov...

Posebnih domov za mlade popotnike tu ni, imajo pa poseben popust v katerih hotelih v Bangkoku (RS Hotel, Majestic hotel, Asia Hotel, Golden gon), v Chiangmaiu, Pattayiin Phuktu.

INDIJA

ITS je indijska študentska potovalna agencija v New Delhiju, kjer prista letala iz Aten. Karta v eno smer stane 29000 drahem, povratna pa je 61000 hem.

Za notranji promet lahko nabaviš 21-dnevno karto za neomejeno potov z Indian Airlines. Karto, ki stane 375 USA dolarjev, je potrebno nabaviti iz Indije.

Indija ima dobro železniško omrežje, vozovnice niso drage. Ugodna je bava Inrail Pass, ki velja le za popotnike drugih narodnosti. Plačilo je mo le v dolarjih.

7-dnevna vozovnica	1. razred ACC	1. razred	2. razred
15	160	80	35
21	200	100	45
30	240	120	55
60	300	150	65
90	450	225	100
	600	300	130

Za podrobne informacije o poceni prenočiščih je pristojna ISTS, drugače je gibanje po Indiji prosto, bolj ali manj pa varno tudi spanje na prostem.

Organizirani poceni STIC izleti so: Kashmir za 1111 indijskih rupij in 5 1800 rupij in 7 dni, Nepal za 70 USA dolarjev in 4 dni, pa 10 % popustom imetnike ISIC izkaznice ter Agra za 185 indijskih rupij.

Iz Indije lahko greš na pohod v Nepal. Tracking ture so priljubljene predvs pri mladih. Za planiranje pod Everestom in Napurno potrebuješ vizo, tako za Indijo. Mimogrede – vizo za Indijo lažje dobiš v kakšni večji evropski dr kot pri nas. Voda v Indiji ni pitna. Če imaš kuhalnik, je precej koristno, če un amebe s prekuhavanjem. Vode v steklenicah nimajo, zato nesi s sabo sred za razkuževanje ali pa spet pij coca-colo in upaj, da ne boš imel večjih te z zdravjem.

Hašiš je v Indiji legaliziran.

potujmo !

STRALIJA

Avstralija je za nas razmeroma draga dežela. Najcenejši je obisk prijateljev nancev, mednarodne vozovnice pa lahko v Avstraliji nabaviš po naslednjih ah:

BANE	cena v avstralskih dolarjih
gkok	475–870
don	840–1420
nandu	550–1035
th	840–1420
WIN	
bon	205–325
apore	825–1245
	320–625
NEY/MELBURNE	
ns	825–1360
	365–560
gkok	475–870
	520–980
g Kong	515–945
don	840–1420
Angeles	860–1228
e	825–1360
apore	430–796
TH	
terdam	750–1270
	205–325
don	750–1285
Angeles	915–1332
rid	798–1510
e	750–1240
apore	290–565
gh	750–1290

ganizirani izleti, safari, jadranja z baloni na vroč zrak trajajo od dva do deni in stanejo od 300–1300 dolarjev. S študentsko izkaznico imaš 5 %–10 % usta.

emagovanje velikih razdalij znotraj dežela pa je možno z letali, vlaki in avsi. 25 % popust lahko dobiš za letalski prevoz, cenejši je avtobus. Izplača abava 14-dnevne in eno ali tro mesečne karte za vlak. Prva stane 290 AUS, a 450 in tretja 730. Vozovnice Australian Pass lahko kupiš le, če si tujec.

ROKO

cer bližnja dežela ni nujno manj zanimiva od tistih, ki jih vodimo v predal- eksotičnih. Maroko je dežela kontrastov, tu afriška kultura zlita z evropsko, popolnoma novo pesem. Včasih nevarno, drugič prijazno je to naelektre- odročje severne Afrike. Edino v Maroku velja Inter rail vozovnica za vlake friških tleh.

oleg karte za vlak, ki velja en mesec in jo kupiš pri TTG v Ljubljani za 66000 potrebuješ za to pot nekaj pezet in dolarjev, jugoslovanski drobiž za reveki hočejo drobiž, znanje osnovnih francoskih besed in odločnost.

eko Francije in Španije, kjer na jugu doplačaš 500 pezet, da se lahko v hlaku pelješ do Algericasa, kjer kupiš karto za trajekt po polovični ceni, doš do Seute, »duty-free« cone. Tu lahko poceni nabaviš vso tehnično blago. e ne izplača. Na poti bi te olajšali tudi za to.

vlakom lahko potuješ do Marakeša. Obstajajo še ceste v presenetljivo don stanju. Če imaš srečo, lahko štopaš. Možno je, da ti ustavi kakšen Evroc ali maroški študent. Ti so vsi prijazni, orožje za pretirano prijazne preproelce pa je edino nezaupljivost. Budno pazi na prtljago.

Maroku lahko potuješ tudi, če si »ziheraš«, le steklenice whyskija vzemi s o za vodiča po tržnici, dolarje za vse ljudi, ki so slučajno v zenitu tvojega grafskega aparata in najmanj 500 pezet za carinike, da ti ne razstavijo avta rafaktorje.

ajcenejša prenočišča so v Youth Hostelih, najbolj varna pa v dragih hotelih. novi so odprti ali ne, v njih ti lahko ukradejo prtljago ali ne, tu lahko stakneš e ali ne. Kampi so razmeroma poceni in varni. 5 durhem na noč odšteješ panje ne glede na to, če si s šotorom ali brez. Če si slučajno hočeš kupiti ovanje, boš odštel zanj 1000 durhem.

lača poprečnega delavca v tovarni je 100 durhem, za vsakim vogalom pa nujajo hašiš; od 500–1000 durdem stane.

rana v splošnem ni drago. Njihove specialitete si lahko brez skrbi privoščiš stavracijah srednjega ranga. Če imaš dober želodec, lahko greš v Medino na Couscus ali tagine, drugače pa si lahko privoščiš poceni sadje, dober kruh in maslo. Čudovit je pomarančni sok.

Dela v Maroku raje ne išči, še domačini se utapljajo v brezposelnosti. Trgovci prodajajo poceni izdelke iz usnja in keramike. Za 150 durhem dobiš lepo potovalno torbo iz kameljega usnja.

FILIPINI

Na Filipine je najcenejši letalski prevoz z agencijo VIAJES MEXICO ali ADRIANOS, ki ti proda povratno vozovnico do Manile za 89000 drahem.

Denarna enota je Filipinski Peso-PHP, a so vsepovsod navedene cene v ameriških dolarjih, čeprav domačini ne skrivajo sovraštva do svojih »prijateljev«.

Študentje imajo popust na železnici, avtobusih in ladjah, o popustih na letalih pa odločajo prevozniki in so odvisni od letalske linije. Notranji promet je najcenejši z avtobusi. Za karto od Manile do Legaspija je potrebno odšteti od 10 do 20 dolarjev, ostale proge so cenejše.

Cene ladijskih prevozov s konca l. 1985 pa so:

MANILA	Cagayan de oro	ENOSMERNA	POVRATNA USA dolarjev
	Cebu		
	Davao	20 USA dolarjev	40
	Dumaguete	15	30
	Iloio	25	50
	Roxas	15	30
	Vigan	12	24
	Zamboanga	10	20
		12	24
		20	40

Če želi popotnik pobegniti nazaj v domači log, stane karta do Amsterdama od 500–1000 dolarjev, do Frankfurta 580–1200 dolarjev.

Cene ostalih vozovnic v USA dolarjih so:

MANILA	Bangkonk	ENOSMERNA	POVRATNA
	Hong Kong		
	Jakarta	215	430
	Kuala Lumpur	130	260
	Los Angeles	230	640
	New York	225	450
	Rim	470	940
	San Francisco	660	1120
	Singapur	500	1000
	Sydney	470	940
	Tokyo	250	500
		385	770
		200	400

Hoteli na Filipinih so dragi, z izkaznico ISIC pa imaš nekaj popusta v hotelih v Manili. Penzion v teh hotelih je okrog 20 dolarjev. Glavna turistična agencija je v Manili in se imenuje YSTAPHIL. Razporeja z vsemi hoteli in izleti ter organizira popuste.

KLUB POPOTNIKOV

V Ljubljani že nekaj časa deluje Klub popotnikov, ki je pred kratkim dobil dovoljenje za »legalizacijo«, oziroma uradno registracijo. Sestanki v zgornjem nadstropju strojne fakultete so vsak prvi in tretji četrtek v mesecu. Ob prvem srečanju so predavanja, ob drugem pa pogovori o posameznih dežalah. Popotniki izmenjujejo izkušnje in svetujejo. Pripravljenost za pomoč in prijaznost so pokazali tudi ob zbiranju podatkov za ta članek.

Če si se resno vnel za daljne dežele in ne verjameš vsem podatkom o prevozih v tej novi rubriki (kar je novo ni nujno tudi dobro), ti za pomoč serviramo telefonske številke najcenejših letalskih prevoznikov v Evropi. Če boš telefoniral iz telefonske govorilnice, si za vsak slučaj pripravi vrečo starih in vrečo novih »jurčkov« (pet din ne jemlje).

Grčija:
ADRIANOS
Travel Agency 13
PANDROSSOU ODOS
ATENE
tel.: 9930-1-322-070-2

VIAJES MEXICO
Travel Agency 5
Metropoleos Odos
tel.: 9930-1 -323-6647
-322-548-4
-325-544-7

Avstrija:
REISEBURO AEROCONTACT
(Khalil) 101010 Wien
Opern ring 63
tel.: 9943-222579-555

Italija:
CENTRO TURISTICO STUDENTESCO
Via Nacionale 66
00184 ROME
tel.: (06) 479931

ZRN:
1. BLOBETROTER REISEBÜRO
MÜNCHEN
tel.: 9949-892-711-717
2. Frankfurt am Main
Dreieloch 1

Francija:
UNICLAM VOYAGES
6363 Rue Monsieur Le Prince
75006 PARIZ
(poceni
vozovnice
predvsem za Peru)

Srečno vožnjo
in zanimivo
popotovanje!

Vesna Kolar

O rubrika sam svoj tehnokrat

O KOLESIH V OBČE

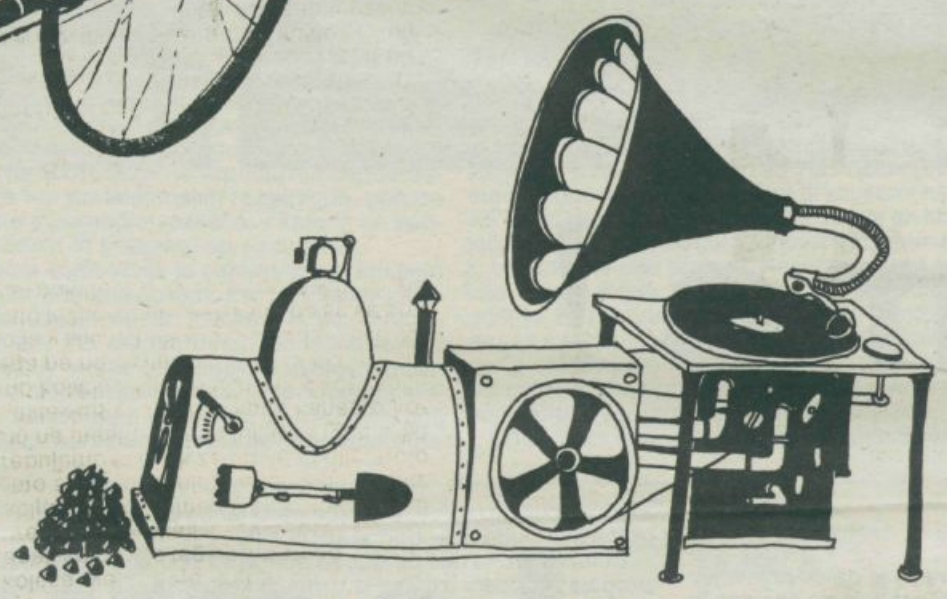

Veriga

Tako kot zavore, ki smo jih obravnavali prej, potrebuje tudi veriga redno vzdrževanje. Dolgo nam bo služila, če jo bomo redno mazali. To je za verigo najvažnejše.

Pomembno je tudi, da je ravno prav napeta. Na sredi med zobnikoma se mora pravilno napeta veriga premikati 1,5 do 2 cm gor in dol. Če opazimo večja odstopanja, odvijemo zadnje kolo in ga premaknemo tako, da se veriga spet primerno napne. Dokler je veriga nova, jo je treba večkrat napeti. Včasih se zgodi, da je ohlapna zaradi slabo privitega zadnjega kolesa, ki je zdrsnilo naprej. Pri kolesu z zunanjimi prestavami napenja verigo mehanizem za prestavljanje.

Usodni členek

Po dolgi uporabi in nerednem mazanju se veriga obrabi in raztegne, pri poganjanju pa oddaja čudne zvoke. Takrat jo zamenjamo z novo. Poiščemo členek, ki sestoji iz treh vzdolžnih delov (ostali členki so iz dveh, sl. 1). S kombinirkami snamemo vzmet in členek razstavimo. Novo verigo spnemo z novim členkom. Stari členki so nezanesljivi in se radi razletijo. Vožnjo lahko potem nadaljujemo le, če imamo s seboj rezervnega.

Pri nekaterih verigah je členek za spenjanje iz dveh vzdolžnih delov. Tega členka ni težko najti, saj se loči od drugih. Snamemo ga tako, da del verige, kjer je ta členek, upognemo. Upogibamo jo tako, kot da bi hoteli levi in desni konec verige dvigniti (glej sl. 1). Ko je veriga dovolj upognjena, dvignemo s členka ploščico z luknjicami. Rezervi členek vozimo vedno s seboj.

Preden montiramo novo verigo, jo obesimo vzporedno s staro verigo. S primerjavo zlahka ugotovimo, če imata enako število členkov. Če jih nimata, si zapomnimo, koliko členkov je odveč. Te odstranimo tako, da z električnim brusom odbrusimo tisti del osi, ki štrli ven na obeh koncih členka. Preostali del osi izbijemo z žebljičkom ali s čim podobnim. Če opisanega opravila nismo vešči ali če nimamo primernega orodja, stopimo do bližnje mehanične delavnice. Še pomembno opozorilo! Zadnji členek, ki bo na verigi ostal, mora biti ozek – njegov širši sosed mora ostati na odstranjenem delu.

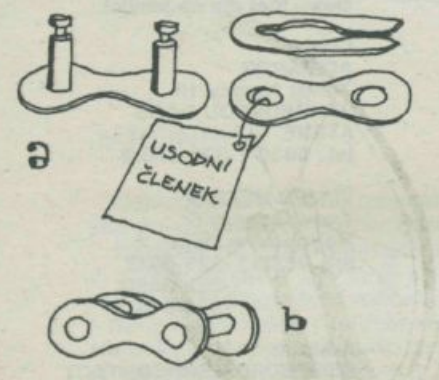

Slika 1. Usodni členek je iz treh delov (a), ostali so sestavljeni iz dveh (b).

Prednje in zadnje kolo

Ko kupite novo kolo, si mislite, da ga ne bo treba pregledovati in popravljati vsaj kako leto. Da to ni tako, vas kmalu opozorijo ropotajoči vijaki, ki jih je treba priviti. Le redko kateri lastnik novega kolesa ve, da je treba po približno 500 km napeti špice. Če tega ne storimo, začnejo špice predčasno pokati – toliko prej, kolikor bolj uporabljamo in obremenjujemo kolo. Temu se izognemo s pravočasnim napenjanjem špic. Za to potrebujemo ključek za špice in olje. Kolo obrnemo in na mesto, kjer se tuljavka (glej sliko v prvem sestavku) in špica stikata, kanemo komaj opazno količino olja (veliko manj kot kapljico). Če tega ne naredimo pri novem kolesu, bo namesto olja v stične točke prišla voda. Tuljavke se bodo zato težno vrtele, zelo rado pa se že prej primeri, da pokvarimo ključ ali tuljavko ali pa oboje.

Prišpičiti špice

Špice moramo napeti približno tako močno, kot so bile pri novem kolesu. Začnemo pri zadnjem kolesu, kjer se špice zaradi večjih obremenitev prej zrahljajo, oziroma s špico pri ventilčku in po vrsti vsako privijemo na primer za en obrat. Če se nam zdijo špice še »premehke«, postopek ponovimo.

Dostikrat pri starejšem kolesu opazite, da med vrtenjem obroč zanaša v levo ali desno. To delno odpravimo tako, da privijemo le tiste špice, ki vlečejo v nasprotno smer od tiste, kamor zanaša obroč, vmesne špice pa popustimo. Špice so zdaj neenakomerno napete, kar pomeni, da je obroč zvit. Če je hudo zvit in opisano uravnavanje ne zaleže, popustimo vse špice v bližini zvitega dela. Obroč skušamo potem z rokami in z nogami poravnati. Ravnanje obroča po oben načinih je zamudno in le z dosti vaje in dobre volje nam bo šlo delo dobro od rok. Sami moramo presoditi, kdaj je okvara tolikšna, da je treba obroč ali celo kolo zamenjati.

Pri napenjanju špic včasih ugotovite, da se kolo maje v ležaju. Običajno je, da se ležaji izrabijo in takrat jih znova nastavimo. Nastavitev bomo opisali kasneje.

Slika 3. Škrtanje odpravimo tudi z zobno ščetko.

Škrtanje odpravimo tudi z zobno ščetko

Na hujšo okvaro pa nas opozarja škrtan ležaju. Ležaj moramo nemudoma razdreti, dobro obrisati in pazljivo pregledati kroglice, šice in konusa (sl. 2). Če na sledeh, po kateri kotalijo kroglice, ali na kroglicah opazite lukn in razpoke, dele brez odlašanja zamenjajte. teže je zamenjati čašice, in mojster, ki ga b za to prosili, bo raje zamenjal celo pesto. Če pok in luknjic ne opazite, je morda počil ven ki drži kroglice. Vržite ga stran skupaj s krogl mi in kupite nove kroglice. Čašico namažite kaj mm na debelo z mastjo. Pri tem si pomag z zobno ščetko ali kar z mezincem. V mast sadite kroglice tako, da bo med njimi še n prostora. Sam konus pritisnite na kroglice in izkusite, če se lepo vrti. Nato vstavite os, na teri ste en konus že učvrstili s protimatico. Pri še drugi konus s protimatico. Nato kolo mont te in ga rahlo privijte v okvir (ali vilice). Če se k ne vrti lahko ali če se maje, je treba konus na viti. Za to potrebujemo dva ključa. Kolo od na eni strani in potem s ključem za pol obrata vijte še tanko protimatico. Z drugim ključem vijte konus. Ko začutite upor, ga odvijte za bližno četrt obrata (to ugotovite s poskušanj Medtem ko konus držite s ključem, privijte njega protimatico. Z matico pritrdite os in ug vite, če kolo lepo teče in če se ne maje. Posto je včasih treba večkrat ponoviti, da ležaj ra prav nastavimo. Za ležaj je bolje, da ima n »zraka«, kot da je konus preveč privit.

Najhujši sovražnik ležajev je voda. Če sum da je vdrla v ležaj, ga nemudoma očistite in novno namažite. Pregovor, da gre voda tudi če je šla noter, velja le za čevlje – za ležaje pa

Vaja dela mojstra

Do zdaj smo v tem članku opisali tri skl katerim naj bi kolesar namenil največ pozor ti. Kdor pnevmatike, zavore in verigo nere vzdržuje ima potem več dela s popravljan Tako je srečanje s tem za kolesarja skoraj n bežno. Zato se poskusite v teh opravilih čim lje izuriti. Če ste uspešno nekajkrat zakrpali je kolo pa nastavili zavore in verigo, lahko n vajo naredite še pri drugih kolesih. Prav zd pravi čas za ta opravila in v kolesarnicah je koles, ki niso brezhibna. Lastniki vas mend bodo gledali postrani, če ste jim pripravljeni malo urediti. Morda se vam bo zdelo primern če se lotite koles s prijatelji, s katerimi nam vate na sobotni kolesarski izlet. Petkov po ldan bi lahko posvetili urejanju koles in opre ki jo boste vzeli s seboj na izlet.

Po nekaj popoldnevih, ki jih boste na ta al način posvetili kolesu, boste brez strahu za razmišljati o daljših izletih ali celo o kolesar počitnicah. Kakšen strah neki, boste rekli mislim na strah ob misli »kaj pa, če se kaj po ri«, ki marsikoga odvrne od misli na take po nice. S temi napotki vas skušamo osvob strahu. Korajža velja!

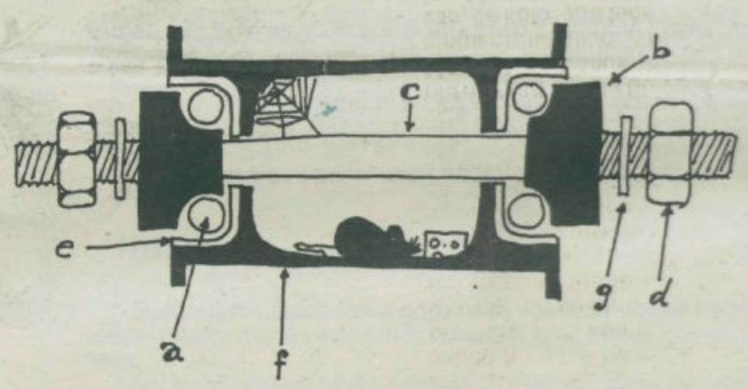

Slika 2. Pesto v prerezu: a – kroglice, b – konus, c – os, d – protimatica, e – čašica, f – pesto, g – zobata podložka.

TRIBUNA

UREDNIŠTVO

ANDREJ RUS – glavni ur
ROBERT POTTERI – odgovorni

STANISLAV VIDOVIČ
MARE GAŽPERLIN
MOJMIR OCVIRK – člani

ALI ŽERDIN – sodelavec, delegat RŠ

STOJAN GAŽPARIČ – distributer

TURK DANILO – predsj., MARTA MACEDONI, J. DRŽANIČ, B. KLENOVŠEK, I. NOVAK, A. KARELJ, B. PAPEŽ, BOGOMIR KOMČ, B. KONONENK, N. GAŽPERLIN – časopisni svet

GORAZD PLANINŠIČ – likovna oprema

IZDAJATELJ UKZSMS

OPROŠČENO TEMELJNEGA DAVKA ZA PROMET PO SKLEPU ŠT. 421-170